

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
BİYOGRAFİ KULLANIMININ AKADEMİK
BAŞARIYA ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Gül Güney

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Servet HALİ

Hatay-2023

T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
BİYOGRAFİ KULLANIMININ AKADEMİK
BAŞARIYA ETKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Gül Güney

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Servet HALİ

Hatay-2023

ONAY

Gül GÜNEY tarafından hazırlanan “**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BİYOGRAFİ KULLANIMININ AKADEMİK BAŞARIYA ETKİSİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

../../2023

Jüri Üyeleri	İmza
Unvan Ad-SOYAD (Tez Danışmanı- Başkan)	
Unvan Ad-SOYAD (Üye)	
Unvan Ad-SOYAD (Üye)	

Gül GÜNEY tarafından hazırlanan “**Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

[Enstitü müdürünün unvanı adı ve soyadı yazılacak]

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

(../../2023)

İmzası
Gül Güney

ÖN SÖZ

Bu çalışma, öğretmenlerin ders esnasında kullandığı biyografinin öğrencilerin akademik başarısına etkisini ortaya koymak için yapılmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan edebi metinlerin öğrenmeye katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Sosyal Bilgiler dersinin ana amaçlarından biri de etkili bir vatandaş yetiştirmektir. Öğrencilerin etkin vatandaş olabilmesi için öğrencilerin sosyal bilgiler dersini gerçekten kavramaları gerekmektedir. Çünkü her gördükleri konu yaşamla iç içedir. Konuların öğrenciler tarafından kavranmış olması ileride bireylerin toplumla uyumlu bir yurttaş olmalarına kolaylık sağlayacaktır. Aslında amaç, eğitim sürecini daha kaliteli hale getirerek toplumun faydalı bireylerden oluşmasını sağlamaktır. Baktığımız zaman konunun öğrencilerde kalıcılığının sağlanmasını derste kullanılan materyal sayısının artırılarak mümkün olduğu bu çalışmada bir kez daha ortaya konulmuştur. Derse kattığımız her araç gereç soyut konuları daha somut hale getirmekte, diğer alanlarla da disiplinler arası iş birliği yapmış olmak kalıcılığı arttırmaktadır.

TEŞEKKÜRLER

Sosyal bilgiler, toplumla iç içe olan ve bireyin etkin bir vatandaş olarak yetişmesine yardım eden bir derstir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi toplumlar için önemlidir. Sosyal bilgiler konu alanları incelendiğinde kazanımların daha çok soyut olduğu, öğrencinin konuyu anlamada zorlandığı çeşitli araştırmalarla ortaya konulmuştur. Öğrencilerin soyut olan konu alanlarını, zihninde anlamlandırabilmesi için öğretmenin derslerde çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerini kullanması gerekmektedir. Özellikle sosyal bilgilerin bir disiplini olan tarih öğretiminde kullanılan biyografiler, öğrencinin yaşanılan dönemi, kültürü, olayları ve toplumu anlamasını kolaylaştırdığı yapılan çalışmalarla desteklenmektedir.

Tez çalışmamın başından sonuna kadar yanımda olan eşim Mustafa Güney ve kızım Zeynep Güney'e, her zaman bana inanan ve destek olan abilerim Murat Durdu ve Fatih Durdu'ya, kıymetli insanlar Esra Gökçen ve Beren Gökçen'e ve beni her daim kalbinde taşıyan, gurur duyan anneme minnetle teşekkür ediyorum. Çalışmama başladığım ilk andan itibaren bana hep destek olan sevgili dostlarım Bilge Güven ve Tuba Kahraman'a, doktora öğrencisi Merve Taşdemir'e teşekkür ederim. Son olarak sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımının yararlarını araştırdığım bu çalışmamda benden yardımını esirgemeyen kıymetli danışmanım Doç. Dr. Servet Hali'ye teşekkür ederim.

Tez yazma sürecimde gerçekleşen, bir Hataylı olarak benim ve ailemin de etkilendiği, birçok eşimi, dostumu, sevdiğim insanı, yaşadığım mahalleme ve çok sevdiğim ilçemi kaybettiğim 6 Şubat depremlerinde hayatını kaybeden Mustafa Kemal Üniversite'sinin kıymetli akademisyenleri, öğrencileri, personeli, memleketim olan Hatay halkına ve yakınlarını kaybeden herkese baş sağlığı diliyorum. Ruhları şad olsun.

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BİYOGRAFİ KULLANIMININ AKADEMİK BAŞARIYA ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi, Gül GÜNEY

Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, 2023

Danışman: Doç. Dr. Servet HALİ

ÖZET

Sosyal bilgiler dersinin önemli sorunlarından biri de öğrencilerin yaşları gereği soyut konuları anlamakta zorlanmasıdır. Ders kazanımlarında verilen soyut konular öğrencinin seviyesine uygun bir biçimde somutlaştırılarak verilmelidir. Bu durum da ancak eğitim öğretimde farklı materyal kullanımıyla gerçekleştirilir. Dersin kazanımına uygun kullanılan her materyal öğrencinin konuyu daha kolay anlamasına yardım eder. Derste kullanılan materyallerden biri de biyografilerdir. Yapılan araştırmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde kullanılan biyografi yönteminin öğrencilerin akademik başarısına etkisini incelemektir. Bu araştırmanın yöntemi, öntest sontest kontrol gruplu deneysel bir desende tasarlanmıştır. Öntest sontest kontrol gruplu modelde, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunur. Bu gruplardan biri deney grubu diğeri de kontrol grubudur. Uygulamamızda deney grubundaki öğrencilere biyografi yöntemiyle ders anlatılmış, kontrol grubundaki öğrencilere ise programa dayalı eğitim verilmiştir. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçümler yapılmıştır. Yaptığımız uygulama sonucunda elde edilen veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Uygulama sonucunda elde edilen bulgulara, deney grubu ile kontrol grubunun öntestleri benzerdir dolayısıyla gruplar homojendir. Grupların son testlerinin bulgusunda ise biyografi yöntemi kullanılan deney grubunun puanlarının kontrol grubunun puanlarından fazla olması biyografi yönteminin kullanımının öğrencilerin akademik başarısında olumlu etkisi olduğunu göstermiştir.

ANAHTAR KELİMELER

Sosyal Bilgiler Dersi, Akademik Başarı, Biyografi

THE EFFECT OF PRACTICES OF USING BIOGRAPHY ON ACADEMIC ACHIEVEMENT IN SOCIAL STUDIES TEACHING

Master's Thesis, Gül GÜNEY

Social Studies Education Department, 2023

Supervisor: Doç. Dr. Servet HALİ

ABSTRACT

One of the significant problems of social studies lessons is that students struggle to understand abstract concepts due to their age. Abstract topics given in the course outcomes should be presented in a concrete way that is appropriate for the student's level. This can only be achieved through the use of different teaching materials in the educational process. Every material used in accordance with the course objectives helps students understand the subject more easily. One of the materials used in the lesson is biographies. The aim of the conducted research is to examine the impact of the biography method used in social studies lessons on students' academic achievement. The method of this research has been designed in an experimental design with pretest-posttest control groups. In the pretest-posttest control group model, there are two groups created with random assignment. One of these groups is the experimental group, and the other is the control group. In our application, students in the experimental group were taught using the biography method, while students in the control group received program-based education. Pre-test and post-test measurements were conducted in both groups. The data obtained from our application was analyzed using the SPSS software package. The findings from the application indicate that the pre-tests of the experimental group and the control group are similar; therefore, the groups are homogeneous. In the findings of the final tests of the groups, it has been shown that the scores of the experimental group, which used the biography method, are higher than the scores of the control group, indicating a positive impact of using the biography method on students' academic performance.

KEY WORDS

Social Studies Class, Academic Achievement, Biography

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLOLAR LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
EKLER LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ.....	1
ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	2
ARAŞTIRMANIN PROBLEM CÜMLESİ VE ALT PROBLEMLER.....	3
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	4
ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI	4
TANIMLAR.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
1.1.Sosyal Bilgiler Kavramı ve Kapsamı	5
1.2. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi	8
1.3.Sosyal Bilgilerin Türkiye’deki Gelişimi	10
1.4. İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersinin Önemi.....	12
1.5.Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Yaklaşımlar	13
1.5.1.Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler.....	13
1.5.2.Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler	14
1.5.3.Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler	14
1.6. Sosyal Bilgiler Programının Öğretim Hedefleri.....	15
1.7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler.....	16
1.7.1.Düz Anlatım (Sunuş Yoluyla Öğretim) Yöntemi:	17
1.7.2.Örnek Olay Yöntemi	18

1.7.3.Soru ve Cevap Yöntemi	18
1.7.4.Problem Çözme Yöntemi	18
1.7.5.İşbirlikli Öğretim Yöntemi.....	19
1.7.6.Rol Oynama Yöntemi.....	19
1.7.7.Altı Şapkalı Düşünme	20
1.7.8.Tartışma Yöntemi.....	21
1.7.9.İstasyon Tekniği	21
1.8 Sosyal Bilgiler ile Edebiyat Arasındaki İlişki	22
1.9.Sosyal Bilgilerde Kullanılan Edebi Türler	25
1.9.1.Fıkralar (Latifeler, Nükteler).....	26
1.9.2.Öykü	27
1.9.3.Roman	27
1.9.4.Efsane	28
1.9.5.Destan.....	28
1.9.6.Günlük.....	28
1.9.7.Masallar	28
1.9.8.Fabl.....	29
1.9.9.Atasözü.....	30
1.9.10.Bilmece.....	30
1.9.11.Şiir	31
1.9.12.Seyahatnameler	32
1.9.13.Gazete.....	33
1.9.14.Deneme.....	33
1.9.15.Biyografi.....	34
1.10.Biyografi Türleri	35
1.10.1.Otobiyografi	35
1.10.2.Bilimsel Biyografi	36
1.10.3.Monografi.....	36
1.10.4.Nekroloji.....	36
1.10.5.Portre	36
1.10.6.Biyografik Roman	37
1.11.Dünyada Biyografinin Tarihsel Gelişimi	37
1.12.Türk Edebiyatında Biyografi Türünün Tarihi Gelişimi	39
1.13.Sosyal Bilgiler ve Biyografi	42

1.14.Sosyal Bilgilerde Biyografi Kullanımının Faydaları	43
1.15. Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Biyografi Kullanma Durumu	45
1.16.Sosyal Bilgilerde Biyografi Kullanımının Sınırlılıkları	47
1.17.Ülkemizde Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanılan Biyografi ile İlgili Çalışmalar.....	48
1.18.Uluslararası Alanda Sosyal Bilgiler Eğitiminde Biyografi Kullanımı ile İlgili Çalışmalar.....	50

İKİNCİ BÖLÜM

2.YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Yöntemi.....	51
2.2.Örneklem Seçimi.....	51
2.3.Uygulama Süreci.....	52
2.4.Verilerin Analizi.....	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.BULGULAR

3.1.Tanımlayıcı İstatistikler.....	55
3.2.Alt Problemlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	59
3.2.1.Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	59
3.2.2.İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	60
3.2.3.Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	60
3.2.4.Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	61
3.2.5.Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	62
3.2.6.Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular.....	62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	64
4.1.Sonuç.....	64
4.2.Öneriler.....	67
KAYNAKÇA.....	70
EKLER.....	79

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablolar	Sayfa
Tablo 1. Sosyal Bilgiler Yaklaşımı(Naylor ve Diem, 1987. Akt. Erden, 1998:8)....	15
Tablo2.6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Biyografilerin Yer Aldığı Öğrenme Alanı, Ünite ve Kazanımlar (2018)	46
Tablo 3.7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Biyografilerin Yer Aldığı Öğrenme Alanı, Ünite veKazanımlar (2018)	47
Tablo 4. Deney ve Kontrol Grubu Kayıp Veri İstatistik Tablosu.....	55
Tablo 5. Kayıp Değer Tablosu.....	55
Tablo 6. Frekans Dağılım Tablosu.....	56
Tablo 7. Normallik Testi.....	56
Tablo 8. DG ve KG Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarı Ön Test Puanlarının T Testi Analiz Sonuçları.....	59
Tablo 9. DG ve KG Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Başarı Son Test Puanlarının T Testi Analiz Sonuçları	60
Tablo 10. DG ve KG Öğrencilerinin Fark Puanlarının T Test Tablosu.....	60
Tablo 11. Deney Grubu ile Kontrol Grubu Öğrencilerinin Toplam Puanları T Testi.....	61
Tablo 12. Deney ve Kontrol Grubu Ön Testlerinin T Testi Analiz Sonuçları.....	62
Tablo 13. Kontrol Grubunu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ön Test-Son Test Başarı Puanlarının T Testi Analiz Sonuçları	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekiller	Sayfa
Şekil 1. Sosyal Bilgiler ve İlgili Alanlar.....	7
Şekil 2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikleri.....	17
Şekil 3. Altı Düşünme Şapkası	20
Şekil 4. Tartışma Türleri	21
Şekil 5. Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretiminin Temel Öğeleri (Akengin ve Beşir 2014, 4)	24
Şekil 6. Öğretmen Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünlerle Aktarılabilen Değerler	25
Şekil 7. Edebi Ürünler.....	26
Şekil 8. Biyografi Türleri.....	35
Şekil 9. Ön Test Histogram.....	63
Şekil 10. Normal Q-Q Plot Ön Test Sonuçları.....	64
Şekil 11. Son Test Histogram.....	64
Şekil 12. Normal Q-Q Plot Grafiği Son Test.....	65

EKLER LİSTESİ

Ekler	Sayfa
Ek1. Başvuru Kontrol Listesi.....	89
Ek2. Taahhütname.....	90
Ek 3. Bilgilendirilmiş Gönüllü Katılım Formu	92
Ek 4. Veri Toplama Formu Bilgi Metni.....	94
Ek 5. Etik İzin Başvuru Formu.....	100
Ek 6. Veli / Vasi İzin Formu.....	108
Ek 7. Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi.....	110

KISALTMALAR

T.C. :Türkiye Cumhuriyeti
% :Yüzde
df :Serbestlik Derecesi
sig : Anlamlılık Değeri
N : Sayı
SPSS :Sosyal Bilimler İstatistik Programı

GİRİŞ

Eğitim; belirli bir program doğrultusunda ve planlara bağlı kalarak gerçekleştirilen hem toplumun hem de bireylerin amaçlarına erişebilmesine kolaylık sağlayan ve bireyin dünden bugününe yaşamı boyunca devam eden bir uygulamadır(Baytekin, 2011:22).

Yaptığı çalışmalarıyla eğitime geniş bir kapsam getiren Akyüz(2008), eğitimde bireyin; beden, zihnen, toplumsal ve duygusal açıdan davranış ve becerilerini olabilecek en uygun şekilde geliştirecek ve amaca uygun yeni hedefler ve bilgiler elde etmesine yardım edecek olan çalışmaların bütünü olarak kabul etmiştir. Eğitimin genel olarak amacı, bireyin topluma uyum sağlaması, toplumda kabul görmesi, bireyin kendini gerçekleştirme sürecinde kontrollü ve denetimli bir şekilde hareket etmesi olarak ifade edilmektedir. Sosyal bilgiler dersi, sosyal bilimlerin konu alanlarının bir bütünü haline getirilerek ilköğretim kademesinde bir öğretim programı şeklinde sunulmasıdır. Sosyal bilgilerin gerçekleştirmek istediği hedefler ise bireyin etkin bir vatandaş olarak topluma uyum sağlaması, bir birey olarak kendini ve yaşadığı toplumun isteklerini göz önünde bulundurup, sağlıklı bir toplum oluşmasını sağlamaya hizmet etmektir.

Sosyal bilgiler dersi toplumla iç içe olan bir derstir. Başarılı bir şekilde öğretilen sosyal bilgiler dersi bireylerde hak, hukuk, adalet, topluma saygı ve kişinin kendini gerçekleştirmesinde rehberdir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinde diğer derslerde olduğu gibi çeşitli eğitim ve öğretim materyalleri kullanılmaktadır. Bu materyallerden bir tanesi de edebiyatın bir türü olan biyografidir. Sosyal bilgiler tek bir disiplin alanı içerisinde değildir. Bünyesinde birden fazla disiplin bulundurmaktadır. Edebiyat ve sosyal bilgiler arasında disiplinler arası geçişler vardır. Bu da sosyal bilgilerin ders sürecinde materyal kullanımını zenginleştirmesine fayda sağlamıştır. Özellikle tarih konuları işlenirken bireylerin soyut halini somutlaştırmak adına sosyal bilgiler dersinde biyografiden faydalanılmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımının öğrencilerin akademik başarısına olan etkisini incelemektir. Bu amaçtan hareketle

sosyal bilgiler içerisinde yer alan soyut konular somut hale getirilmeye çalışılır, tarihi şahsiyetler anlatılırken öğrencinin tarihi kişilikle özdeşim kurması sağlanır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Sosyal bilgiler, toplum ile iç içe olan bir bilim dalıdır. Kişilerin temel demokratik becerilerini, yurttaşlık bilincini, haklarını ve sorumluluklarını bilen bireyler yetiştirmesi gibi birçok nedenden dolayı eğitimde önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler birçok disiplini içerisinde barındırdığı için kullanılan öğretim yöntemleri de çok çeşitlilik göstermektedir. Fakat buna rağmen eğitim sırasında uygulanmak istenen öğretim yöntemleri ile ilgili bazı problemlerde yaşanmaktadır. Bu sebeple sosyal bilgiler dersinde kullanılan biyografi, eğitime dahil edilerek çocuğun tarihi şahsiyetleri anlamlandırılmasına yardımcı olur. Özellikle soyut olan tarihi şahsiyetler biyografi kullanımı ile öğrencilerin zihninde canlandırılır. İlköğretim kademesinde bulunan öğrenciler somut işlemler döneminde bulunan ya da somut işlemler döneminden yeni çıkan öğrencileri kapsamaktadır. Bu durum önemli olayları, tarihi şahsiyetleri işlerken soruna neden olmaktadır. Çünkü öğrenci soyut olan konuyu ve konuyla ilgili şahsiyeti anlamlandırmada zorlanmaktadır. Bu süreçte kullanılan biyografiler, otobiyografiler, anılar, hatıralar, mektuplar eğitimin somut hale getirilmesini ve anlamlandırılmasını kolaylaştırmıştır.

Sosyal bilgiler birden fazla disiplini barındıran ders olarak kabul edilir. Sosyal bilgiler disiplinlerinden bir tanesi de edebiyattır. Özellikle edebi türlerin içerisinde bulunan biyografi tarih konularının anlatımında önemli yere sahiptir. Sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımı ile ilgili yapılan birçok alan yazın çalışmaları bulunmaktadır. Bu çalışmalarda sosyal bilgiler eğitiminde biyografi kullanımının önemine dikkat çekilmiştir. Özellikle biyografinin derslerde kullanımı işlenen konuya dikkat çekme, empati kurma, duygudaşlık oluşturma, konuyu zihinde somutlaştırma ve canlandırma açısından önemli görülmektedir. Sosyal bilgilerde biyografi kullanımı ile ilgili yapılan araştırmaların sınırlı olması bu çalışmanın bu alanda araştırma yapacaklara faydalı olacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN PROBLEM CÜMLESİ VE ALT PROBLEMLER

Araştırmada “Sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim

yapılan kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarıları farklılaşmakta mıdır?” problem cümlesine cevap aranmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1)İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin öntest puanları farklılaşmakta mıdır?

2) İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin sonest puanları farklılaşmakta mıdır?

3)İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin fark puanları farklılaşmakta mıdır?

4)İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin toplam puanları farklılaşmakta mıdır?

5) İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri öntest-sonest puanları arasında farklılık var mıdır?

6)İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencileri öntest-sonest puanları arasında farklılık var mıdır?

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmamızdaki en temel sınırlılık zaman konusunda olmuştur. Bu araştırma, 2022/2023 eğitim öğretim yılı, Hatay ili İskenderun ilçesi Namık Kemal Okulu 6/F ve 6/H sınıfları, İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Kültür ve Miras ünitesi ile sınırlıdır. Çalışmada gönüllük esas alınmış olup gönüllü öğrencilerle yapılmıştır. Bu durum da çalışmanın sınırlılıkları arasındadır.

ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Araştırmanın sayıltıları aşağıdaki gibidir:

- Öğrencilerin verilen soruları nesnel bir şekilde cevap verdiği kabul edilir.
- Kullanılan akademik başarı testi araştırma için yeterli kabul edilir.

- Eğitim ve öğretimin gerçekleştiği sınıf ortamlarının aynı imkanlara sahip olduğu kabul edilir.
- Yapılan araştırmada tercih edilen örneklem gruplarının aynı zamanda evreni de temsil ettiği kabul edilir.
- Araştırmada veri toplama için kullanılan aracın yapılan çalışmaya hizmet ettiği kabul edilir.
- Akademik başarı testi yapılırken öğrencilerin bilişsel düzeyleri aynı kabul edilir.

TANIMLAR

Biyografi: Bireylerin hayatları ve hayatları boyunca yapmış oldukları ile tanınmış, önemli bireylerin yaşamlarını belgeler göstererek ortaya koyan çalışmalardır. (Oğuzkan,2000:159).

Sosyal Bilgiler: Sosyal bilgiler, birey ve toplumla ilgili diğer disiplin alanlarının konu ve yönteminden faydalanarak, bireylerin toplumsal ve fiziksel etkileşimini zaman çerçevesi içerisinde multidisipliner bir yaklaşımla inceleyen ve global sistemde yaşamla ilişkili demokratik değerlere sahip, sorgulayan vatandaşlar yetiştirmeyi ilke edinen bir disiplindir(Şimşek,2006:188).

Akademik Başarı: Öğrencilerin eğitim süreci içerisinde görmüş oldukları derslerde üstesinden geldikleri kabul edilen işlerin tümüdür.

Öntest: Öğretmenlerin konuyu anlatmadan önce öğrencilere verdikleri testlerdir.

Sontest: Öğretmenlerin konuyu anlattıktan sonra öğretimin etkililiğini ortaya koymak için öğrencilere verdikleri testlerdir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Sosyal Bilgiler Kavramı ve Kapsamı

Sosyal bilgiler disiplinine dair bir tanım yapmak, diğer disiplinler ile ilgili bir tanım yapmaktan oldukça güçtür. Bunun nedeni ise sosyal bilgilerin multidisipliner bir alan olmasıdır(Doğanay,2002: 16). Sosyal bilgiler; ilköğretim kademesindeki okul kurumunun becerikli ve mesuliyet sahibi, şuurlu vatandaş yetiştirebilmesi gayesinde ve sosyal bilimlere ait alanlardan seçilmiş konular ekseninde öğrencilerin sosyal alanın temel bilgileri, becerileri, davranış ve değerlerini kişinin kendisinde bulundurmasını sağlayan bir çalışma sahasıdır(Er,2005:4).

Sosyal bilgiler bir temel eğitim programıdır. Sosyal bilgilerin bu eğitim programı; vatandaşlık ekseninde hareket edilerek ülkemizin demokratik alanlarında yaşayan vatandaşların sorumluluklarından türeyen içeriğinde de bu alandan yola çıkarak hayat boyu bireylerin kullanacağı vatandaşlık becerilerinin uygulanmasını amaç edinir(Tanrıöğen, 2005:13). Sosyal bilgiler dersi ulusal vatandaşlık becerilerinin yanında uluslararası vatandaşlık bakımından da etkin bir rol oynayabilir. Barr, Barth ve Shermis, sosyal bilgilerin metodunun birbirinden ayrı olmasına karşın küresel yurttaşlığa geçerken kullanılan bir araç olarak kabul edilebileceğini söylemiş ve sosyal bilgileri tarif ederken “yurttaşlığın” üzerinde durmuşlardır (Barr,BarthveShermis2013:27).

Sosyal bilgiler; konusu itibarı ile bireylerin bir araya gelmesiyle oluşturduğu grupların düzenlemesi, büyümesi ve bu ekibin üyesi olarak diğer bireylerle ilişki halinde olmasıyla gençlerin toplumsal hayatta etkin bir şekilde konumlanabilmesi için ihtiyacı olan becerileri ve bilgileri almasını sağlayan bir disiplindir (Aslan, 2016:5).

Sosyal bilgiler dersi ezbere dayalı bir öğretimin dışında bireylerin, dünya üzerinde bulunduğu konumu ve olayların birbiri arasındaki ilişkisini, kişilerin ihtiyaç duydukları gereksinimlerin nasıl cevaplandırıldığını analiz eden bir ilköğretim dersidir.

Kişilerin farklı pencerelerden bakmasını sağlayan, toplumların bir zaman çizelgesi içerisinde hem dününü hem de bugününü aynı zamanda da geleceğini toplumsal, kültürel, beşeri ve siyasi olarak birçok perspektiften bakabilmesini sağlayan bir disiplindir (Farris, 2004:12).

Garcia ve Michaelis, sosyal bilgileri demokrasiyi ilke edinmiş toplumlarda sorumluluk sahibi yurttaşlık bilincinin artırılabilmesi için bireylerin birbiri ile olan ilişkilerini ele alıp sadece birbirleri ile değil aynı zamanda ortak bir kültürel mirasın aktarıcısı olma konusunda da açıklamışlardır (Garcia ve Michaelis, 2001:9).

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS), sosyal bilgileri şu şekilde tanımlamıştır: Sosyal bilgiler, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesiyle vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmayı amaçlayan sistemin kendisidir. Okul programlarında sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji, sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içerikleri bir araya getirerek düzenli ve aynı amaca hizmet eden bir çalışma alanı sunar. Sosyal bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, kültürel açıdan çeşitlilik gösteren ve demokratik bir sistemin yurttaşları olarak, kamu faydasını gözetken ve mantık ekseninde kararlar alabilme yeteneğini arttırmak için gençlere destek olmaktadır (NCSS, 1993:3).

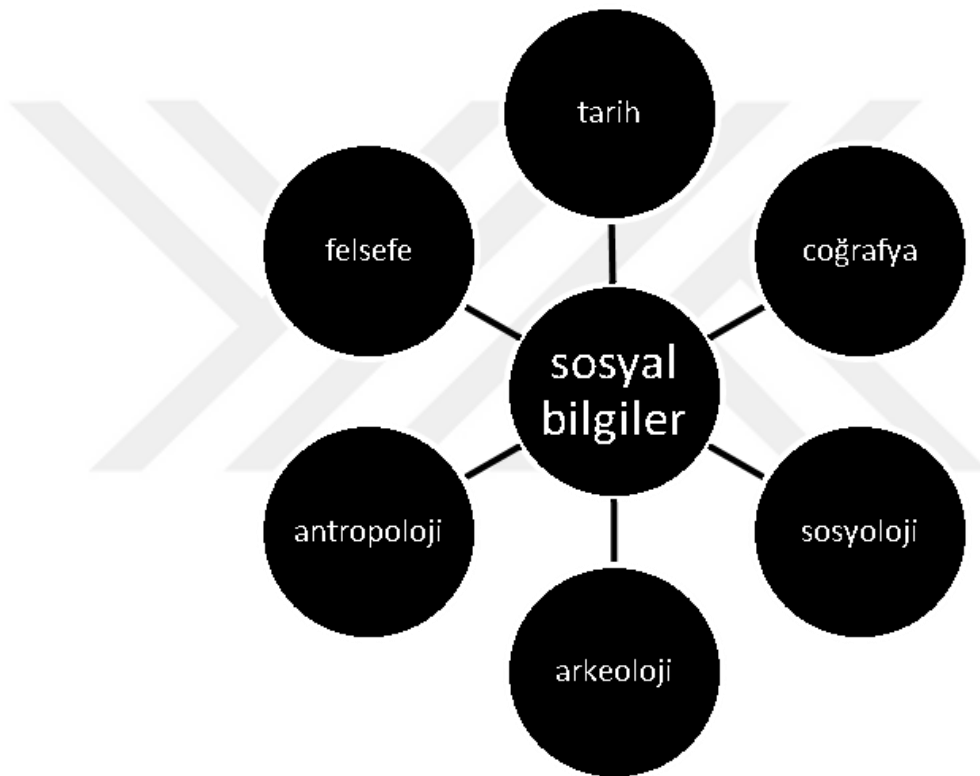
Sosyal Bilgiler, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından yayınlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda belirtilen tanıma göre şu şekilde tanımlanmıştır: Sosyal bilgiler, kişilerin toplumsal olarak var oluşlarını gerçekleştirebilmelerine yardımcı olmayı amaçlayan bir ilköğretim dersidir. Bu ders, sosyoloji, felsefe, tarih, siyaset bilimi, coğrafya, antropoloji ve hukuk gibi sosyal bilimlerle birlikte vatandaşlık temalı konuları içerir ve öğrenme ortamlarını bir ünite veya tema altında birleştirir. Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin fiziksel ve sosyal çevrelerdeki etkileşimini geçmiş, bugün ve gelecek düzleminde araştırdığı toplu öğretim düşüncesine dayalı bir yapıya sahiptir. Amacı, öğrencilere vatandaşlık bilincini kazandırmak ve toplumsal yaşama katkıda bulunma becerilerini geliştirmektir. Bu ders sayesinde öğrenciler, toplum içindeki rol ve sorumluluklarını anlamak, demokratik değerlere saygılı bireyler olmak ve bilgi temelli kararlar verebilme yeteneğini elde etmek için gerekli bilgi ve becerileri kazanırlar. Sosyal bilgiler, gençlerin gelecekteki toplumsal yaşamda daha aktif ve bilinçli bireyler olarak yer almalarını sağlayarak, ülke ve dünya sorunlarına duyarlılık

geliştirmelerine yardımcı olur. Böylece, öğrencilerin kişisel ve toplumsal gelişimleri desteklenirken, vatandaşlık bilinci ve küresel düşünce de artırılmış olur.

Sosyal bilgiler hakkında yukarıda yapılan tanımlara bakacak olursak bunlar üzerinde genel geçer bir anlaşılmaya varmak zordur. Bu nedenle birçok tanımla yapılmıştır. Sosyal bilgilerde amacınız ve yaptığınız çalışmalar doğrultusunda çeşitli değişiklik gösterir ve birey sosyal bilgilere çeşitli tanımlamalar getirebilir.

Şekil 1

Sosyal Bilgiler ve İlgili Alanlar

Hukuk: Toplum halinde hayatını devam ettiren kişilerin toplumsal bakımdan önem arz eden davranışlarını düzenleyen, bir arada yaşayan insanların huzurunu, güvenini sükûnetini sağlayan kural ve emirler kitaba alınan toplumsal davranış kaidelerinin tamamını kapsar (Akıntürk, 1992:2).

Arkeoloji: Eski kültür ve medeniyetlerin onlardan bizlere kalan maddi kalıntılarını inceleyen yerini ve zamanını ortaya çıkaran bir bilim olarak kabul edilir (Başaran, 1998:1).

Antropoloji: Fosiller, var olan kalıntılar ve iskelet kalıntıları, araçlar, insan eliyle yapılan heykeller ve geçmişte yaşamış insanların kültüründen gelen değerlerin

ortaya konup incelemesiyle göreneklerin, tarihin ve hayatımızdaki alışkanlıkların belirlenmesi için tarihteki medeniyetler üzerindeki bilimsel araştırmalardır (Kılıçoğlu, 2012: 10).

Tarih: Tarih, çağlar öncesinde hayat süren bireylerin ve onların içinde bulunduğu toplumların siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel eylemlerini yer, zaman ve kişileri belirterek, belgelerle ispat ederek, neden-sonuç ilişkisi içerisinde ve objektif bir şekilde araştırma yapıp ortaya koyan bir sosyal bilimdir (Köstüklü, 2016: 20). Tarihin amacı, insanlığın geçmişini anlamak ve bu süreçten çıkarılan dersleri geleceğe taşımaktır. Tarihçiler, belgelere dayanarak olayları analiz eder ve tarihsel süreçte meydana gelen değişimleri anlamlandırır.

Coğrafya: Coğrafya, yerkürenin bütününde ya da bir kısmında gerçekleşen doğal, beşeri ve ekonomik durumların dağılışını, aralarındaki bağlantıları, neden ve sonuçlarını araştıran bir disiplindir. Coğrafya, dünyadaki çeşitliliği anlamak ve doğal ve insana bağlı süreçleri anlamlandırmak için uzmanlaşmış bir disiplindir. Fiziksel coğrafya, doğal unsurları araştırırken, beşeri coğrafya insanların yeryüzündeki etkileşimlerini inceler. Coğrafi bilgiler, insanların çevreleriyle etkileşimini anlamada ve sürdürülebilirlik gibi önemli konularda çözümler üretmede yardımcı olur.

Ekonomi: Bireyin bitmeyen sınırsız tüketim taleplerini sınırlı kaynaklarla en verimli şekilde nasıl karşılayabileceğini araştıran bilim dalıdır (Ertek, 2006:28; Özey, 1999:23).

Yukarıda verilen tanımlar ve gösterilen şekilde sosyal bilgilerin birçok disiplinin birleşiminden meydana geldiği görülmektedir. Bu durum sosyal bilgiler dersinin bireye kazandırmak istedikleri hedefleri gerçekleştirmesine yardımcı olmuş ve birçok alandan faydalanma imkânı vermiştir. Felsefe, tarih, coğrafya, sosyoloji, arkeoloji ve antropoloji gibi bilimler sosyal bilgilerin, insanın kendisi ve yaşadığı alanla ilişki kurmasına destek olur. Örneğin tarih; bireyin geçmişini öğrenmesine, coğrafya; yeryüzünü tanımasına, edebiyat; kültürün aktarılmasına destek verir.

1.2. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Sosyal bilgilerin geçmişinin dayandığı nokta tam olarak bilinmemekle beraber insanın içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayabilmesi için toplumun koymuş olduğu kuralları bilmesi ve bunları uygulamasının gerekliliği, sosyal bilgilerin temelini oluşturur. Bireyin hayatının devamı için çeşitli gereksinimleri karşılaması ve bu gereksinimleri karşılarken de bazı bilgi ve becerileri kazanması

beklenir. İnsanın hayatta kalabilmesi; doğanın ve toplumun beraberinde getirdiği gerekliliklere bağlıdır çünkü kişinin yaşamını devam ettirmesi bu bilgi beceri ve duyguya sahip olmasıyla ilgilidir(Sözer, 2008: 41-55). Sosyal bilgiler eğitimi Antik Yunan ve Roma gibi köklü medeniyetlerde ilk çağlardan başlayarak sosyal bilgilerin alanı içerisine giren disiplinleri okullarda ders olarak okutmuşlardır (Elikesik, 2013: 40).

Sosyal bilgiler adıyla diğer disiplinler gibi ilk ve orta dereceli okullarda bir ders olarak okutulması Fransız düşünür Condercet(1743-1794) tarafından ortaya konulmuş ve savunulmuştur(Dilaver ve Tay, 2008: 11).

ABD’de meydana gelen toplumsal, kültürel ve ekonomik alanlardaki değişim göç hareketine neden olmuştur. Bu göç dalgası beraberinde getirdiği sanayileşme, kentleşme, güvenlik, ırkçılık ve vatandaşlık bilinci gibi öncelik arz eden problemlere çözüm bulmak ve milli bilinç oluşturmak için sosyal bilgilerin eğitim müfredatına dahil edilme sürecini hızlandırmıştır. 1890’lı yıllarda Amerika’ya farklı milletlerden insanların göç etmeye başlaması ve göç edenlerin toplumla kaynaşması, yaşama entegre olabilmesi, iyi bir yurttaş olarak kısa sürede bulunduğu kültüre uyum sağlayabilmesi için sosyal bilgiler, eğitim ve öğretim programına dahil edilmiştir. Bununla birlikte Amerika’daki Charles Peirce, John Dewey ve William James gibi bilim insanlarının çalışmalarıyla oluşturulan eğitim felsefelerinin içerisinde bulunan ilerlemecilik yaklaşımı “demokrasiyi benimsemiş toplumlar için yurttaş yetiştirme” tezi sosyal bilgilerin ilk ve ortaokul kademelerinde okutulan bir ders olmasında etkili olmuştur(Safran, 2008:16). Sosyal bilgiler eğitiminin modern anlamdaki gelişimi diğer ülkelere kıyasla ABD’de daha hızlı meydana gelmiştir. Bunun nedeni ise gerçekleşen göç hareketiyle toplumun birçok milletten meydana gelmiş kozmopolit bir yapısının olması ve göçlerle gelen kişilerin topluma uyum sağlaması için Amerikalı liderler eğitimi bir amaç olmaktan ziyade araç olarak kullanılmıştır. Bu nedenle 1892 yılında ülkenin Ulusal Eğitim Konseyi bir araya gelerek temelinde Anglo Sakson kültürünü topluma yerleştirmek için sosyal bilgiler dersini bir disiplin olarak eğitim programı içerisine dahil etmiştir(Bilgili, 2009:32).

Sosyal bilgiler kavramı, Amerika Birleşik Devletleri tarafından 1916 yılında oluşturulan bir komisyon tarafından şu şekilde tanımlanmış ve açıklanmıştır: "Sosyal bilgiler, insan toplumunun yapısına, gelişimine ve toplumsal birliklerin bir parçası olarak insanla ilgili bilgilere odaklanan bir konudur." (Moffat, 1957: 18). Bu tanım,

sosyal bilgilerin temel amacını toplumun düzeni, insanın rolü ve sosyal birimlerin etkileşimi üzerinde durarak açıklar

1.3.Sosyal Bilgilerin Türkiye’deki Gelişimi

Türkiye’de sosyal bilgiler ilk kez 1968 yılında ders ismi olarak eğitim ve öğretim programlarında yerini almıştır fakat sosyal bilgilerin öğretimindeki konu alanları sadece o dönemin içerisinde yer almayıp bu eğitimin geçmişi uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır (Aslan, 2016:71).

Türklerin eğitim tarihine baktığımız zaman sosyal bilgiler içerisinde bulunan konu alanlarının “İlk Türk Devletleri” olarak kabul edilen Hun, 1. Göktürk, 2. Göktürk ve Uygur medeniyetlerinde olduğu görülmüştür. Eski Türklerdeki yaşam şekilleri eğitimdeki yapılan uygulamalara yön vermiş, gençlerin birey olarak toplumla uyum sağlamasında gelenekler ve görenekler başrol oynamıştır. Yaşam tarzları ve devletlerle meydana gelen sorunlar nedeniyle devlet yönetimi, savaşlar, çocuk eğitimi ve zanaat çalışmalarıyla elde ettikleri tecrübeleri de eğitim programlarında yerini almıştır. Örneğin, Türk tarihinin ilk yazılı belgesi olarak kabul edilen ve önem arz eden Orhun yazıtlarında Türk milletine bazı konularda dikkat etmesi gerektiği nasihati verilmiştir. Bunlar özellikle bağımsızlık, yapılan hatalardan ders çıkarma toplumun mutluluğu için diğer devletlerle olan siyasi ilişkilerdir (Akyüz, 2008:63). Bu perspektiften bakıldığında yazıtlarda sosyal bilimlerin içerisinde yer alan tarih ve siyaset biliminin öğretilmesi amaç edinilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti eğitim tarihinde, Türk toplumunun İslamiyet’i kabul etmeden önceki dönemlerinde, hayata dair birtakım kurallar bilgiler gelenek ve görenekler kişiler tarafından çocuklar ve gençlere aktarılırdı. İslamiyet öncesi aktarılan gelenek ve görenekler yerini İslamiyet’in Türkler arasında kabul edilmesiyle birlikte bu durum zaman içinde topluma, İslami bilgilerin kazandırılmasına bırakmıştır(Kılıçoğlu, 2009: 8).

Osmanlı Devleti zamanında insanlara, sosyal bilgiler olarak kabul edilen toplumsal değerler ve bireylerin sahip olduğu dini inançlar öğretilmiştir. Osmanlı eğitim müfredatı içerisinde coğrafya ve tarih derslerinin bulunduğu sosyal bilgiler dersi Tanzimat döneminde ilk kez okul programlarına dahil edilmiştir. Tanzimat Dönemi içerisinde 1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nde erkek öğrenci rüştiyesinin programının içerisinde bulunan Coğrafya ve Tarih-i Osmanî, Tarih-i Umumî Kız Rüştiyesi’nin Eğitim Programında Coğrafya ve Muhtasar Tarih,

günümüzde lise olarak bilinen idadilerin programında ise Tarih-i Umumi ve Coğrafya Darülfünunlar'ın programlarında Tarih-i Umumi, İlm-i Tarih, Tarih-i Ulum-i Tabiiye derslerinin yerini almıştır(Akyüz, 2005: 5).

Ülkemizde sosyal bilgiler alanında kendisini tarihte gösteren ilk kişi Ziya Gökalp'tir. Gökalp'in sosyal bilimler alanına katkısı, modern anlamda Türk sosyolojisinin kurucusu kabul edilerek, sosyolog unvanını kazanan ilk kişi olmasıdır. Ülkemizde ilk kez oluşturulan sosyoloji kürsüsünün kurucusudur. Türk milliyetçilik yaklaşımını sistematikleştirmiştir. Türkçülük, milli dil, milli kültür, milli tarih, milli edebiyat ve düşünme üzerine çeşitli çalışmalar yapmıştır. Bu durum yapılacak sosyal bilimler çalışmalarına yardımcı olmuştur(Bilgili, 2009:45).

Cumhuriyet tarihi ile 1924 yılında malumat-ı vataniye ve musahabat-ı ahlakiye disiplinleri birleştirilerek 1926 yılındaki uygulanan programa yurt bilgisi ismi verilmiştir. Coğrafya, tarih ve yurt bilgisi disiplin alanları 1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948 yılındaki programlarında bir ders olarak yerini almıştır.1926 yılında ele alınan programda farklı alanlarda gerekli olan ilişkiler kurulmaya çalışılmıştır. İlköğretimin ilk üç kademesinde yer verilen “muhasabat”,“coğrafya”,“tabiat tetkiki”, ve “tarih” dersleri bir araya getirilerek ‘Hayat Bilgisi’ isminde birleştirilirken uygulanan bir önceki programda ise “malumat-ı vataniye” ve “musahabat-ı ahlakiye” ismiyle yer alan ders 1926 yılındaki programda yurt bilgisi olarak değiştirilmiştir. Dördüncü ve beşinci öğretim kademelerinde tarih, yurt bilgisi ve coğrafya derslerinin bir disiplin olarak ayrı verilmesi kararlaştırılmıştır(Taşdemir, 2002: 28).

1936 yılındaki ilkokul programlarında tarih, coğrafya, aile bilgisi, yurt bilgisi derslerini ve içerisinde bulunan konuların büyük bir kısmını sosyal bilgilerin eğitimi içerisinde değerlendirmek mümkündür. Yapılan programın içeriğinde İlkokulun eğitim ve öğretim kuralları, ilköğretimin amaçları, eğitim programında yer verilen derslerin hedefleri ve söylediklerine yer verilmiştir (Üstel, 2016: 131).

1948 İlkokul eğitim programında coğrafya ve tarih dersleri olduğu gibi kabul edilmiş, yurt bilgisi olarak müfredatta yer alan dersin adı ‘yurttaşlık bilgisi’ olarak değiştirilirken ders saatleri aynı kalmıştır (MEB,1948:33).

1968 yılında sosyal bilgiler ilk kez bir ders ismi olarak multidisipliner bir anlayışla 4. ve 5.sınıfların eğitim programına dahil edilerek okutulmaya başlanmıştır. 1995 yılına geldiğimizde ise sosyal bilgiler dersi ilkokulda okutulurken bu isim ortaokulda yerini ‘milli tarih’ ve ‘milli coğrafya’ olarak ders programlarına

konulmuştur. 2005 yılında sosyal bilgiler ortaokullarda ders olarak okutulmaya başlamıştır (Deveci, 2011:16).

2004 yılında 4. ve 5. sınıflarda kabul edilen sosyal bilgiler dersi 2017 de yapılan değişikliklerle, öğretim programlarında 2017-2018 ders döneminden başlayarak 4. ve 5. eğitim kademelerinde; 2005 yılında programa dahil edilen 6. ve 7. Sınıflar 2018- 2019 uygulanan sosyal bilgiler programında yeni eğitim öğretim yılının başlamasıyla bütün sınıf kademelerinden kaldırılmış, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4,5,6,7. sınıflar) uygulanmaya başlanmıştır(MEB, 2017:68).

Yukarıda sosyal bilgilerin Türk tarihindeki geçmişi incelenmiş ama gerçek manada bir ders olarak eğitim programında yer alması uzun bir zaman almıştır.

1968' den itibaren sosyal bilgilerin ilişkili olduğu disiplinler zamanla artmış bu durum multidisipliner bir anlayışın oluşmasını sağlamıştır. Buradan elde edilen sonuçla sosyal bilgiler alanında geçmişten günümüze elde edilen tecrübeler harmanlanmış ve Türkiye'de sosyal bilgiler dersi 2004-2005 yılında doğasını bulmuştur(Dündar,2008:55).

1.4. İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersinin Önemi

Bireyin içerisinde bulunduğu topluma entegre olması kolay değildir. Temelinde toplumsal kurum ve bu kurumlar arası ilişkilere sahip olan toplumlarda, kişinin sosyal yaşamı ailesinden öğrenmesi mümkündür. Bu durum sosyal kurumla olan ilişkilerini hızlı ve devamlı bir şekilde gelişmesini, yaşadığımız sosyal hayatın getirdiği kuralları öğrenmesini zorlaştırır. Çocuk, bireyler arasında bulunan ilişkilerin farklılık gösterebileceğini toplumsal ilişkilerin de temelinde ailenin bulunduğu ve devlete kadar devam eden geniş bir perspektifte olduğunu bilmek zorundadır. Bu süreçte çocuk toplumun değişen yapılarını sadece aile içerisinde bulunan ebeveynlerden öğrenmez(Er, 2010:26).

Her toplum bünyesinde bulunan bireyleri kendi amaçları yönünde yetiştirmek ister. Beklenen hedefler, öncelikle bireyin ve toplumun devamı için önem arz etmektedir(Sönmez, 1997: 6).

Sosyal bilgiler ders alanı; çocuğun doğumundan başlayarak yaşadığı çevreyi tanımasını, vatan sevgisinin güçlendirilmesini, hissettiklerinin belirginleşmesini, olayların sebepleri ile birlikte anlamlandırmasını ve araştırma yeteneğinin geliştirilmesine destek olur(Binbaşoğlu, 1988: 42).

Sosyal yaşam bir bütünün parçaları gibidir ve birbiriyle ilişki halindedir. Buna uygun olan sosyal bilgiler dersinin ortak noktaları bir araya getirilerek sunulması var olan olayların anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır(Sönmez, 2010:67). Sosyal bilgiler, toplumsal hayatı var olduğu haliyle bütüncül bir anlayışla öğrencilere aktarmayı sağlar. Bu sebeple sosyal bilgiler dersi okulların, çocukları içerisinde bulunduğu yaşama hazırlamak hedefini gerçekleştirmiş olur (Güngördü,2002:81).

1.5.Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Yaklaşımlar

Sosyal bilimler, sosyal bilgiler ve diğer ders alanları (felsefe,din vs.) yurttaş yetiştirme ve eğitimi amaç edinerek bütünleşen bir disiplindir. Sosyal Bilgiler alanında çalışma yapan uzmanlar, farklı konularda çeşitlilik gösteren düşüncelere sahiptir. Shermis Barth ve Barr sosyal bilgiler dersinin öğretiminde, üç temel yaklaşımı ele alır:

1. Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler
2. Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler
3. Yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler (Dönmez, 2003:35).

1.5.1.Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler

Vatandaşlık aktarımı düşüncesinin öncülerinden olan John Dewey'e göre sosyal bilgilerin içerisinde verilen yurttaşlık eğitimi demokrasiyi benimsemiş toplulukları ortaya çıkarma amacını taşır(Dewey,2008:197). Vatandaşlık aktarımı yaklaşımı, sosyal bilgilerde şuana kadar kullanılmış olan en eski yaklaşımdır. Bu yaklaşım, öğretmeni merkeze almıştır (Doğanay, 2008: 78).

Kabul edilen bu felsefik yaklaşım, etkin bireyler yetiştirmede kullanılabilecek en iyi yöntemdir. Toplum tarafından kabul görmüş temel değerler, inanç sistemi ve davranışlar öğrencilere sunulmaktadır. Bu yaklaşım kökünde 'öğrenciler doğru olarak kabul edilen davranışları ve değerleri kazanırlar ve kazandıkları tutum ve değerlere göre davranışta bulunurlarsa etkin bir yurttaş olabilir' düşüncesini barındırır (Tanrıögen, 2005:15).

Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler Programı'nın içerisinde bulunan ve aşağıda sıralanan kazanımlara öğrencilerin ulaşması beklenmektedir (Safran, 2008: 8).

-Geçmiş öğrenme,

- Geçmişinle ve geleceğinle övünme,
- Görev alma,
- Var olan otoriteye bağlılık gösterme,
- Beklenen davranışa sahip olma.

1.5.2.Sosyal Bilimler Olarak Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgiler dersini sosyal bilimler gibi üzerinde çalışarak öğretme felsefesinde ana tema, öğrencilerin sosyal bilimcilerin düşünme yetilerine hakim kişilerdeki gibi benzer becerilerin bulunmasını ister. Bu felsefeye göre, öğrenciler bir sosyal bilimci gibi düşünebilir ve problemleri sosyal bilimci gibi ele alır ve bu problemleri çözebilecek davranışları kazanırsa etkin bir yurttaş olma fırsatını elde edebilir. Bu sebeple yaklaşımın kabul ettiği öğretim yöntemi sosyal bilimcilerin bilgiyi oluşturma sürecinde yararlandıkları “problem çözme yöntemi” dir. Kullanılan yöntemde, öğrenciler bir sorundan hareket ederek varsayımlarını oluşturur, elde ettiği bilgileri harmanlayarak genel bir kanıya ulaşır (Tanrıögen, 2005: 15).

1.5.3.Yansıtıcı İnceleme Olarak Sosyal Bilgiler

Yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler programı, sosyal bilgilerin içerisinde bulunan programda geçmişe eskiye dayanır. John Dewey’in fikirlerinden yola çıkan bu felsefik yaklaşımda amaç öğrencinin yaşamı içerisinde karşılaşılabileceği problemlere çözüm bulabilen ve kendi kararlarını alabilen kişiler haline gelmesidir. Bu sebeple önceden belli olan bir konu yoktur. Konular öğrencinin yaşam içerisinde kendisini etkilediği olaylar, gündemdeki meseleler ya da kişinin ilgi alanına giren durumlar olabilir. Bu sayede öğrenci sosyal alanda meydana gelen problemleri ve bireyin kendi yaşamında rastlayabileceği sorunları çözümleyip bir karar alabilecek pozisyon içerisinde bulunur. Bu bağlamda sosyal alanda kabul edilmiş değer ve yargılara eleştirel bir gözle bakabilecek ve bireyin şüpheciliği sağlıklı bir duruma dönüşecektir. Bu yaklaşımın ana teması araştırma- incelemedir (Öztürk, 2012:23).

Tablo1*Sosyal Bilgiler Yaklaşımı(Naylor ve Diem, 1987. (Akt. Erden, 1998:8)*

	Vatandaşlık Bilgisi	Sosyal Bilimler	Yansıtıcı İnceleme
Amaç	Yurttaşlığın doğru öğretilmesinin iyileştirilmesi	Yurttaşlık öğretimi en iyi şekilde sosyal bilimlerle ilişkili kavram süreç ve sorunun öğretilmesi ile gerçekleşir	Yurttaşlık en iyi şekilde, araştırma yapma süreciyle gelişir
Yöntem	Aktarma:Değer ve kavramlar soru-cevap, kitaplar, sunuş yöntem ve yapılandırılmış sorunların çözüme araştırmaları ile aktarımı	Buluş Yöntemi ile öğrenmenin gerçekleşmesi: Öğrencinin her alanda ve o alana uygun yöntemleri kullanarak bilgiyi ortaya çıkarması sağlanır	Yansıtıcı Araştırma Bireyin karar verme süreci yansıtıcı araştırma ile gerçekleşmesi sağlanır.
Kapsam	Kapsam bir güç tarafından seçilir. Öğretimde bu kapsamı yorumlar.	Sosyal bilimler ile ilgili alanların temel kavramları, sorunları ve sürecini oluşturur	Öğrencilerin kişisel sorunları ve sosyal sorunlar kapsamı meydana getirir. Problem durumu öğrenci tarafından seçilir

1.6. Sosyal Bilgiler Programının Öğretim Hedefleri

Sosyal bilgiler eğitiminin hedefleri içerisinde bulunduğumuz toplumun siyasi, ekonomik, gelenekler ve göreneklerin iç dinamiğinde meydana gelen yeniliklere karşı duyarlılık göstermek amacı vardır. Bu sebeple dünden bugüne var olan toplumun içerisinde ve aynı zamanda varlığını sürdürmüş olan devletlerde dahi sosyal bilgilerin hedeflediğinden farklı sonuçlar olabilmektedir. Fakat değişik coğrafyada yaşayanların tecrübelerini aktarması nedeniyle günümüz modern topluluklarında sosyal bilgiler eğitim ve öğretiminin amaçları üzerinde bilimsel ve eğitsel olarak az da olsa birliktelik sağlandığı bilinmektedir(Aslan, 2016: 18).

Sosyal bilgiler dersi öğretim programı, öğrencilerin bazı kazanımları gerçekleştirme amacını ilke edinmiştir. Bireyden beklenen hedefler ve yeterlilikler Milli Eğitim Bakanlığının 2018’ de ortaya koyduğu amaçlar şu şekilde özetlenebilir: Bireyin var olan haklarına saygı göstermek, yurttaşlık duygularının geliştirilmesi, milli ve manevi değerlerde farkındalık, katılımcı ve yurttaşların etkin hale gelmesini sağlamak. Bunları gerçekleştirirken Atatürk’ün gerçekleştirmiş olduğu ilke ve inkılaplarına bağlı kalma, kanunların kişilere göre değişiklik göstermemesi ve herkes için genel geçer olması düşüncesine sahip bilinçli yurttaşlar yetiştirmeyi amaç edinir (MEB, 2018:70).

“MEB (2005) Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’na kabul gören Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının temel maksatları şunlardır:

- *Öğrenciler, bağımsız bireyler olup kendi fiziksel ve duygusal özelliklerini, ilgi, istek ve yeteneklerini fark etmeyi öğrenirler. Bu sayede kendi potansiyellerini keşfeder ve geliştirirler.*
- *Vatanını seven, milletine bağlı, haklarını bilen, kullanabilen, yapması gerekenleri yapan, ulus düşüncesinin farkında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak yetiştirirler.*
- *Atatürk ilke ve inkılâplarının, Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki önemini kavrarlar. Laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri benimseyerek yaşatma isteği geliştirirler.*
- *Hukuk kurallarının tüm kişi ve kuruluşlar için bağlayıcı olduğunu ve yasalar önünde eşitlik ilkesini anlarlar.*
- *Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öğeleri ve süreçleri anlayarak millî bilincin oluşmasını desteklerler. Kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinin önemini kabul ederler.*
- *Yaşadıkları çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanır ve insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklayabilirler. Coğrafi bilgi sayesinde çevrelerine duyarlı ve çevre sorunlarına karşı bilinçli bireyler olarak yetiştirirler.”*

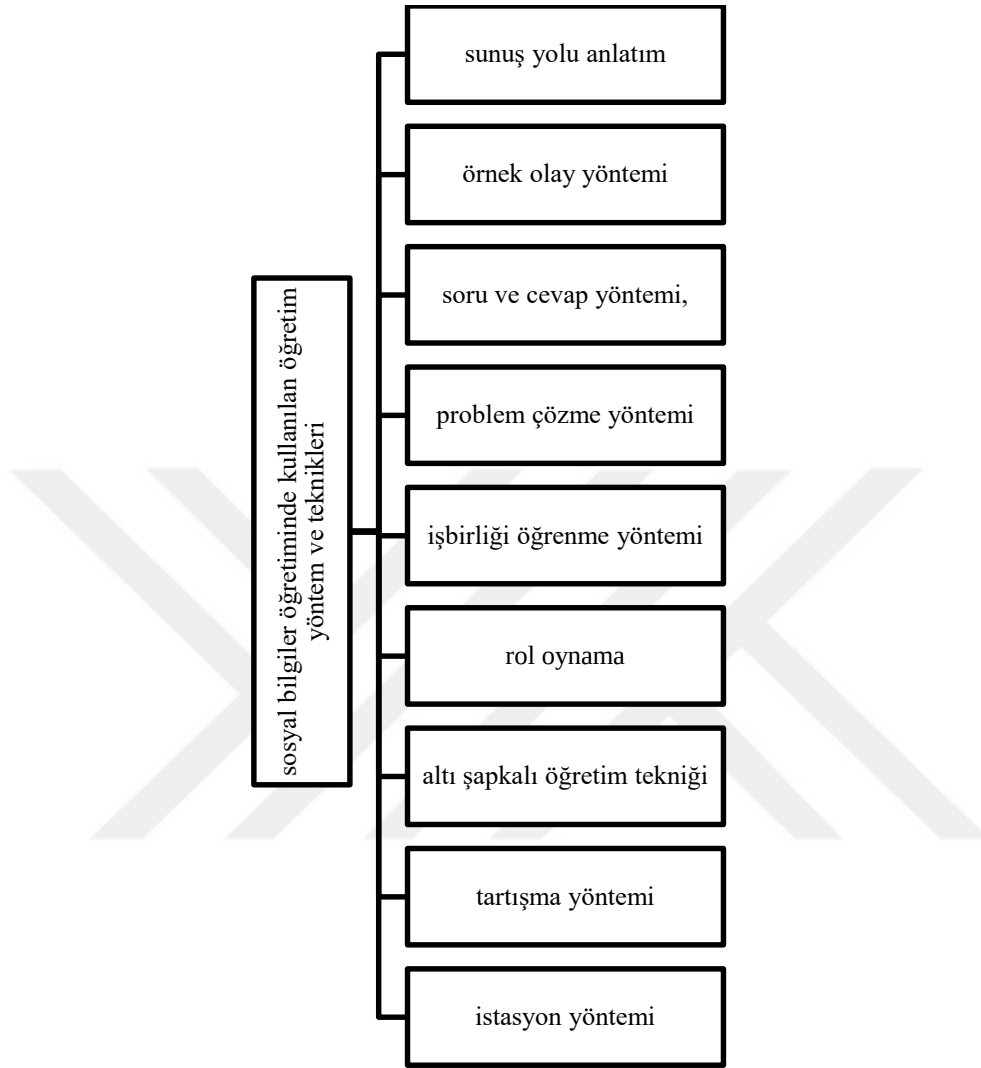
Sosyal Bilgiler dersi içerik bakımından değerlendirildiğinde yukarıda yazılan genel hedeflerin hem bilgi, davranış, tutum, değer ve beceri bakımından hem de sosyal bilgiler dersinin dayandığı bilginin ana kaynağı açısından yeterli düzeyde olduğu söylenebilir (Doğanay, 2008: 90).

1.7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Öğrenme ve öğretme süreci gerçekleşirken, bu sürecin daha etkili ve verimli olabilmesi için birden fazla öğretim yöntemi geliştirilmiştir. Bu yöntem ve tekniklerin kullanımı gerçekleşirken, yöntem ve tekniğin gerektirdiği şartlar sağlanmalıdır. Etkili bir öğretim yöntemiyle, kişiden beklenen davranış değişikliğini oluşturmak için öğretmen, dersin konularına göre kullanacağı teknikleri derse uygun bir şekilde seçmelidir. Öğretmen tarafından seçilen yöntem ve tekniğin etkili olabilmesi için öncelikle bu yöntem ve teknik hakkında yeterli miktarda bilgisi olmalıdır. (Tan, Kayabaşı ve Erdoğan, 2002: 39). Sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek yöntem ve tekniklerden bazıları şunlardır:

Şekil 2

Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikleri

1.7.1.Düz Anlatım (Sunuş Yoluyla Öğretim) Yöntemi: Düz anlatım yöntemi, geçmişten bugüne kadar en çok kullanılan geleneksel öğretim metodudur. Bu yöntemin kullanım amacı, derslerde konuya giriş ve konuyu özetlemek veya herhangi bir kavram hakkında öğretmenin tanımlama yapması sırasında pasif konumda olan öğrenciye bilgiyi sunması şeklinde gerçekleşmektedir (Demirel, 2008:50).

Konuların önemli görülen kısımlarını açıklaması, kısa süre içerisinde daha fazla bilgi vermek, etkinliklerin yapılma aşamalarını ve bilgilerin bir araya getirilerek özetlenmesi durumunda kullanılan düz anlatım yönteminin uygulanması gerekir ve fayda sağlar. Bilgiler belirli bir düzen içerisinde verileceği için süre kaybı yaşanmaz,

kalabalık topluluklar açısından da bu yöntem kullanıma uygundur. Öğrencinin iyi bir dinleyici haline gelmesine yardım eder (Ünalın, 2001: 69).

Çağdaş eğitim anlayışında bu yöntem pek yer almamaktadır ama buna rağmen birçok konuda kısmen de olsa faydalanılmaktadır (Sarıgöz, 2017). Anlatım yönteminde dikkat edilmesi gereken en önemli konu anlatılacak konunun ve zamanının iyi ayarlanmasıdır. Anlatımın dikkat süresini aşmaması ve konunun öğrencinin ilgi alanına girmesini sağlamak öğretmenin vazifesidir. Öteki disiplin alanlarında olduğu haliyle sosyal bilgiler dersinin öğretiminde, öğretmenin dış görünüşü, mimikleri ve yüz ifadeleri, davranışları, anlatımın sadeliği ve öğrencilerle empati kurabilmesi önemlidir(Uysal, 2006: 19).

1.7.2.Örnek Olay Yöntemi: Bu yöntem toplumsal ilişkiler arasındaki durumu, bir sorunu, bir kavramı incelerken meydana gelen olayın sebeplerini ortaya koyarak çözüm yöntemlerini bulmak için uygulanır. Bu nedenle öğrencinin karar alma, seçim yapma ve sonuca ulama ile ilgili tecrübeler yaşamayı sağlar(Bilen, 2006:165).

Örnek olay yöntemi kişilerin sosyal yaşamda karşılaşabileceği problemi sınıf içerisinde çözmesine dayanır. Bu yöntemde problem çözerken öğrencilerin aktif bir şekilde katılımı ve problemin nedenleri ile birlikte soruna çözüm önerileri getirmesi beklenilir. Problem hayal ürünü veya günlük yaşamımızda meydana gelen bir olay olabilir ve genellikle problem durumu yazılıdır. Örnek olayın üzerinde çalışan öğrencilerin ilk yapması gereken problemin esasını öğrenmek sonraki süreçte toplanan verilerin analizini yaparak bir çözüme ulaştırmaktır(Saban,2000 :201).

1.7.3.Soru ve Cevap Yöntemi: Soru- cevap olarak kullanılan bu yöntem batı medeniyetinde ‘Kanetik Metot’ diye isimlendirilmektedir. Bu yöntem bazılarını ‘Sokrates Yöntemi’ veya ‘Doğurtuculuk’ olarak anılır. Doğurtuculuk esasen zihinde var olan fakat ortaya çıkarılmamış doğruları ortaya çıkarma ve böylece temel gerçekliği buldurmaya dayanan bir yöntemdir(Sözer, 1964: 70).

1.7.4.Problem Çözme Yöntemi: Problem çözme yöntemi, öğrenci karar alırken ve sorunlara çözüm üretirken becerilerini iyileştirmek için kullanılan öğretim yöntemidir. Problem çözmede beklenen amaca ulaşabilmek için etkili ve yararlı

olarak kabul edilen araç ve davranışları çeşitli imkanlar arasından seçme ve bunları kullanabilmektir (Polat, 2006: 37).

1.7.5.İşbirlikli Öğretim Yöntemi: İşbirlikli öğrenmede öğrenciler sayı bakımından az olan gruplar oluşturularak çalışır ve birbirlerinin öğrenmesine katkı sağladığı süreç olarak kabul edilir. İşbirlikli sınıf ortamı, kişinin küçük gruplar olarak etkileşim içerisinde oldukları, öğretmenin de bu süreçte grupların içerisinde bulunarak, ihtiyaç duyan öğrencilere yardım ettiği yerlerdir (Sarıgöz ve Çermik, 2012). Kısacası öğretim yöntemini kullanan sınıflar geleneksel sınıf yönetiminden ilk bakıştaki farkı görünüşünden kendisini belli etmektedir (Açıkgöz, 2007).

İşbirliğine dayalı öğretim sırasında öğretmenlerin görevleri şu şekilde sıralanabilir:

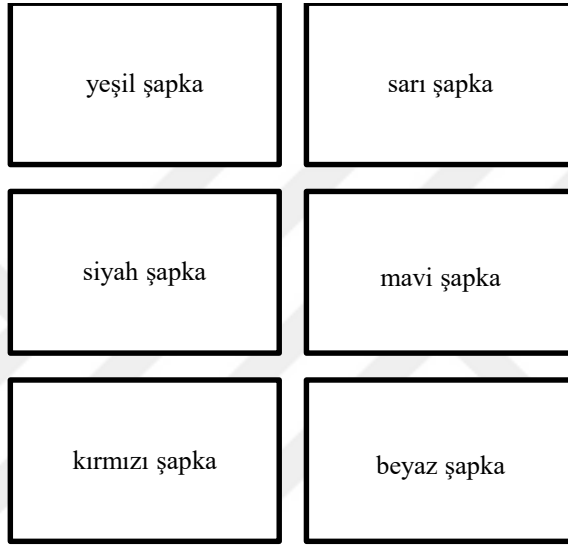
- Öğretim hedeflerini belirlemek ve öğretmek, amaçlarını açıklamak, öğretmen işbirliği yöntemi kullanarak öğrenmede bir araya gelen grupların görevlerini açıklamak ve görevlerini bitirmek için öğrencilerin izleyeceği sırayı açıklar.
- Öğretimden önce karar vermek önemlidir. İşbirliği yöntemi hedeflerinin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için grup sayısı önemlidir. Bir öğrenme ortamında grubun içerisinde yer alan kişilerde oturma düzeni ve birbirlerine olan yakınlık önemlidir. Grupta yer alan her öğrenci yazan, düşünceleri kaydeden, konuyu özetleyen, anlamayı teyit eden, katılımcı ve gözlemci vb. rollerin birini üstlenerek grubun başarı göstermesine katkı sağlar.
- Değerlendirme kriterlerini belirlemek öğrenciden beklenen performansın ne düzeyde olduğunu bilmelidir. Değerlendirme gerçekleşirken öğrenci değerlendirme kriterlerini bilmeli ve ona göre süreci yönetmelidir.
- Grup birlikteliğini etkin hale getirmek, öğretmenler ve öğrencilerin bir araya gelerek yaptığı iş birlikli çalışmalarını denetlemeli ve onların daha etkili olmasını sağlayarak etkileşimde bulunmalarına yardım eder (Saban, 2005:201-203).

1.7.6.Rol Oynama Yöntemi: Rol oynama yöntemi bireylerin arasındaki ilişkileri iyileştirir, öğrencilerin empati duygusunu geliştirir. Rol oynama yönteminde dikkat edilmesi gereken husus hedefin yapılacak olan etkinlikten daha önce verilmesidir (Tan,2012:28).

1.7.7.Altı Şapkalı Düşünme: Altı şapkalı düşünme tekniği, düşünce ve soruna yönelik çözümlerin sistematik bir düzen içerisinde sunulmasını amaç edinen tekniktir. Bu teknikte bulunan şapkalar altı tane fikrin birbirinden farklı şekilde söylenmesini sağlayan bir semboldür. Kişilerin taktıkları şapkalar değiştirildikçe ifade edilen fikirlerde şapkanın rengine uygunluk gösterir ve böylece farklı düşünceler ortaya çıkar(Yavuz, 2005:61).

Şekil 2

Altı Düşünme Şapkası

Şapkaların renklerine göre kullanımları şöyle sıralanabilir (De Bono, 2002:61).

Beyaz Şapka: Beyaz şapkayı kullanan kişi nesneldir. Ucu açık olmayan kesin bilgiler ve sayısal veriler kullanır. Beyaz şapka düşüncesine sahip olan kişi nesnel cevaplar verir geçmiş yaşantılarından, hislerinden, kişisel düşüncesinden uzak durur.

Kırmızı Şapka: Kırmızı renk kişinin hislerini, tutkularını ve öfkesini anımsatır. Kırmızı şapka, olaya duygusal açıdan bakabilmeyi ve duygusal düşünceler önerir. Kırmızı şapka kullanımı nesnel bilginin karşısında yer alır. Savunduğu görüşü destekleyecek veriler sunmaz.

Siyah Şapka: Siyah renk bireyde olumsuz duygular oluşturur. Siyah şapka olayın daha çok olumsuz yanını mantık çerçevesinde yansıtır. Pozitif olmayan düşünceler meydana getirir, olaylara bakış açısı karamsardır.

Sarı Şapka: Sarı renk insan da olumlu duygu oluşturur karamsarlığa yer yoktur. Siyah şapka, sarı şapka karşılaştırmasında siyah şapka karamsarlığı içerisinde

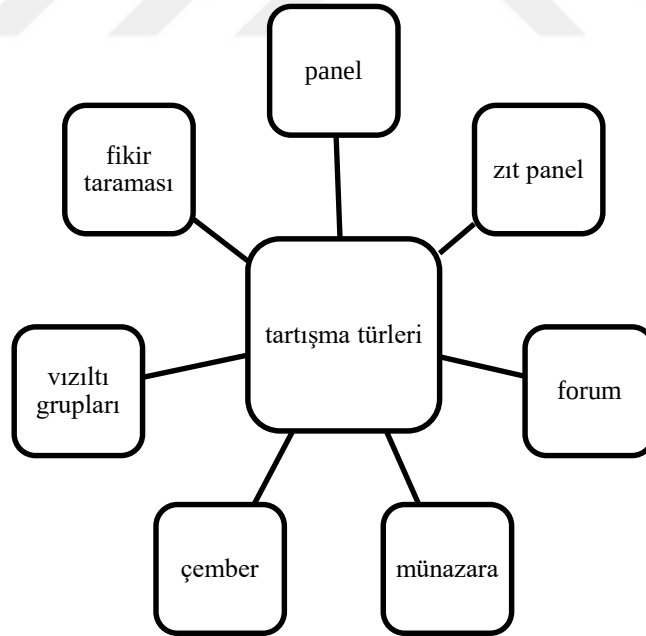
barındırırken sarı şapka ise iyimserliği içerisinde bulundurur. Durumun avantajlı yönlerini ortaya çıkarır.

Yeşil Şapka: Geliştirme ve üretkenlik rengi olarak kabul edilir. Yeşil şapka yeniliklere açıktır, yaratıcılık fikri üzerine temellendirilmiştir. Kişi fikirlerini oluştururken geçmiş yaşantılarından uzak durur.

Mavi Şapka: Mavi şapka soğukkanlı olmayı ifade eder. Mavi, bunlarla birlikte hepimizin üstündeki gökyüzünün rengidir. Mavi şapkayı kullanan kişi düşünme sürecini sistemli hale getirir ve düşünme sürecinin kontrolünü sağlar.

1.7.8.Tartışma Yöntemi: Tartışma yöntemi, herhangi bir kavramla ilgili öğrencilerin düşünmesi, anlaşılması güç olan yerlerin araştırılması, kavrama ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığını sağlamak amacıyla kullanılan öğretim yöntemidir (Sarıgöz, 2013). Tartışma yönteminin kullanım alanları daha çok konunun kavrama sürecinde bireylerin karşılıklı olarak fikirler ortaya koyma, bir sorunun çözümünü keşfetmeye çalışma ve değerlendirme sırasında kullanılır(Demirel, 2008:53).

Şekil 3
Tartışma Türleri

1.7.9.İstasyon Tekniği: İstasyon tekniği var olan herhangi bir konu üzerinde belirlenen aşamalardan geçerek ve yapılacak etkinliklerin eksiksiz bir şekilde tamamlanması, etkinliği oluşturacak kişilerin veya grupların görüşlerinin oluşmasına yardımcı olan öğretme sistemidir (Sönmez, 2008: 253).

1.8 Sosyal Bilgiler ile Edebiyat Arasındaki İlişki

Sosyal bilgiler dersi bireyin fiziki ve toplumsal çevresi ile arasındaki ilişkiyi multidisipliner bir yaklaşımla toplumsal ve kişilerle ilgili diğer bilimlerden zaman perspektifinden yararlanarak ele alan, demokrasinin değerlerini ve ilkelerini kabul eden, şüphe ile bakabilen yurttaşlar yetiştirmeyi amaç edinen bir derstir(Şimşek 2006:75). Sosyal bilgiler dersinin eğitim hedefleri kişilere beceri, değer, bilgi ve davranış kazandırmaktır ve eğitim hedeflerinin her açıdan beklenen amaçları gerçekleştirmesi istenir (Beldağ ve Aktaş, 2016:68). Bu amaçların gerçekleştirilmesinde sosyal bilgiler, coğrafya, tarih, sosyoloji, hukuk, ekonomi gibi farklı alanlardan faydalanılır ve faydalanılan bu alanlardan bir tanesi de edebiyattır (Değirmenci Toraman, 2018:34).

Edebiyat, gerçekte yaşanmış ya da yaşanabilecek veya sanatçının isteği doğrultusunda anlatmasını benimsediği kişi, durum yada olayların gelişigüzel değil de seçilmiş sözcüklerle, ilgi ve merak uyandıracak şekilde bir araya getirilmesi ve birleştirilmesi sonucunda oluşturulan bütünlüktür. Edebi ürünler sanatsal bir gaye için yazıya dökülmüş veya oluşturulmuş, estetik kaygısı olan eserdir (Tural, 2000:18).

Sosyal bilgiler ve edebiyat dersi arasındaki ilişki, geçmişten günümüze kadar gelen ve tartışılan bir konu olsa da güncelliğini hiç yitirmemiştir. Eğitim düşünürleri tarafından 19. yüzyıl başlarında öğrencinin sosyal alanla ilgili algısını olumlu şekilde değiştirmek için geçmişin edebiyatla ilişkili olduğunun öneminden bahseder. Zaman ilerledikçe de bu düşünceye destek veren birçok görüş ortaya atılmıştır. Bunlardan biri olan edebi eserler, bireyin geçmişi anlaması ve öğrenmesine katkı sağlayacaktır (Johnson, 1925:39).

Sosyal bilgilerde öğrencilerin yaşamış olduğu problem, çoğu zaman konunun ezberlenmesinden ve gerçek hayattan uzak bilgileri öğrenmeye mecbur bırakıldıkları hislerden meydana gelmektedir. Halbuki öğretmen tarafından uygun görülen edebi metinler ile var olan herhangi bir konunun somutlaştırarak öğrencilerin daha kolay anlayabileceği duruma getirilmesi mümkündür(Özkartal, Dönger ve Sarıgöz, 2016).Edebiyat ve sosyal bilgiler birbirinden ayrılamaz şekilde bir bütünün iki parçası gibidir. Birbirlerinden ayırmak pek de mümkün değildir. Sosyal bilgiler dersinin içerdiği konu alanları ile edebi ürünler birbirleriyle yakından ilişkilidir ve bu durum sosyal bilgiler ile edebi ürünler arasında rahatlıkla bağlantı kurmamızı sağlar (Çuhadar,2010:75).

Edebî ürünlerin yaşamı roman, destan, şiir, türkü gibi çok çeşitli alanlarla temsil edebilme yeterliliği vardır. Bu bakımdan bireyin yaşamını temsil eden edebi ürünler sosyal bilgiler bakımından da önem arz eder. Yaşamı konu alan her edebi ürün sosyal bilgilerin hayata dair tüm konularında öğretim imkânı bulunabilir. Sosyal bilgiler dersinin içerisinde yer alan ekonomi, coğrafya, sosyoloji, tarih gibi disiplinlerde etkili öğretim sağlamak için materyal olarak kullanılabilir(Şimşek, 2014: 392).

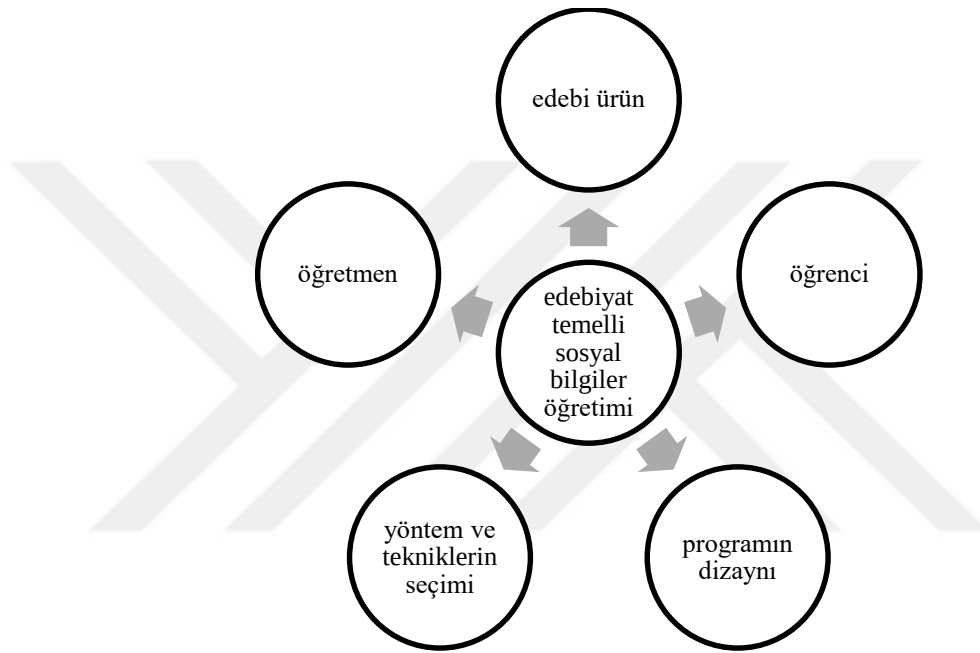
Cumhuriyetin kurulduğu tarihten günümüze kadar, Türkiye’de uygulanan eğitim programlarında sosyal bilgiler dersinde yazılı ürünler ve bununla birlikte yazılı ve sözlü olan edebi materyallere yer verilmesi gerekliliğini desteklemiştir. Günümüzde varlığını devam ettiren İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı da öğretmenlere;

- Tarihsel olaylara yön veren liderlerin, ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakarlık ve kahramanlık gibi niteliklerini örnek olaylarla öğrencilere kavratmak önemlidir.
- Ders işleniş sırasında, sadece ders kitaplarına bağlı kalmamaları teşvik edilmeli ve öğrencilerin seviyelerine uygun diğer kaynaklardan yararlanmaları desteklenmelidir. Bu şekilde, öğrenciler araştırmaya alışkın hale gelirler ve bu beceriyi geliştirirler.
- Öğrencilerin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler açısından besleyici ve Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik, laik ve sosyal hukuk devletine karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerine rehberlik edecek şekilde değerlerle ilgili ders konularını işlerken, sevdirci ve öğretici okuma parçalarından faydalanmaları önemlidir.
- Konuların işlenişinde sadece anlatım ve soru-cevap teknikleriyle sınırlı kalmak yerine, münazara, örnek olay incelemesi, problem çözme gibi öğrencileri aktif kılan, araştırma ve incelemeye teşvik eden yöntem ve tekniklere başvurulması gerekir. Bu yaklaşım, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur ve öğrenmeyi daha etkileşimli hale getirir.
- Derslerde kavramlar, ilgili olduğu konularla birlikte sunulmalıdır. Bu yaklaşım, öğrencilerin kavramları gerçek dünya olayları ve bağlamlarıyla ilişkilendirmelerine yardımcı olur ve anlamalarını güçlendirir.

- Derslerin işlenişinde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1998 yılındaki önerilerine göre, konular 'yakından uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa' ilkesine uygun bir şekilde planlanmalıdır. Bu, öğrencilerin konulara adım adım ilerlemelerini ve soyut kavramları somut örneklerle desteklemelerini sağlayarak öğrenmelerini kolaylaştırır.

Şekil 4

Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretiminin Temel Öğeleri (Akengin ve Beşir 2014:4)

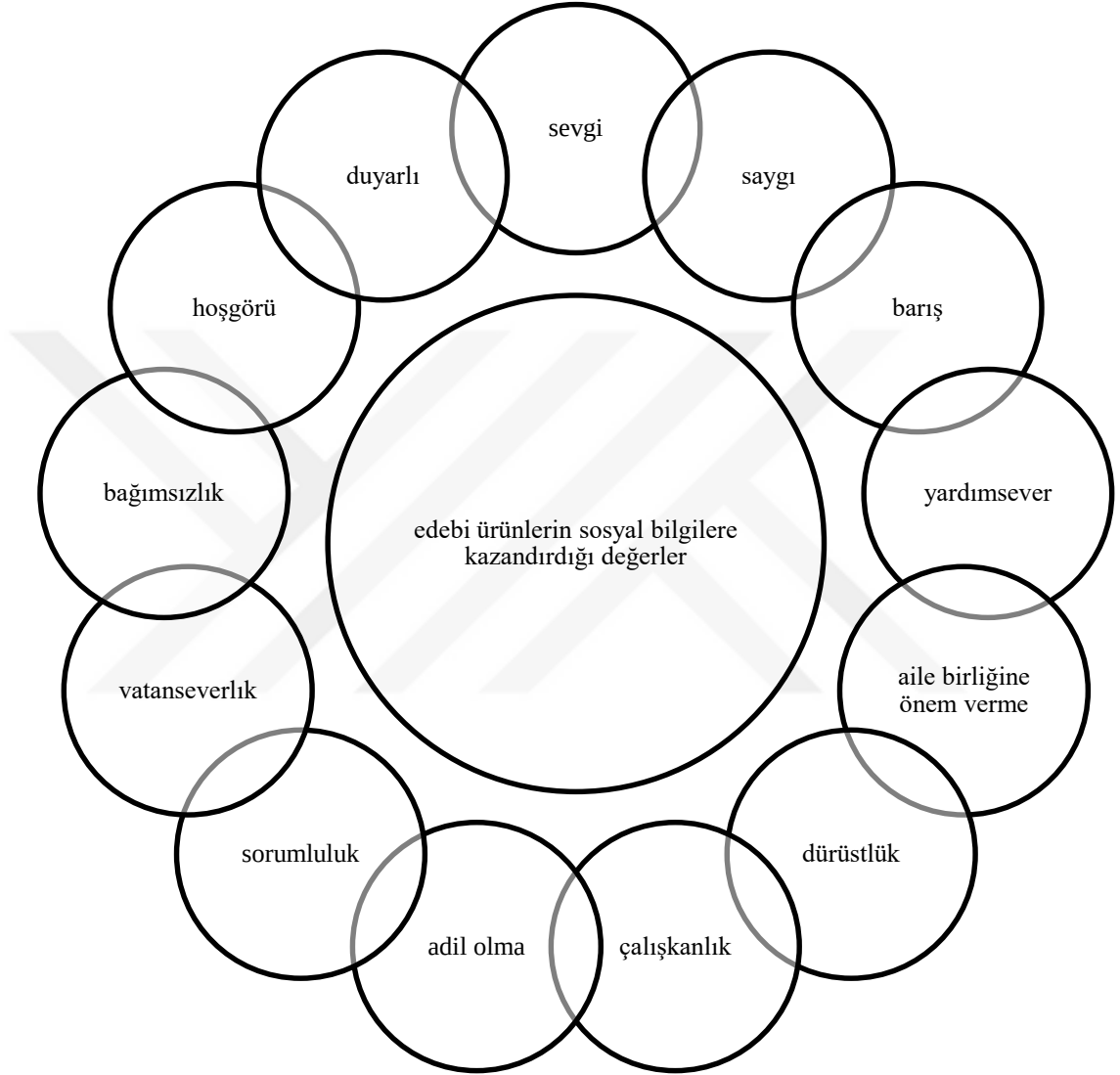

Sosyal bilgiler konularında öğrencilerde bulunulması istenilen kazanımlardaki ana unsurlardan biri olan kültürel öğeler ve bu kültürel öğelerin aktarılmasıdır. İncelemede bulunduğumuz zaman kültürel unsurların edebi ürünlerde çok fazla yer aldığı görülmektedir. 2005 yılında MEB'in hazırladığı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda incelendiğinde edebi eserlerden faydalanarak kişilere yurt sevgisi ile birlikte Türkçe dersinin de verilmesi, eğitimdeki öğretimi daha eğlenceli bir hale getirmek için biyografi, masal, öykü, gezi yazısı, otobiyografi, şiir, roman, anı, halk türküleri ve hikâye vb. edebi türlerden faydalanarak ders programının yenilenmesine karar verilmiştir. Bu durumla ilişkilendirilerek dünya üzerinde farklı coğrafyalarda ya da çeşitli zaman dilimlerinde hayatlarını sürdüren kişilerin kültürel değerlerine (Uzunboylu ve Sarıgöz, 2015), öğelerine ve hayatlarına yer vererek, farkındalık, farklı açılardan bakabilme ve tarihsel duygudaşlık sağlamak bununla

birlikte tarihe eleştirel bir gözle bakabilme de amaçlanmıştır (Kaymakçı, 2013:44). Bu bağlamda baktığımız zaman aşağıdaki şekilde sosyal bilgiler ve edebi ürünlerin aktardığı değerlerin birlikteliği görülmektedir.

Şekil 5

Öğretmen Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünlerle Aktarılabilen Değerler

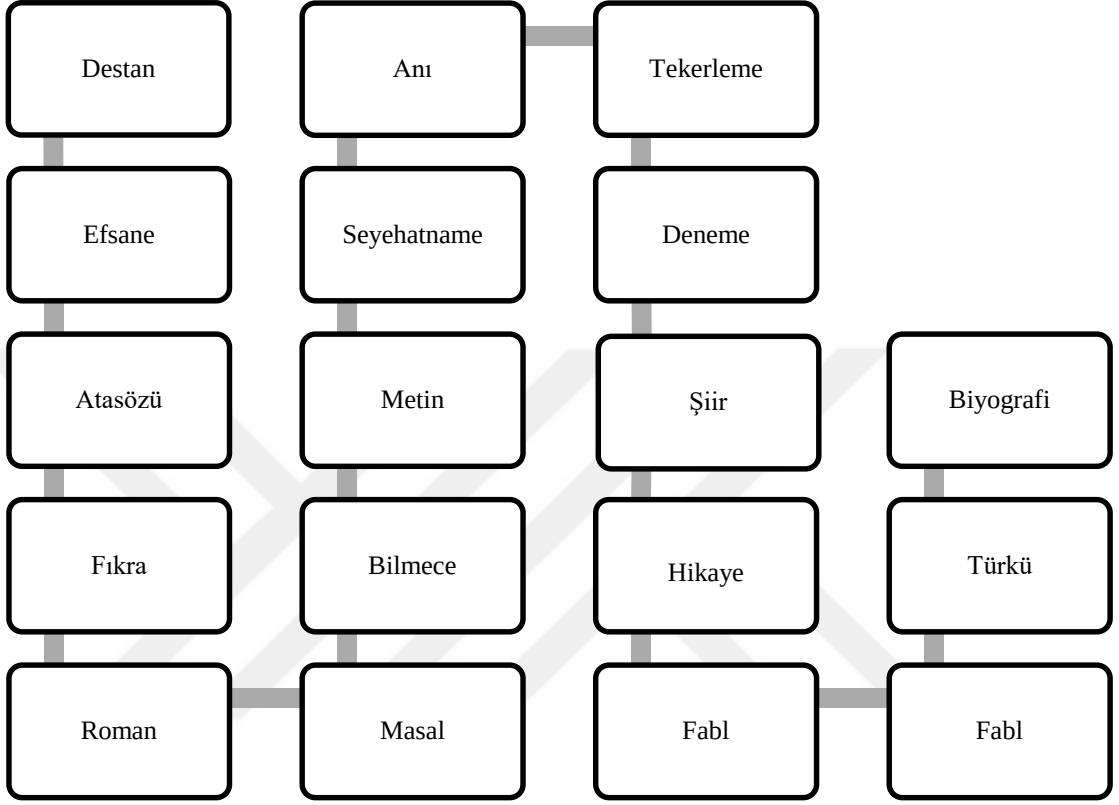
1.9.Sosyal Bilgilerde Kullanılan Edebi Türler

Kişinin yaşamını konu alan her ürün gibi edebi eserlerde sosyal bilgilerin öğretimine katkı sağlaması bakımından önem arz etmektedir. Edebi eserler de kullanılan her bir ürün aslında sosyal bilgiler dersinin içeriğini meydana getiren konulara yönelik, kişilere öğretim imkânı sağlar. Bu durumda sosyal bilgiler dersinin öğretiminde bir araç gereç olarak kullanılan, edebi ürünlerden olabildiğince etkili bir

şekilde faydalanılmalıdır(Şimşek, 2009:391-392). Sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek bazı edebi ürünler şekilde verilmiştir.

Şekil 7

Edebi Ürünler

1.9.1.Fıkralar (Latifeler, Nükteler):Fıkranın bitiş noktası verilmek istenen mesajın en önemli kısmıdır. Fıkralar bulunduğu dönem içerisinde sosyal, siyasi yapının olumsuz yanlarını, eleştirisini yapmak amacı taşıyabilmekte bu özelliğiyle de yaşanan dönemdeki sosyal hayat ve siyasi yapı hakkında bize bilgi vermektedir (Bozkurt,1995:46).

İçerisinde mizah bulunan nüktedan yapısı olan, uzun olmayan hikâye yada dergi ve gazete sayfalarında günlük olaylar, siyasi ve toplumsal sorunları detaya yer vermeden belirten başlıklı ve imzalı yazı türüdür. Konu sınırlaması yoktur. Detaya yer verilmez. Konuları günlük meydana gelen olaylardan oluşur. Yazılış tarzı dikkat çekici, kıvrak ve içeriğin güzel olması fıkranın edebi özellik taşımasını sağlamıştır. (Özdemir, 1983: 99).

Fıkralar, kaynak olarak gösterdiği bireylerin kişisel özelliklerini, toplumun psikolojisi, dönemin politik durumu, ekonomik ve toplumsal hali ve ortak yanları

bakımından önemli bilgiler verebilir. Tarihi kişilere yazılan bazı anekdotlar ve fıkralar atfedildiği toplumdaki kişilerin fikirlerini yansıtmaları bakımından önem arz eder. Sözlü edebiyatın içerisinde yer alan fıkralar toplumun mizah anlayışının temsili olan en kabul edilebilir. Estetik olarak bir yapısı olan halk fıkraları, toplumun zihinsel ve psikolojik yapıları bireylerin birbirlerini nasıl anlamlandırdıkları hakkında bizlere önemli şeyler öğretecek ürünlerdir (Akkuş, 2007:54).

Fıkralar aynı zamanda kendine has kompozisyonu ile diğer türlerinden ayrılır. Fıkraların anlatımında cümle içerisinde kullanılan kelimelerin seçimi, betimleme biçimi, diyalogları, amaçların belirlenmesi, konu alanının seçimi, ona küçük alanda kompozisyonu içerisinde farklı olmayı sunar. Fıkra edebi bir tür olarak sadece konuşmalar, karşılıklı diyaloglar ve sözlü anlatım olarak değil; yazılı edebi türler arasında yerini almış ve yazılı edebi türlerin kullanım alanında gerekli olduğunu kabul ettirerek yer alan bir kompozisyon özelliğine sahiptir(Yıldırım, 1998:221).

1.9.2.Öykü: Edebi bir tarzla, gerçek hayatta karşımıza çıkabilecek veya çıkma ihtimali olan durumun, olayın, zaman, kişi ve yer göstererek uzun olmayan, düz yazı olarak yazılmasıdır. Öyküde dört öge bulunur bunlar; zaman, kişi, olay ve yerdir. Öykünün uzun olmamasına rağmen verilmek istenen özlü, sade ve kişilerin üzerinde etkili anlatımıyla da kalıcı, açık ve net bir özelliğe sahiptir (Demir ve Akengin, 2014: 5).

1.9.3.Roman: Belirli bir sayfa sayısına sahip, içerisinde geçmiş ya da aynı dönemde yaşamış gerçek yaşamın aktarıcıları olan bireylerin ve yaşananların az veya çok karmaşık bir sistem içerisinde gerçekleştirildiği gerçek olmayan düz yazı veya hikaye şeklindeki türdür.

Özdemir'in (2000:6)romanları konu çeşitliliklerine göre sınıflandırılması aşağıda sıralanmıştır:

- Tarihi Romanlar
- Macera Romanları
- Tahlil Romanlar
- Yaşam Öyküsel Roman
- Töre Romanı
- Egzotik Roman

- Sosyal Roman

1.9.4.Efsane: Tarih, toplumsal yaşam ve doğada meydana gelen olayların mantıkdışı ve olağanüstü yorumlanması esasına dayanır. Efsaneler toplumların hayal gücünden meydana gelerek gelişen hikayelerdir. Efsanelerin konu alanları başlangıçta daha çok olağanüstü davranışlarıyla tanınan din adamlarının (azizler, peygamberler) yaşamış olduğu olaylar, ölümden sonraki inanış, yer kürenin oluşması ve adaletler efsanelerin konu alanı olmuştur (Oğuzkan, 2000: 70).

1.9.5.Destan: Batının edebiyat alanında ve dillerinde “epos” “mit” “epope” olarak kabul edilir. Toplumdaki insanların vicdanlarında kalıcı izler bırakan, özellikle toplum içerisinde yiğitlik ve kahramanlık gerektiren olayları, şiir şeklinde öyküleyici bir tarzda ele alan edebiyatın türüdür. Destanlar milletlerin daha çok çocukluk zamanları olarak kabul edilmiş, bu nedenle çocukluk dönemlerini meydana getirmiş toplulukların geçmişinden izler taşır. Destanlar kendi içerisinde ikiye ayrılır; doğal destanlar ve yapay destanlar (Özdemir, 1990: 83).

1.9.6.Günlük: Kişinin bireysel olarak sistemli bir şekilde oluşturduğu, kişilere aktardığı düşünce his ve olayların yaşandığı an ile aynı zaman içerisinde tutulan yazılardır (Fothergill, 1974:21).

Günlükler öğrencilerin akademik düşünme, değerlendirme, var olanı araştırma yeteneklerini geliştirmesinde yardımcı olacak şekilde kullanılabilir. Öncelikle günlüklerin kullanımında günlüğün doğru anlaşılması ve anlaşılmanın ise doğru yorumlanması için günlüğü yazan kişiler ve dönemin içerisinde olan öğrencinin geniş bir araştırma yapması beklenir. Öğrenci bu kısımda araştırarak ortaya koyduğu bilgilerin doğruluğunu sürekli teyit ederek sorgulamalıdır. Ayrıca elde edilen bilgiler devamlı kıyaslanmalı benzer ve farklı yanları ortaya koymalı, bu olaya neden olan durumları değerlendirerek sonuca varmalıdır(Barton,2005:34).

1.9.7.Masallar: Olağan dışı kurgular içeren, gerçekte var olmayan kişilerin yaşamış olduğu olaylar; yeri ve zamanı belirlenemeyen hikayelere masal denir. Masalı diğer edebi türlerden ayıran çeşitli özellikler bulunur. Masaldaki en önemli şey gerçek dışı olayların hikayesi olmasıdır ve bu olayların hangi zaman diliminde ve nerede yaşandığı ile ilgili kesin bilgi yoktur. Aslında masallara baktığımızda mekân

ve zaman kavramının olmadığı görülür. Masallar tarih boyunca toplumun ortak konuları ve oluşturduğu halk edebiyatının bir türüdür. Fakat toplumun meydana getirdiği bu edebi ürünlerin beraberinde, sanat masalları ve yapma masallar diye adlandırılan masal çeşitleri ise yazarın kişisel görüşünü yansıtır(Korkmaz ve diğ.1995: 245).

Sözlü edebiyat ürünü olan masallar edebiyatımızda yakın zamanda oluşturulmamış geçmiş uzun bir tarihe dayanan edebi türdür. Fakat yazılı olarak kullanılan edebiyat ürünü edebiyatımızda temellendirilmiş masallardan önce görülen fabl masal türü görülmektedir. Türk edebiyatındaki örnekleri La Fontaine'den etkilenecek yazılmış daha sonraki zamanlarda La Fontaine'nin eserleri başka dillere de çevrilmiştir. İncelediğimiz zaman yapay masallar ile doğal masalların yazılma süreci de Cumhuriyetten daha sonra düz yazı şeklinde yazılmıştır. Ziya Gökalp'ın ve Orhan Seyfi Orhon'un yazmış olduğu masallar bu şekildedir. 1940 'tan sonraki dönemlerde masallar manzum şekilde yazılmaya başlanmıştır. Bu durumun önde gelen ismi ise bugünkü dille Dede Korkut Masalları eserini yazan Orhan Şaik Gökyay'dır. Sonraki süreçte ise Eflatun Cem, Anadolu'nun Güney bölgesindeki masalları bir araya getirmiştir. Oğuz Tansel, Profesör Ahmet Caferoğlu, Cahit Uçuk, İbrahim Zeki Burdurlu ve Naki Tezel'in masal alanında birçok eseri bulunmaktadır. 1970'den sonraki dönemde kendine has özellikleri ile masal yazan kişiler ise; Ahmet Uysal, Yaşar Kemal, Ülkü Tamer, Ahmet Kahraman ve İsmail Sivri gibi isimlerdir.1980' den sonrası ise Gülten Dayıoğlu, Hasan Latif Sarıyüce, Mustafa Ruhi Şirin, Mavisel Yener ve Bilgin Adalı gibi edebiyatçıları sayabiliriz (Kıbrıs, 2010: 85-86).

1.9.8.Fabl: Fabl, günümüzde küçük öykülerin şiir ve düzyazı şeklinde sunulduğu bir türdür. Bu öykülerde, genellikle hayvanlar, bitki ve diğer cansız varlıklar insanlar gibi davranır ve konuşurlar. Fabl, güncel olaylar ve toplumsal mesajlar taşıyan öğretici hikayeler sunar (Tepebaşı, 2011: 13).

Fabl kelimesi, Latince "fabula" kelimesinden türetilmiştir, bu da "hikaye" anlamına gelir. Ancak, zamanla bu kelime, ahlaki ilkelere veya davranış kurallarına değinen kısa hikayelerin bir türünü ifade etmek için kullanılmaya başlamıştır. Bu tür hikayelerde, baş kahraman olarak seçilen hayvanlar, kendi özelliklerini korurlar ve aynı zamanda insanlar gibi konuşurlar (Oğuzkan, 2000: 64).

1.9.9.Atasözü: Geçmişteki tecrübeler ve yaşanan durumlar gözlemlenerek kişilere aktarılmış, topluma mal olmuş, nasihat özelliği taşıyan sözlerdir(Atasözleri Türk Dil Kurumu, 2005: 140) .

Atasözleri, hayatı yönlendirecek düşünce ve fikirlerin doğa olayları,törelere, ekonomi, verilen terbiye, inanç, ahlak, hukuk gibi kavramların kişisel olmaktan çıkmasına giden bir süreçtir. Bazı dönemlerde ise fıkra gibi yazı ve sözle kişilerin kulaktan kulağa söyledikleri hikmetli sözlerdir (Güzel ve Torun, 2004: 39).

Kişiyi verilmek istenen kısa ve net olarak aktarılan, atalarımızın başından geçen olaylar ve gözlemleri ile oluşturulan zaman içerisinde de toplumun ortak değeri olarak kabul edilen sözlerdir. Atasözlerini meydana getiren kelimelerin yerine eş anlamlı sözcükler kullanılamaz. Sosyal yaşamda olan olayların nasıl bir seyir izlediği, bazı durumlarda sergilememiz gereken davranışlar ve nasihat verme amacı taşır (Özdemir, 1990: 25). Atasözleri uzun olmayan, insanın aklında kalıcı izler bırakan özlü sözlerdir. Yazılan veya kullanılan cümlede anlatıma hareket katarlar. Atasözleri her toplumun edebiyatında, kullandığı dilde yer alan ve sosyal yaşam içerisinde de varlığını sürdüren canlı bir öğedir. Atasözlerini vermiş olduğu mesajlar gerçek olması ve dil bilgisi bakımından incelediğimiz zaman ise kısa, özlü ve net cümleler olduğu için hatırlanması kolaydır. Atasözlerinde hangi düzeyde anlatım gerçekleşirse gerçekleşsin girdiği cümleye canlılık kazandırır. Bununla birlikte ait oldukları toplumun dünyaya bakış açılarını, inanışlarını, insana ve tanrıya dair düşünce sistemlerini ortaya koyan cümleler bütünüdür(Duymaz, 2005:53).

Atasözleri içerisinde bulunan cümleye hareketlilik katmak, uzun tutulan ve kompleks olan konuları kişilerin kolayca anlamasına yardımcı olmak için kullanılır. Atasözlerinin, ilk kez kimin tarafından söylendiği ve hangi zaman diliminde kullanıldığı bilinmemektedir. Milletlerin tarih boyunca karşı karşıya kaldığı durumlar ve yaşanmışlıklardan faydalanarak oluşturduğu, gelecek olan nesillere devrettiği nasihatlerdir. Bu durum nedeniyle anonim olma özelliğini içerisinde barındırır. Konuşma gerçekleşirken yeri ve zamanı geldikçe söylenilen atasözleri, kişinin günlük yaşamda karşılaşılabileceği olayları düşünerek bazı durumlarda nasihat verme, fikir vererek kişiye yol gösterme şeklinde gelişmiş ve yayılmış cümlelerdir fıkra (Şahin, 2006: 155).

1.9.10.Bilmece: Bir kavramın ismi söylenmeden üstü kapalı bir şekilde söyleyerek kişilere, o kavramın ne olduğunu buldurmaya çalışan bir oyundur (TDK,

2005: 272). Bilmece, var olan her kavram, nesne ve konu ile ilişkili olan bir soruyu, göreneklerde gerekli olan yer ve zamanlarda, çeşitli işlevleri üstlenerek, sorulan sorulardaki, kavram, nesne ve konuyla ilgili nitelikleri içerisinde bulunduran yazılı ya da sözlü yapıdır. Bilmece karşımızdaki kişinin akıl yürütme ve dikkat yeteneğini hareketlendirerek cevabını bulmak için sorulan, cevabı ise yaşanan toplumun isteklerine uygun tek kelime ile önceden de tartışılmadan olduğu gibi kabul edilmiş bir kısmı şiirsel bir üsluba da sahip ve bir kısmı da kalıplaşmış cümlelerden meydana gelen soru cümlesi içermediği halde, gelenekleri bilen kişiler tarafından soru cümlesi olarak anlaşılan sorulardır (Türkyılmaz, 2007: 22).

Birey olarak insan yaşamı ve varlığını anlamlandırmak için sürekli kendisine sorular sormuştur, soruların cevaplarını aramış ve bu süreçte çeşitli araştırmalar içerisinde bulunmuştur. Bu sorular bazı zamanlarda açık ve basit olurken çoğu zaman ise zor kompleks cevabı olmayan türde olmuştur. Kişilerdeki merak, keşfetme isteği ortadan kalkana kadar soru sorma ve bu sorulara cevap arama şeklinde devam etmiştir. Bu durumda bilmece, bireyin aklına ve ruhuna en uygun kültürel, edebi bir türdür (Balta, 2013: 892).

Bilmeceler, doğa olayları ile bu olayların birbiriyle ilişkili meydana gelen durumları: birey, bitki ve hayvan vb. canlı varlıklar; zekâ, güzellik ve akıl gibi soyut olan kavramları inanç konuları ve bu inancın beraberinde getirdiği dini motifler gibi açık olmayan uzak- yakın ilişkiler ve çağrışımlarla akıl yürüterek düşüncemizi ve dikkatimizi vererek bulmayı amaçlayan kalıplaşmış cümlelerdir. Bu sözlere baktığımız zaman bilmecelerde eğlence, manzum bilmece ve bulmacaların içerisinde yer alır. Karşımızda bizi dinleyen kişiye bu bilmeceler sorulunca kişiden beklenen ise; “ol nedir ki” ya da “bil bakalım” gibi kelimelerin geniş tarifidir (Elçin 1998: 607).

Aşağıda bazı bilmece örneklerine yer verilmiştir:

Soru: Çarşıdan aldım bir tane eve geldim bin tane

Cevap:Nar

Soru:Yer altında sakallı kök

Cevap: Pırasa

1.9.11.Şiir: Şiir için his, hayal ve düşüncelerin bir dilde bulunan en özel sözcüklerle, kulakta hoş bir tını bırakan ve dinleyen kişilerde estetik bir duygu oluşturacak biçimde ifade edilen edebi türlerdir (Şimşek, 2017:71).

Ritim kullanılarak oluşturulan, kendine has üslubuyla, gerçeklikten ziyade hayali düşünmeyi gerekli kılan, dinlenildiğinde ya da herhangi biri tarafından okunduğunda kişinin üzerinde estetik duygu oluşturma özelliklerine sahip, amacının bilgiyi aktarmak olmadığı, sanat bakımından bir değer taşıyan eserlerdir denebilir (Özdemir, 1990: 261).

Şiirin genel geçer olabilecek tanımını yapmak oldukça güçtür bununla birlikte şiirin, ritim ve seslerin uyumu arasındaki birleşmeyle meydana gelen, en güçlü hislerin ve izlenimlerin samimi bir şekilde, kişinin coşku ile harekete geçirmesini ve kişiyi etkileme sanatı olarak kabul edilir (Oğuzkan, 2000: 248).

Şiirler içerik bakımından konularına göre birçok türe ayrılırlar bunlar aşağıda sıralanmıştır:

Epik Şiir: İçeriği olağanüstü ve kahramanlık olan şiirin bir türüdür(Gülbüz, 2006: 26).

Pastoral Şiir: Doğa olaylarını konu alan şiirlerdir.

Didaktik Şiir: Duyguların geri plana itildiği daha çok düşünce temelli olan, bu şiirin öğretme amacı diğer verilmek istenen hedeflerden daha ağır basan ve kelime hazinesi daha çok geliştirmek isteyen şiir türüdür.(Özdemir, 2007: 100).

Lirik Şiir: Hayal dünyasının önem kazandığı ve daha fazla kişisel duygulara değinilen şiirler lirik şiir olarak adlandırılır. Akıldan çok duygu yönü baskın olan şiirlerdir. Birey ve bireyin etrafında dönen olaylar bu şiirin konu alanı olmuştur (Gülbüz, 2006:25).

Dramatik Şiirler: Bireyin hayatındaki değişik dönemlerini ve tutku, hasretlik vb. duygularını gerçekliğe uyan ve bunu harekete dönüştürerek verebilen edebiyatın bir kolu olan şiirin türüdür (Özdemir, 2007: 93).

1.9.12.Seyahatnameler: Arapça kökeni seyahat olan gezi, gezmek anlamına gelen Farsça kökü ise name risale kelimeleriyle bir araya getirilen gezi mektupları ya da gezi eserleri olarak kabul edilen bir türdür. Seyyahların gezdikleri yerler hakkındaki gözlemleri ve bu yerlere ait bir araya getirdikleri bilgilerin metne döktüğü seyahatnameler, o coğrafyanın var olan özelliklerini ve coğrafyada yaşamını sürdüren insan topluluğunun ekonomik ve sosyal hayatını eserde yansıtır (Maden, 2008: 148). En genel anlamıyla seyahatnameler bir coğrafi mekânda seyyahların gezip ve gördüğü yerleri gözlemlemesi, gözlediklerini de yazıya aktaran eserler

olarak kabul edilir (Asiltürk, 2009: 912).Edebiyat sözlüğünde seyahatnameler, seyahate çıkan ya da çeşitli coğrafyaları gezen kişilerin okuyucu tarafından bilinmeyen şehirleri, mekanları, coğrafyada yaşayan toplum hakkında bilgilendirmesi, günlük notlar, deneme, hatıra gibi edebi türler ile çeşitli durumları ve meydana gelmiş olayları hikayeleştirmesidir (Gaynullina 2007:169). Seyahatnameler (gezi yazıları), yaşamın gerçek yanını ve bu gerçek yaşantının kullanılması yazarın ülke içinde ve ülkeler arası yapmış olduğu seyahatlerdeki izlenimleri eseri okuyan için, yazarın ilgisini çeken yerleri, titiz bir anlatımla ele alan seyahat etme ihtiyacını karşılayan yaşanılan yerin tekdüzeliğinden bizi çıkartan yazılardır. Ayrıca gezi yazılarını yazan kişilerin görme duyusunun güçlü olması da yazar için önemlidir (Özdemir, 2007: 214-215).

Seyahatnamelere birkaç örnek aşağıda sıralanmıştır:

- Evliya Çelebi'nin Seyahatname'si
- Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye'si.

1.9.13.Gazete: Sosyal konularının kabataslak değil de derinlemesine incelendiği, etkili olabilecek fotoğraflar kullanılarak desteklendiği, tartışıldığı medya aracı olarak kabul edilir. Baktığımız zaman tanımına aslında gazeteler yurttaşlık şuurunun bireye kazandırılmasında etkili öğretim aracı olabilir. Gazetede ülkenin var olan sistemi ve devletlerarası ilişkiler, dünyadaki küresel bağlantılar ve olaylar hakkında bilgi verildiği için öğrenciler gerçek yaşamla ilgili bilgi sahibi olurlar. Bu gibi durumlarda öğrencinin bilgisinin olması topluma karşı daha duyarlı olmasına katkı sağlar. Böylelikle öğrenciler yaşadıkları mekân ve kendileri için önem ve önemsiz konuları ayrıştırabilmekte bireye yüklenen rolleri daha erken yaşlarda benimseyebilmektedir (Hoskins,2010:62).

Çeşitli gazete örnekleri aşağıda verilmiştir:

- Minber, İrade-i Milliye ve Hakimiyet-i Milliye.

1.9.14.Deneme: Edebiyat alanında doğal yaşamda, sanatta, hayat görüşü gibi birey ve bireyle ilgili herhangi bir konu alanında düşüncelerini ve hislerini değişmez sonuçlara ulaşmaksızın ve belirlenmiş olan kurallar bütününe uyma zorunluluğu bulunmayan, ispatlamak çabası içerisinde olmayan ve iddiasız bir şekilde açıklanan edebi türlerdir (Aktaş ve Gündüz, 2009: 295).

Yazarın, herhangi bir konu üzerinde kesin bir karar vermeden, düşüncelerini söyleşi gibi ifade eden düz yazılardır. Deneme konu alanı bakımından perspektifi geniş olan bir türdür. Söylediklerinizi ispatlamak zorunluluğu yoktur. Baktığımız zaman gazeteler de bu tür içerisinde değerlendirilir. Deneme türü bilgi ve öğretimden daha ziyade dilin var olan tadını hissettirme, kişinin düşünce alanını genişletme önceliği taşımaktadır (Özdemir, 1990: 82).

- Türk edebiyatında yazılan denemelere bakacak olursak; Üç Nesil Hayat(1943), Gurebâhâne-i Laklakân (1928), Bir İçim Su (1931), İlk Adım (1941), Ahmet Haşim'in Bize Göre (1928), Makyajlı Kadın (1943) gibi örneklerle rastlamak mümkündür.

1.9.15.Biyografi

Öz geçmiş ve kişinin hayat öyküsü şeklinde isimlendirilen biyografi, yaşam tarzları ve toplumdaki katkılarıyla tanınmış bireylerin yaşamlarını belgelere dayandırarak inceleyen bir edebi türdür (Türk Dil Kurumu Sözlüğü, 1998:78). Biyografi kullanım alanının edebiyatla sınırlı kalmaması biyografinin birçok tanımının olmasına neden olmuştur. Genellikle tanınmış kişilerin hayatları ile ilgili vermiş olduğu eserleri konu alarak bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş yazı türüne biyografi denir. Akkaş ve Gündüz' e (2009) göre biyografi bu şekilde tanımlanmıştır. Biyografi kelimesinin söz dağarcığıımıza batı dillerinden girdiği kabul edilen bir kelime olarak biyo ve graf kelimelerinin bir araya gelmesinden meydana gelmiştir. Genel olarak baktığımızda hayat- yaşam çizgisi olarak anlam taşıyan bu kelime, terim olarak bakıldığında ise “yaşam öyküsü” olarak anlamlandırılır (Kıbrıs, 2011: 273).

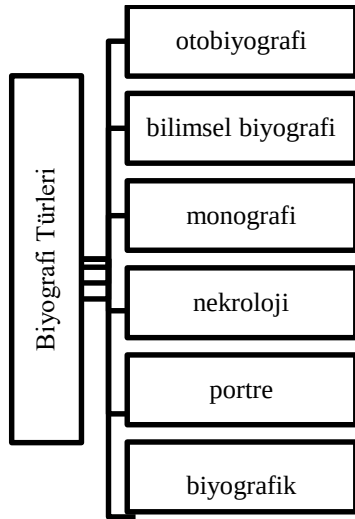
Hayatları ve bu hayatları boyunca yaptıkları ile tanınmış önemli kişilerin yaşamlarını belgelendirerek inceleyen edebi eserlere biyografi denir (Oğuzkan,1997: 14). Biyografi, bireylerin yaşamlarının tarihi olarak kabul görmüştür. Sosyal yaşam içerisinde politik, bilim, sanat, finans, edebiyat, spor vb. konu alanlarının herhangi birinde veya birkaçında topluma fayda sağlayarak kendini göstermiş, tanınmış kişilerin yaşamları belgelere dayandırılarak ve nesnel bir davranış içerisinde yazılan kısa veya uzun edebi alanın bir türü olarak kabul edilir(Kaymakçı, 2014: 415). Eğitim bilimleri yaklaşımında biyografi tanımı ise tarihin seyrinde yer alan önemli kişilerden faydalanarak öğretim hedefi ve tarihsel konu alanlarını inceleme ve düzenli hale getirme yöntemi olarak kabul edilir(Öncül, 2000:73). Toplumların

birçok alanda meydana getirdiği yeniliklerde ve gelişimlerde önemli rol alan kişilerin, yetiştirilirken sergilenen tutumlar(Baş ve Sarıgöz, 2018), yaşamış oldukları olaylar ve yaşanan bu olaylarda ön plandaki kişi, aynı zamanda grup üyesi olarak gösterdiği faaliyetler; düşünce ve hayal dünyası, hisleri ile yazdığı eserlerin ortaya konularak anlatıldığı edebi bir tür olarak yerini almıştır. Yazılan eserin olabildiğince kanıtlara dayandırılarak nesnel olması gerekmektedir. Biyografilerin taşıdığı en önemli özellik ise ele alınan bireyin, yaşadığı çevresindeki olaylar ve olayların yazılırken beslendiği kaynakların ilk elden tespiti ve bizden sonraki gelenlere aktarılmasıdır (Ağca,1999:174). Edebiyat tarihinin ilk biyografi eserleri olarak kabul edilen türler ‘menakıpname ve tezkireler’dir. Menakıpname: din liderleri ve tarikat ehli büyüklerin insanüstü davranışlarını konu alan edebi bir türdür. Menakıpnamelerde din liderlerinin kerametleri kişiler tarafından abartılı bir biçimde aktarıldığı için modern biyografilerden farklılık gösterir. Biyografi kullanımında amaç; bireyin, bireye tanıtılmasıdır. Çeşitli alanlarda isim yapmış kişilerin yaşamları kişilerde merak duygusu oluşturur(Er, 2010: 29).

1.10.Biyografi Türleri

Biyografi türlerine aşağıda yer verilmiştir.

Şekil 8
Biyografi Türleri

1.10.1.Otobiyografi

Bir bireyin hayat hikayesini yazılı bir biçimde yine kişinin anlatmasına denir. Bu tarz eserlerde spor, politika, sanat gibi çeşitli alanlarda tanınmış bireyler Kendi yaşam öykülerini kaleme alırlar. Birey kendi yaşamıyla ilgili bilgilerin yanında yazdığı eserde fotoğraflar ve çeşitli belgelerde kullanabilir (Alpaslan, 2009: 254).

1.10.2.Bilimsel Biyografi

Biyografinin konu alanı içerisinde yer alan bireyin bilgileri tarihsel bir sıra içerisinde ve alt başlıklara ayırarak kişinin tarihsel süreç içerisinde yer aldığı konumu, yapmış olduğu yenilikler ve dönemi içerisindeki başarıları, eserleri ve eserin farklı özelliklerini eleştirel bir yaklaşımla belgelere, araştırma ve araştırılanların incelenmesine bağlı olarak gerçekleştiren çalışmalardır(Çetin, 2010:24).

1.10.3.Monografi

Tanınmış bir bireyin yaşamını, karakterini, alanındaki başarılarını, eserlerini, ayrıntılı olarak geniş bir yelpazede inceleyen edebi tür olarak kabul görür. Monografiler bir eleştiri olabileceği gibi, herhangi bir yazı, tarihte meydana gelen bir olay ya da istenilen konu alanı üzerinde yapılan derinlemesine ve ayrıntılı araştırma olarak da karşımıza çıkabilir (Kantemir, 1981:46).

1.10.4.Nekroloji

Tanınmış bir bireyin vefatından hemen sonraki zamanlarda dergilerde ve gazetelerde yakınında bulunan kişilerin bireyin üstün vasıfları, geçmişteki başarıları, eserleri, ahlakı vb. özelliklerinin anının diliyle anlatıldığı edebiyatın biyografi türünün çeşidi olarak karşımıza çıkar. Aslında bu biyografi çeşidi vefat edenin yakınları tarafından kişiye karşı olan saygı ve sevgiyi anlatan kişisel, duygusal açıklamalardan meydana gelir(Çetin, 2001:68).

1.10.5.Portre

Tanıtilan bireyin dış görünüşü yani fiziki özelliklerinin yer aldığı portreler fiziki portreler, bireyin kişisel özelliklerinin yer aldığı portreler ise ruhi portreler olarak tanımlanır(Oruç, 2010:3). Portre yazınsal bir türdür ve tek olarak yazılabileceği gibi bireyin kişisel özelliklerini, dış görünüşünü ve iç dünyasını canlandırmak gayesiyle romanın içerisinde de yer alabilir (Kaymakçı veEr,2009: 416).

1.10.6.Biyografik Roman

Biyografik roman, öykü, roman benzeri bir kurgu içerisinde, olay tarzı anlatımıyla kişinin edebiyatta yer alan bir roman kahramanına benzetilerek olayların içerisinde yer alarak hazırlanan eserlerdir (Çetin,2010).

1.11.Dünyada Biyografinin Tarihsel Gelişimi

Geçmiş yüzyıllar öncesine dayanan ve en köklü yazınsal tür olarak kabul edilen biyografi günümüzde halen güncelliğini sürdürmekte ve bu durum giderek artmaktadır. Bunun kaynağına bakıldığında zaman insandaki ‘anma’ ve ‘merak’ duygusu olduğu görülmektedir. Bu iki sözcük aslında biyografi yazımının geçmişinin ne kadar köklü olduğunu da ortaya çıkarır. Çünkü kişiler ölüm gerçeği ile karşılaştıklarından bu yana hatırlama, kişiyi unutmama, anma ve vefat eden kişinin yaşamını anlama konusunda hassastırlar. Bu nedenle ‘kendi başına bir tür olarak varlığını ortaya koymadan önce başka türlerin içerisinde buluna’ ve ‘çoğu zaman onlara kaynak olan’ biyografinin temelleri, cenaze ritüellerinde ve mezar taşlarında sözlü cümlelerle ifade edilir. Aslında bütün amaç, vefat eden bireyin vefatından önceki zaman diliminde yapmış olduklarını anlatmak, bireyi övmektir (Duruel, 1993:75).

M.Ö. 2000 yıllarına dayanan Gılgamış Destanı ile başlangıç kabul edeceğimiz biyografinin geçmişi, Antik Yunan tarihinde 3. ve 4. yy. da yaşayan düşünürler ve şairlerin biyografileri ile birlikte devam eder. Biyografi geleneklerinin ana konusunu oluşturan bireylerdeki merak, ölüm ve hatırlama isteklerinin harekete geçmesini sağlamıştır. Bazı zamanlarda ölümler için yapılan mezar taşları vefat eden bireyin ağzından yazılmıştır; *Yenisey Yazıtları ve Orhun Yazıtları vefat edenin ağzından yazılmış gibi gösterilen örneklerdendir* (Demiralp, 1999: 173).

Edebi tür olarak biyografiler vefat eden bireyin hakkında bilgi veren cenaze törenlerinde ve mezar taşları anlatımındaki söylemlerden oluşur. Modern biyografi olarak kabul gören eleştirel ve bilimsel bir gözlükle yazıya aktarılan biyografinin geçmişi Plutarkhaos’a dayandırılır. Plutarkhaos yazdığı eserlerinde (paralel yaşamlar) yirmi üçer defa Roma ve Yunan’da tanınmış kişilerin hayatlarını çift şekilde ve birbirine yakın olarak kaleme almış amacı tarih olmamış, kişilerin yaşamlarını yazmak olduğunu ifade etmiştir. Bu sayede biyografi, edebiyatta bir tür olarak yerini almıştır (Kaymakçı ve Er, 2014: 417).

Orta çağın durağan fikirlerinin etkisiyle biyografi türü o dönem içerisinde yol kat edememiştir. Bu nedenle en çok dikkat çeken, daha çok siyaset adamalarının ve kralların yaşam hikayeleridir. Orta Çağ'daki sanat akımı olan Rönesans'ta biyografi alanında daha çok ele alınan didaktik ve bu ele alınan bireyler Hristiyanlığın getirmiş oldukları davranışlarına göre hareket eden veya sosyal ahlak açısından örnek olarak verilmek için tasarlanmıştır.

17. yy. a baktığımız zaman ise, gerçeklik kısmında hatalı davranmış ve yazdığı esere hislerini dahil etmiş olsa bile aslında ilk kez bilinçli bir şekilde biyografi girişimini İzzak Walton'nun gerçekleştirdiğini görüyoruz.

18. yy.ı değerlendirdiğimiz zaman, biyografi bakımından en verimli dönemler olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle biyografi türünün romanla birlikteliğinin gelişmesi ile yazılarda mektupların ve konuşmaların içerisinde kullanılması sağlanmıştır. Bu dönemde en dikkat çeken kişi ise Dr. Samuel Johnson'dır. Nedeni Dr. Johnson, kendi yaklaşımını meydana getirerek biyografi türünün 'pure(saf)' bir şekil haline sokan bir biyografıdır. 'The Life of Savage' adlı eseri İngiliz edebiyatında önemli bir yere sahiptir.

19. yy başları dahil olmak üzere bu zaman dilimine kadar kabul gören anlayış Aristotelesçi düşünme anlayışıdır. Eser kişide sebep- sonuç ilişkisinin kurulmasını sağlayarak bir bütünlük oluşturmaya çalışmıştır (Er ve Körükcü, 2016: 279). Biyografi türünde verilen eserlerde iyi olarak kabul edilen, kişilere rol model olabilecek bireylerin yaşamlarına önem veren bir anlayış kabul görmüştür. Biyografi yazmayı asil bir görev olarak kabul eden Samuel Smiles, Self Help isimli eserinde yaşadığı dönemde önemli görülen kişileri özellikle de iyi bireylerin biyografilerini kaleme almıştır (Er, 2010:32).

20. yy. da yazıldığı dönem içerisinde biyografi türüne damga vuran ve modern biyografinin örneğini veren kişi Lytton Strachey'dir. Lytton Strachey, Eminent Victorians eseri ile 'doğru olanı ve sadece doğruyu' yazmaya ant içmiştir (Turan, 1999:169).Yazar kendinden önce yazılanları eleştirerek bu yolun da varlığını ortaya koymuştur. Bir biyografide bulunması gereken özellikler verilmiştir (Stannard, 1966:32). Bu dönem içerisinde üzerinde önemle durulan yer ise yaşam hikayelerinin nasıl anlatılması gerektiği olarak karşımıza çıkmasıdır. Bir hayatın yaşanması ne kadar önemli olarak kabul edilirse o hayatın kaleme alınması, anlatım şekillerini kullanmak, var olan bu yaşamı güvenilir ve doğru bir şekilde aktarmak da önemli hale gelmiştir. Psikolojinin ve modernizmin giderek önem kazanması

dönemin içerisinde yazılan metinleri geçmiştekilerden farklı bir duruma getirmiştir(Nadel, 1984:186).

İkinci Dünya savaşı sonrası dönemde biyografinin kaleme alınması ve eleştirisi giderek artmıştır. Savaşın sona ermesinden sonra bireyler maddi ve manevi gerekçelerden dolayı savaşta başından geçenleri, tecrübelerini yazmaya başlamışlardır. Böylece git gide biyografi eserlerinde artış meydana gelmiş bununla birlikte, biyografi eleştirileri ve kuramları üzerine çeşitli yazılar kaleme alınmaya başlanmış, biyografilerin sadece belirli bir kesim için yazılma düşüncesinden uzak durulmuştur. Baktığımız zaman özellikle 20. yy. son zamanlarına doğru birçok kişinin biyografisi kaleme alınmış, biyografi edebiyatın çerçevesi dışına çıkarak birçok disiplin alanı ile iş birliği içerisinde olduğu görülmektedir (Karaca, 2014:81).

Biyografiyi kısaca özetlersek; Batı edebiyatı incelendiğinde biyografi türünün geçmişi uzun bir zamana dayanır. Ünlü birçok yazar ise biyograf özellikleriyle de okuyucularının önüne çıkmıştır. Biyografi alanında Türk okurları arasında en tanınmış kişi ise (1881-1942) Stefan Zweig'tır. "Dünya Fikir Mimarları" isimli Türkçe' ye çevrilmiş eser, Türk okurları arasında dikkat çekmiştir. Biyografik romanın edebiyata girmesi biyografinin çerçevesini daha da genişletmiştir(Kaya, 2011:82).

1.12.Türk Edebiyatında Biyografi Türünün Tarihi Gelişimi

Geçmiş çok eskiye dayanan ve edebiyattaki en eski yazın türlerinden bir tanesi olan biyografi güncelliğini halen korumaktadır. Biyografinin güncelliğini korumasının nedeni ise bireydeki 'anma' ve 'merak' duygusudur. Biyografi yazımının nedeni işte bu iki kelime olarak açıklanabilir ve bu iki kelime biyografi türünün çok eskiye dayandırılabilceğini ortaya koyar. Çünkü kişiler, ölüm kavramının gerçekliği ile karşı karşıya kaldığından beri vefat eden kişiyi hatırlama, anma ve bireylerin yaşamlarını anlama konusunda duyarlılık gösterirler. Bu nedenle kendisi bağımsız bir tür olarak varlığına devam etmeden önce biyografi, diğer türlerin içerisinde yer almış ve çoğunlukla onlara yol gösterici olan biyografinin geçmişi, cenaze merasimleri ve mezar taşlarındaki sözlü cümlelerdir. Aslında amaç vefat eden bireyin yaşamı içerisindeki davranışlarını anlatmak ve bireyi övmektir(Duruel, 1993: 75).

Tarihteki Türk devletlerinde eserleri ve yaşamları araştırılmaya değer, yaptıkları çalışmaları ile bir sonraki nesillere aktarılması gereken birçok bilim insanı,

siyasetçiler, asker ve sanatçılar yetişmiştir. Bazı yazarlar bir önceki cümlede söylenen bireylerin unutulmasının önüne geçmek ve diğer nesillere bunları tanıtmak için çeşitli çalışmalar yapmışlardır (Oğuzkan, 2000:62).

Türk edebiyat tarihinde yaşam öykülerini anlatma işi mitler ve yazıtlar ile baş gösterir. Göktürk Devleti döneminde yazılan kitabelerde Bilge Kağan, devletin başında olduğu sürede kardeşi Kültigin ile beraber yapmış olduklarını anlatır. Göktürk Kitabeleri Kültigin ve Bilge Kağan'ın başından geçenleri gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla geleceğe bıraktıkları yazılardır. Bu perspektiften baktığımızda Göktürk Kitabelerini Türkçe yazılmış ilk yaşam öyküleri olarak kabul etmek mümkündür. Türk edebiyat tarihinin ilerleyen zamanlarında biyografi türünün gelişim göstermesi İslamiyet'in kabul edilmesinden sonra Doğu edebiyatı biyografi türü ile paralellik gösterir. Biyografi türü, Doğu edebiyatı ilişkisi ile kısas, menakıp, vefevat, mecalis, fihrist, ensab, şecere sicil vb. isimler olarak varlığını sürdürür. Bu yazılan eserler, benzer yaşam öykülerine verilen son isimdir. Batı edebiyatının, doğu edebiyatını etki altına alması ile biyografi bir edebi tür olarak isimlendirmiştir(Akar, 2013: 1-2).

Türk edebiyat tarihinde, Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte biyografi de zaman içerisinde gittikçe gelişme yaşamıştır(Kaymakçı ve Er, 2009: 417). Siyerler peygamberlerin yaşamlarını anlatmaktadır. Bu bağlamda siyerler tarikat büyükleri, çeşitli meslekten bireyleri, bilginleri, evliyaları konu alan tezkirelerin kaleme alınması bu dönemden sonra gerçekleşir. Yazılan bu tarz eserler inanç kısmı daha ağır olan eserlerdir(Oğuzkan, 2000: 161).Devletin başında bulunanlar ve kahramanların savaşların, dönemin içerisinde oluşan kültürel siyasi ve ekonomik durumları anlatan; Süleymanname, Battalname,Danışmentname, Selimnamegibi yapıtlar örnek verilebilir.

Türk edebiyat tarihinde biyografi türü, Osmanlı zamanındaki gelişimi tezkirecilik ile ilerleme göstermiştir (Kaya, 2011:53).Bu nedenle tezkireler Türk edebiyat tarihi içerisinde biyografiden önce biyografik yazı geleneğinin ilk örnekleri olarak kabul edilebilir (Çelebioğlu, 2007:27). Bu dönemdeki tezkirenin ilk örneği Edirneli Sehi Bey'in "Heşt Behişt" isimli eserdir. Heşt Behişt' ten sonraki dönemde tezkire gelenekleri 16. yy. da başlar ve 20. yy. a kadar ara vermeden varlığını devam ettirir (Er, 2010:34).

Tanzimat dönemi incelendiği zaman Türk edebiyatında tezkirenin varlığının devam ettiği görülmektedir. Fakat bu tezkireler yazarların kendinden öncekilerin

yazmış olduğu eserler taranarak oluşturulduğu için gerçek manada tezkire özelliği taşımamaktadır. Örneğin, 1875 yılında yazılan Numune-i Edebiyat-ı Osmaniye, Ebüzzüya Tevfik'in (1849–1913) eserler düz yazıların bir araya getirilmesiyle oluşan antolojidir (Levent, 1973:454).

Modern tarzdaki biyografiler Tanzimat dönemi verilmeye başlanmıştır (Alpaslan, 2009:120-135). Namık Kemal'in yazmış olduğu Evrak-ı Perişan, Ahmet Mithat'ın yazdığı Beşir Fuat, Ahmet Müfit tarafından kaleme alınan Tepedelenli Ali Paşa isimli kitabı edebiyatımızda biyografi türünün Tanzimat Dönemi örnekleri arasındadır (Kaymakçı, Er ve 2009: 45-165).

Tanzimat Dönemi içerisinde Recaizade Ekrem'in yazdığı Kudemadan Birkaç Şair, Ahmet Refik'in yazdığı Kabakçı Mustafa ve Sokullu adlı eserler biyografinin gelişmesine katkı sağlamıştır (Oğuzkan, 2000:38). Cumhuriyet döneminde biyografi çalışmaları hız kesmeden gelişim göstererek devam etmiştir. Türk tarihinde ön plana çıkmış fikir, bilim, devlet adamları, sanatçıların hayat hikayelerini yazmışlardır. Bu dönemde biyografi alanında verilen örnekler ise İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın Çandarlı Vezir Ailesi, Şevket Süreyya Aydemir'in Tek Adam, İkinci Adam, Namık Kemal ve Sarıklı İhtilalci, Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun “Atatürk” eserleri gösterilmektedir (Erdem, 2010:57).

Türk edebiyat tarihinde, biyografik roman alanında olgun eserlerin verildiği zamanlar 1950'li yılları bulmaktadır. Hasan Ali Yücel “Goethe Bir Dehanın Romanı” isimli eseri biyografik romanının ilk örnekleri arasında yer alan ve 1932 yılında yayımlanan bir eserdir. Mehmet Emin Erişirgil'in arkasından “Bir Fikir Adamının Romanı Ziya Gökalp” adlı eseri 1951 yılında, “İslamcı Bir Şairin Romanı: Mehmet Akif” 1956 yılında kaleme alınır. 1968 yılında Tahir Alangu ve Ömer Seyfeddin “Ülkücü Bir Yazarın Roman”ını, İlhan Selçuk “Yüzbaşı Selahattin”i 1973'te, Oğuz Atay “Bir Bilim Adamının Romanı”ını 1987'de yayımlar. Yazılan bu eserler biyografi türünün geliştiğini ve biyografik romanının yeni formatını bize gösteren ilk örneklerdir. Necati Cumalı'nın Viran Dağları isimli eseri 1994'te, 1998 yılında Hıfzı Topuz, 1999'da Paris'te Son Osmanlılar, Taif'te Ölüm, 2000'de Hatice Sultan, Gazi ve Fikriye, Hatice Sultan, 2006'da Beşir Ayvazoğlu'nun Bozgunda Fetih Rüyası, Başın Öne Eğilmesin isimli eserler kurgu ve gerçek hayatın bir araya getirildiği biyografilerdir (Apaydın, 2005: 167-200).

1.13. Sosyal Bilgiler ve Biyografi

Çocuklar belli çağlarda yaşadığı zaman diliminde çevresinde bulunan ve serüvenleri kitaplara konu olan tanınmış bireyleri kendilerine rol model alma ihtiyacı duyarlar. Biyografiler rol model alma duygu ihtiyacını bu noktada gideren edebi bir türdür. Biyografi türü, çocuklarda başka insanların yaşamındaki problemlerinde vermiş olduğu mücadeleyi, başlarına gelen sorunları, sağlamış olduğu başarıların nasıl gerçekleştiğini ve toplum içerisinde karşılaşılabileceği durumlara kişiyi hazırlar. Bu tarz yapıtları okuyan çocukların bireylere karşı hissettiği sevgi ve hayranlık onları rol model alıp kişiyle bütünleşmesini sağlar (Oğuzkan, 2000:159).

Sosyal bilgilerde beklenen temel hedef geleceğin yurttaşları olacak öğrencilere sorun çözme ve karar verme becerilerini kazandırmayı amaçlayarak gelecekte etkili bir yurttaş (haklarını arayan, bilen yaşadığı toplum ve devlet içerisinde sorumluluklarının farkında olan bireyler) olarak yetiştirilmesini sağlamaktadır(Öztürk, 2009:7). Sürekli değişen dünyada bireylerin bulunduğu çevreyi, birbirlerini anlamlandırmalarında ve bu doğrultuda çözüm bulmalarında sosyal bilgiler dersinin etkinlik alanı geniştir. Sosyal bilgiler dersi işlenirken özellikle bir edebi tür olan biyografinin kullanımı eğitimciler tarafından desteklenmiştir (Kaymakçı ve Er, 2014: 42). Materyal olarak aktif şekilde kullanılabilir hale gelmiştir(Öztürk ve Otluoğlu,2003:140).Bu perspektiften bakılınca biyografi yazarları bir nevi tarihçi olarak görülür. Biyografilerde işlenen konular, bireylerin yaşamlarını takip eden öğrenciler tarafından dün ve bugün kıyaslama imkânı da sağlar (Erdem, 2010: 72).

20. yüzyılın başlarında sosyal bilgiler dersinde Amerika Birleşik Devleti'nde amaç 'iyi yurttaş yetiştirmek' gerçekliğinde siyasi yaklaşım kabul edildiği kadar 'çocuğun 15-16 yaş dilimi içerisinde algılama kavramının bütüncül kabul edildiği' vb. eğitsel felsefeler ışığında oluşturulmuştur. Meydana gelen bu durum iki eğitsel çıkarımın Sosyal Bilgiler eğitiminde bir araya getirilmesi gerçekliğini ortaya koymuştur. Bunlardan bir tanesi bütüncül algı diğeri ise iyi yurttaş yetiştirmek için kullanılan değer aktarımı olup özellikle coğrafya ve tarih derslerindeki konuların bu ağırlıktan oluştuğu multidisipliner bir yaklaşımdır. Amerika Birleşik Devletindeki bu gelişme II. Dünya savaşı sonrası ve özellikle de 1950'li yıllarında kendini daha fazla hissettirmiştir. Bruner' in 1960'lı ve 1970'li yıllarında ortaya koyduğu buluş yolu ile öğrenme yaklaşımı sosyal bilgilerin içerisinde kullanılmaya çalışılsa da uygulamada ortaya çıkan başarısızlıklar 1980'lerde tekrar Sosyal bilgiler öğretiminde geleneksel

yönteme dönmelerine neden olmuştur. Bu zaman diliminde sosyal bilgiler, dün, bugün ve gelecekteki siyasi, kültürel, ekonomik ve çevresel görüntüleri ile ilgili yapılan çalışmaları ele almıştır. Öğrencilere karar verme, sorun çözme, beraber konu alanlarını değerlendirme ve bunların dışarısında bulunan değer yargılarına saygı gösterme davranışını kazandırmayı amaçlar. Sosyal bilgiler öğretim programında çocukların toplumsal ve kişisel dünyalarını anlamlandırmasına yardımcı olması istenir. Çocukların bulundukları ülkenin var olan mirasını anlama gereksinimi duyduklarını varsayarak gerçek oluşumlara dayanan tarihi temsiller, tanınmış kişilerin biyografileri tarihsel bir kurguyla geliştirilebileceği konusu üzerinde durulmuştur(Şimşek, 2006: 132).

Bir dönem içerisinde gerçekleşen olaylar ne kadar kronolojik sıralamaya göre verilirse verilsin öğrenciler yaşananları bir insanın hayatı gibi somut ve gerçek bir şekilde anlayamazlar. Önemli kişilerin hayatları kaleme alındıkça yaşanan dönemdeki gelenekler dönemin ruhu, özellikleri çocukların gözünde yaşatılmış ve canlandırılmış olur. Biyografi alanına konu olan bireyler bulundukları zaman dilimi içerisinde devrini temsil etmiş aynı zamanda milletin hevesini, fedakarlıklarını ve ideallerini yansıtmıştır. Özellikle derslerde bir fikir ve çağ anlatılırken o çağın veya fikrin temsilcilerinin hayatları örnek gösterilmedikçe istenilen sonuç elde edilemez (Er, 2005:79).

1.14. Sosyal Bilgilerde Biyografi Kullanımının Faydaları

Sosyal bilgiler öğretiminde biyografilerin kullanılmasının sağlayacağı yararları şöyle sıralayabiliriz(Akbaba,2010:317):

- Tarihte yerini almış kişilerin, kahramanların, liderlerin hayatları, soyut ve anlamlandırması zor olan durumları somutlaştırarak yaşam kazandırır.
- Tarihte büyük liderler felsefesinden faydalananlar sosyal bilgilerin içerisinde yer alan tarih deresinde biyografi kullanımının önemini vurgularlar. Carlyle bir İngiliz tarihçisi olarak ‘bireyi yaşamı içerisindeki olayların tarihi, gerçek hayatta büyük insanların bulunduğu zaman diliminde yaptığı tarihtir.’ cümlesi ile bu gerçeklik desteklenmiştir. Bu sebeple sosyal bilgiler dersinin alanı olan tarih konularında zamanı geldikçe büyük adamlar da yer verilmesi faydalı olacaktır. Çocukluk ve gençlik zamanları bireylerin kahramanlara saygı gösterdiği dönemdir. Gençler ve çocuklar liderleri rol model almaktan mutluluk duyarlar.

- Bir dönemde gerçekleşen tarihi olaylar kronolojik sıralamaya göre düzenlenirse çocuk; olayları bir bireyin yaşamı kadar somut ve gerçekçi şekilde göremez. Büyük kişilerin yaşamları aktarıldıkça dönemin ruhu, özellikleri, gelenekleri ve görenekleri çocuğun penceresinden yaşatılmış olur.
- Tarihi dönemlere katkı sağlayan bireyler, çoğu zaman bir dönemi temsil etmektedir. Karakterlerinde bir toplumun ideallerinin, fedakarlıklarının ve ümitlerinin temsilcisidir.
- Tarih konularında önemli karakterlerin hareketlerine ve hayatlarına değinilmesi gerekir. Bir felsefe veya dönem açıklanırken dönemin ya da felsefik akımı temsil edenin hayatları aktarıldıkça o dönem ve felsefe hakkında detaylı bilgileri elde etmiş oluruz.
- Öğrencilerin soyut olan kavramları zihninde anlaması kolay hale gelir.
- Öğrencilerin geçmişe ait durumlara karşı merak ve ilgisinin artmasını sağlar.
- Öğrencilerin tarihte önemli görevler üstlenen kişilerin daha iyi tanınmasını sağlar.
- Biyografiler konu alanında bireyin yaşamı anlatılırken, dönemin önemli olayları ve özellikleri, toplumsal kültürel yaşamı öğrenmelerine yardımcı olur.
- Öğrencilerde gurur ve milli şuurun güçlendirilmesine yardım eder.
- Kişinin kendini karşı tarafın yerine koyma becerisini ve eleştirel düşünme yeteneğini geliştirir.
- Öğrencileri biyografilerden etkilenmesinin nedeni yaşanan olay ve kişilerin gerçek olmasıdır; tarihi orijinal kaynaklar kullanarak ve insanileştirerek öğrenciler tarihi kaleme almış kişilerin hayatlarına dokunur. Öğrenciler kendilerini geçmişteki değer ve tutumların içerisinde hisseder.
- Öğrenciler biyografi kullanımına bağlı olarak tarihsel süreç içerisinde değişimin ve benzerliğin, farklılığın nasıl oluştuğunu anlamlandırır ve öğrenilmesi daha kolay hale gelir.
- Geçmişte yaşadığı topluma ve bireylere hizmet etmiş kişilerin yaşamlarına ve yapmış oldukları hizmetlerine karşı hayranlık ve ilgi uyandırmada (örnek alarak özdeşleştirmede olumlu olarak rol almasına) etkindirler.
- Tarihi olaylar yer, zaman, kişi ve neden sonuç ilişkisi içerisinde analiz etmesine katkıda bulunur.
- Öğrencinin toplumda hem sosyalleşmesine hem de yaşadığı kültürdeki kazanımları elde etmesine yardımcı olur.

1.15. Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Biyografi Kullanma Durumu

Sosyal Bilgiler öğretim programlarında yer alan uygulamalar doğrultusunda sosyal bilgiler ilköğretim okul kitaplarında biyografi kullanımlarına yer verilmiştir. Aşağıdaki bölümlerde sosyal bilgiler 4.5.6.7. sınıf kitaplarında bulunan biyografilere yer verilmektedir.

4. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında, konu alanlarında çeşitli biyografilere yer verilmiştir. Birey ve Toplum, Kültür ve Miras ünitelerinde on üç kişinin biyografisi ele alınmıştır. Kullanılan biyografilerle üç kazanımı öğrenciye yerleştirmeyi hedeflemişlerdir.

5. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Bilim teknoloji ve Toplum, Ekin Vatandaş, Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarının kapsamında farklı alanlarda ün yapmış kişilerin biyografileri kullanılarak dört kazanımı gerçekleştirmek için biyografilerden faydalanılmıştır. Bilim İnsanlarının Ortak Özellikleri Bilimsel Etik ünitesinde ‘Albert Einstein, Isaac Newton, Prof. Dr. Aziz Sancar, Cahit Arf; “Bayrağımız ve İstiklal Marşı” ünitesinde Mehmet Akif Ersoy; “Ortak Mirasımız” ünitesinde ise Alexander Graham Bell, Wilbur-Orville Wright, Ali Kuşçu, İbn El-Heysem, Voltaire, Yunus Emre biyografilerinden yararlanılmıştır.

6. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında “Kültür ve Miras, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Üretim Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanlarının kapsamında farklı alanlarda ünlenmiş kişilerin biyografileri kullanılarak dört kazanımı gerçekleştirmek için faydalanılmıştır. İslamiyet ve Türkler ünitesinde ‘Biruni’ Sosyal Bilimler ve Toplum ünitesinde “Osman Turan, Nüzhet Gökdoğan, Gazi Yaşargil ve Aziz Sancar” Hayalimizdeki gelecek ve Kaynaklarımız Kazanca Dönüşüyor ünitesinde ise ‘Aşık Veysel, Jurnes Verne’ biyografileri kullanılmıştır.

Tablo 2

Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Biyografilerin Yer Aldığı Öğrenme Alanı, Ünite ve Kazanımlar (2018)

Öğrenme Alanı	Ünite	Kişiler	Kazanımlar
Kültür ve Miras	İslamiyet ve Türkler	Biruni	Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Sosyal Bilimler ve Toplum	Osman Turan Nüzhet Gökdoğan Gazi Yaşargil Aziz Sancar	Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer .
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Hayalimizdeki gelecek Kaynaklarımız Kazanca Dönüşüyor	Asık Veysel Jurnesverne	Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir

Verilen tablodan yola çıkarak 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanlarının kapsamında farklı alanlarda ünlenmiş kişilerin biyografileri kullanılarak iki kazanımı gerçekleştirmek için biyografilerden faydalanılmıştır. Bilimin Öncüleri ünitesinde ‘Harezmi, Ali Kuşçu, Kâtip Çelebi, İbn Sina, Hazini Cezeri, Farabi, Piri Reis, İbn Haldun’ gibi kişilerin biyografilerinden yararlanılmıştır. Bu durumda kullanılan biyografilerle gerçekleştirmek istenen kazanımlar, Türk-İslam medeniyetinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını tartışır.

Verilen tablolarda hem ilkokul hem de ortaokul kademesinde kullanılan biyografi örneklerine yer verilmiştir. Tablo 3 incelendiği zaman ise sosyal bilgiler dersinin edebiyatla ilgili olduğu ortaya konmuştur. Sosyal bilgiler dersi edebiyatın türü olan biyografilerden kazanımlarını gerçekleştirirken faydalanmıştır. Bu nedenle sosyal bilgiler dersini edebiyattan ayırmak çok da mümkün değildir.

Tablo 3

Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Biyografilerin Yer Aldığı Öğrenme Alanı, Ünite ve Kazanımlar (2018)

Öğrenme alanı	Ünite	Kişiler	Kazanımlar
Bilim Teknoloji ve Toplum	Bilimin Öncüleri	Harezmi Ali Kuşçu Katip Çelebi İbn Sina Hazini Cezeri Farabi Piri Reis İbn Haldun	Türk-İslam medeniyetinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını tartışır.
	Her Yenilik Geleceğimize Bir Katkıdır	Marie Curie	XV-XX. yüzyıllar arasında Avrupa'da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini analiz eder.

1.16.Sosyal Bilgilerde Biyografi Kullanımının Sınırlılıkları

Eğitimde biyografi kullanımının birçok yararı olsa bile bazı konu alanlarında sınırlılıklar olabilmektedir. J. Dewey bu sınırlılıkların üzerine eğilmiştir. Biyografinin kahramanı olarak seçilen, bireyin bulunduğu toplumdan uzak olarak kaleme alınması biyografinin amacından sapmasına neden olabilmektedir. Böyle bir durumda öğrenciler; sosyal ilişkiler, düşünceler ve anlamlardan kendini soyutlayarak bireylerin hayatlarından ders çıkarmaya çalışacaklardır(Ata, 1998:42).

Sosyal bilgiler dersinde kullanılan biyografik yöntemin olumlu olduğu kadar olumsuz yanları da bulunmaktadır. Bunlar;

- Bir biyografide zaman diliminde gerçekleşen olayları anlatırken eksikler olabilir (Erdem ve Oruç, 2010:82).
- Biyografide seçilen konu, biyografinin yapısına uygun kullanılmazsa içerik öğrencinin beyninde birbiriyle ilişkisiz izlenimler bırakabilir.
- Biyografinin kahramanı olarak seçilen kişi öğrencinin dikkatini çekmeyebilir.
- Biyografide kahramanın hayatı bazen var olan durumları yorumlamada yetersiz kalabilir.
- Biyografinin kahramanı bazı durumlarda güncelliğini kaybetmesiyle zaman içerisinde yaşanan durumlar ile ilişki kurmakta sıkıntı yaşayabilir(Er, 2010: 57).

Yukardaki açıklamalardan da anlaşıldığı üzere sosyal bilgilerinde bir disiplini olan tarih anlatımında farklı akımlar, farklı toplumsal gruplar, farklı dönemlerin temsilcisi olan tanınmış kişilerin yaşamlarından söz etmek gerekli ve faydalıdır(Ata,2002:153-154).

1.17. Ülkemizde Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanılan Biyografi ile İlgili Çalışmalar

Er (2005) yaptığı yüksek lisans tez çalışmasında, 'Sosyal Bilgiler Dersinde Biyografi Öğretimi: Atatürk'ün Hayatı Metninin Analizi ve Yeni Bir Tasarım' başlığı altında İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi, 5. Sınıf Sosyal Bilgiler ve 8. Sınıf T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde sunulan 'Atatürk'ün Hayatı' bölümünün öğrenci seviyesine uygunluğunu biyografi kullanımı açısından araştırmıştır. Bu çalışma, Atatürk'ün hayatını anlatan metnin öğrencilerin anlama düzeyine uygun olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Er, bu çalışmayı gerçekleştirirken tarama modelini tercih etmiştir. Anket çalışmasına bağlı kalarak ‘‘Atatürk’ün Hayatı’’ metni sınıfın düzeyindeki farklılıklar göz önünde bulundurularak seviyeye uygun bir şekilde metinde değişiklikler yapılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucunda şu verilere ulaşılmıştır: ‘Atatürk’ün Hayatı’ konusu öğrencinin seviyesinin ön planda olduğu, öğrencinin istek ve ihtiyaçlarının öğrenildiği, öğretmen görüşlerinin arka plana atılmadığı, konunun öğrenciler tarafından anlaşılmasını kolaylaştırmasıdır.

Er (2010) ‘‘Sosyal Bilgiler Eğitimi Kapsamında İlköğretim Öğrencilerinin Biyografi Kullanımına İlişkin Görüşleri’’ adlı doktora tez çalışmasını gerçekleştirmiştir. Bu çalışmanın amacı, 4. Sınıf eğitim kademesinden 7. Sınıf eğitim kademesi içerisinde yer alan sosyal bilgiler dersi ile 8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin içeriğinde yer alan biyografi kullanımı ile öğrencilerin kullanmak istediği biyografilerin kıyaslaması gerçekleştirilerek konuya farklı bir bakış açısı oluşturulmuştur. Yapılan çalışma üç okulda gerçekleştirilmiştir. İçeriğe uygun anket çalışması yapılmıştır. Kullanılan yöntem ise SPSS15.0 paket programı içerisinde yer alan ki kare testi ile veriler analiz edilmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda çeşitli meslek çalışanlarının biyografileri öğrenciler tarafında derste kullanılması istenildiği ortaya konmuştur.4. sınıftan 7. Sınıfa kadar Sosyal Bilgiler ile 8. Sınıfta T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde uygulanan program incelendiğinde biyografilerin öğrencilerin beklentilerini büyük oranda karşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erdem (2010) ‘Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımı öğrencilerin akademik başarılarını nasıl etkilemektedir?’ isimli yüksek lisans tez çalışmasını yapmıştır. Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımının öğrencilerin akademik başarısına olan etkisini ortaya koymaktır. Araştırma gerçekleştirilirken yarı deneysel yöntem kullanılmıştır. Gerçekleştirilen çalışma ilköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersi, üzerinde çalışılan ünite ise Türk tarihine yolculuk ünitesidir. Tercih edilen konu alanı ‘Anadolu, Ana Yurt’ tur. Araştırmacının yapmış olduğu çalışmanın sonucunda deney grubu ile kontrol grubu arasında akademik olarak anlamlı bir fark görülmüştür. Bu durum biyografi kullanımının gerçekleştirildiği deney grubunda akademik başarılarında artış gözlenirken kontrol grubunda ise akademik başarı gözlemlenememiştir. Araştırmada sosyal bilgiler dersinde kullanılan biyografi kullanımının öğrencinin akademik başarısı üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Erdem ve Oruç(2010)’un “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumlarına Etkisi” isimli makale çalışması ilköğretim 7. Sınıf öğrencilerini uygulanmıştır. Araştırmada tutum testine yer verilmiştir. Belirlenen deney grubuna sosyal bilgiler dersinde konu anlatımı yapılırken biyografi ile anlatım yapılmıştır. Kontrol grubunda ise sosyal bilgiler dersi konu anlatımında biyografi kullanılmamıştır. Sonuç olarak yapılan değerlendirmede biyografi kullanılan kontrol grubunda öğrencilerin tutumlarında anlamlı miktarda artış görülmüştür.

Er ve Şahin(2012)’in ‘Biyografi Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri isimli makaleleri 2008-2009 yılının eğitim öğretim döneminde yapılmıştır. Bu çalışmada Ankara ili sınırları içerisindeki üç merkez okul tercih edilmiştir. Tercih edilen bu okullarda öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları birbirine benzemektedir. Yapılan çalışma sonucunda 4.5.6.ve 7. sınıf sosyal bilgiler ile 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde uygulanan biyografi kullanımıyla ilgili öğrenci görüşlerinde çeşitli meslek gruplarını temsil eden biyografilerin dersin işlenişinde kullanılmasına yönelik beklentileri ve önerileri olduğu ortaya konulmuştur.

Biçer (2019)’in ‘Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Öğrencinin Akademik Başarısına ve Derse Karşı Tutumuna Etkisi’ isimli yüksek lisans tez çalışmasının amacı, ilköğretim sosyal bilgiler dersi içerisinde biyografi kullanımının öğrencilerin akademik başarıları ve tutumlarında yararlı olup

olmadığını ortaya koymaktır. Yapılan araştırma 2018-2019 yılı eğitim öğretim dönemini kapsamakla birlikte Ankara ili Sincan ilçesi ilköğretim 7. Sınıf öğrencileri Ahmet Andiçen Ortaokulu’nda uygulanmıştır. Seçilen ünite alanı 7. Sınıf sosyal bilgilerde ‘‘Kültür ve Miras’’ olarak tercih edilmiştir. Üniteye 5 hafta, 15 ders saati verilmiş ve akademik başarı ile tutum testi uygulanmıştır. Sonuç olarak uygulanan akademik başarı ve tutum testi sonucunda biyografi kullanımının akademik başarıyı ve öğrenci tutumunu olumlu etkilediği ortaya konulmuştur.

1.18. Uluslararası Alanda Sosyal Bilgiler Eğitiminde Biyografi Kullanımı ile İlgili Çalışmalar

Maxim (1999)’in ‘Sosyal Bilgiler ve İlköğretim Okulu’nda Çocuklar’ isimli kitabında öğrencilere ders anlatırken biyografi kullanımı çalışmasının neticelerinden bahsedilmiştir. Biyografilerin kullanım alanlarından bazıları sosyal bilgiler ve tarih dersleri olmuştur. Bu derslerle ilgili Maxim yazmış olduğu kitapta biyografinin konuyu daha anlaşılır hale getirdiği, öğrenciyi yazmaya teşvik ettiği böylece geçmiş zamanı ve bu zaman dilimindeki sorunları nasıl çözdüğünü öğrencinin konuyu daha iyi anlamlandırıldığını ortaya koymuştur.

McGowan ve Guzzetti (1991) ‘Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi’ isimli araştırmalarında sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntem tekniklerinde edebiyattan da faydalanılması gerektiğini çeşitli örnekler vererek bize sunmuştur. McGowan ve Guzzetti’nin yapmış olduğu bu çalışmada ders kitabı olarak kullanılmayan herhangi bir biyografi gezi yazısı, anı, mektup, vb. yazıların öğrencilerde önemli düşüncelerin verilmesi ve anlamlandırılmasına yardım ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Dagher ve Ford (2005), çocuklar üzerinde bilimsel biyografilerin çocuklar üzerindeki etkisini ortaya koyan bir çalışma yapmışlardır. Yapılan çalışma ilköğretim öğrencilerini kapsamaktadır. Amaç ise biyografinin öğrenci başarıları üzerinde etkisini ortaya koymak ve geçmiş dönemlerde yaşamış, halen güncelliğini koruyan bilim insanlarını üç farklı alanda değerlendirmektir. Bu alanlar; bilim insanlarının bireysel özellikleri, bilimin toplum yaşamındaki önemi ve bilimsel bilgi ile elde edilen bilginin yapısı olarak üç ana başlıkta toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilere biyografinin tek bir öğretim materyali olarak kullanılmaması gerektiği ama eleştirel düşünme, merak ve tarihi anlamlandırmada biyografinin faydalı olacağı kanaatine varıldığı ortaya konmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, öntest-sontest kontrol gruplu deneysel bir desen ile tasarlanmıştır. Öntest-sontest kontrol gruplu desende, yansız atamayla oluşturulan iki grup bulunmaktadır. Bir grup deney grubu olarak belirlenirken diğer grup kontrol grubu olarak kullanılmıştır. Her iki grupta da deney öncesi ve deney sonrası ölçümler yapılmıştır (Karasar, 2008: 97).

Araştırmada biyografi kullanılarak öğretim yapıldığı grup deney grubu olarak seçilmiştir. Kontrol grubunda ise öğretim uygulamasında biyografi kullanımına yer verilmemiştir. Bu şekilde, biyografi kullanımının etkilerini değerlendirmek ve öğrenme süreçlerini karşılaştırmak amacıyla iki farklı grupta yapılan ölçümler arasındaki farklar analiz edilmiştir.

2.2. Örneklem Seçimi

Ana kütlenin tanımı, hedeflenen bilgilere ulaşmak için belirli bir kurala veya kurallara uygun birimlerin topluluğudur. Ana kütledeki tüm birimleri gözlemlemek, çoğu zaman zor, zaman alıcı, pahalı ve hatta bazen olanaksız olabilir. Bu nedenle, çok büyük ana kütleği gözlemlemek mümkün olmadığında, örneklem seçimleri yapılır (Akın, 2002: 155). Bu yöntem, hedeflenen bilgilere daha kolay ve daha verimli bir şekilde ulaşmayı sağlar ve araştırma sürecini daha etkin hale getirir.

Örneklem, belirli bir evrenden seçilen ve evreni temsil etme gücüne sahip olan kurallara uygun olarak belirlenen bir kümedir. Araştırmaların çoğu, önceden belirlenen örneklem kümeleri üzerinde yapılır ve elde edilen sonuçlarla genellemelere ulaşılır (Karasar, 2017: 110-111). Bu yöntem, araştırmacıların büyük ve karmaşık evrenleri tümüyle incelemek yerine daha küçük ve temsilci bir örneklem üzerinden sonuçlara ulaşmalarını sağlar ve araştırmaların daha etkili ve verimli olmasına katkı sağlar.

Araştırmamızda örneklem olarak, Hatay ili İskenderun ilçesi Namık Kemal Ortaokulu'ndaki 6F ve 6H sınıfı öğrencileri seçilmiştir.

2.3.Uygulama Süreci

Araştırma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılının 1. döneminde Hatay ili İskenderun ilçesi Namık Kemal Ortaokulu'nda yapılmıştır.

Yapılan çalışma, sosyal bilgiler dersi 6. sınıf 2. ünitesinde yer alan "Kültür ve Miras "konusudur. Ders sürecinde araştırmacı konu alanlarına uygun, tarihte yer edinmiş kişilerin biyografilerini materyal olarak kullanmıştır.

Çalışma yapılmadan önce deney ve kontrol gruplarının öğrenme seviyeleri birbirine yakın tutulmuş ve her sınıfın kendi içerisinde de homojen (akademik başarı, öğrenme seviyesi, ailelerin kültürel özelliklerinin birbirine yakın olması gibi) özellik göstermesine dikkat edilmiştir. Tercih edilen sınıflar 6/F deney grubu 6/H ise kontrol grubu içerisinde yer almıştır.

- Namık Kemal Ortaokulunda öğrenim gören 6/H ve 6/F öğrencilerine yapılacak çalışma ile ilgili çeşitli bilgiler verilmiştir.
- Gerçekleşen uygulama deney grubu olan 6/F kontrol grubu olan 6/H sınıflarında 5 Aralık 2022 tarihinde başlamış ve 20 Ocak 2023 tarihinde sona ermiştir. Yapılan uygulama deney grubu ve kontrol grubu içinde eş zamanlı sonlandırılan çalışma 6 hafta sürmüştür.
- Araştırma sürecinin başında deney ve kontrol gruplarına 6. sınıfın Kültür ve Miras ünitesi ile ilgili akademik başarı testi uygulanmıştır. Deney grubuna ve kontrol grubuna sorular değiştirilmeden uygulanmıştır.
- Sosyal Bilgiler dersi 6. sınıfta 3 saat olarak verilmektedir. Ders işlenişi ise hem kontrol grubunda hem de deney grubunda uygulamayı yapan kişi tarafından yürütülmüştür.
- Kültür ve miras konusu işlenirken kontrol grubunda yıllık plana bağlı kalınmış fakat deney grubunda ders kitapları, akıllı tahta kullanılarak görseller kullanılmış, Türk tarihindeki önemli şahsiyetler ile ilgili çeşitli bilgi verici görseller dağıtılmıştır.
- Deney grubuna ders süresince tarihte yerini almış on hakanının biyografilerini kazanıma uygun bir şekilde öğrenmeleri sağlanmıştır.
- Araştırma süreci bittikten sonra deney grubuna ve kontrol grubuna aynı sorulardan oluşan Kültür ve Miras konu alanı başarı testini tekrar uygulanmıştır. Yapılan testlerin sonucu analiz edilmiş çalışmanın fayda sağlayıp sağlamadığı hakkında bilgi verilerek çeşitli öneriler araştırmacı tarafından ortaya konulmuştur.

Hafta Kullanılan Tarih	Kullanılan Biyografi	Konu
1. Hafta 03-07 Aralık 2022	Teoman ve Metehan	Orta Asya'da Kurulan Türk Devleti
2. Hafta 12-16 Aralık 2022	Bumin Kağan ve Mukan Kağan	Orta Asya'da Kurulan Türk Devleti
3. Hafta 19-23 Aralık	Kutluk Kağan (İlteriş) Vezir Tonyukuk Kültekin ve Bilge Kağan	Orta Asya'da Kurulan Türk Devleti
4. Hafta 26-30	Kutluk Bilge Külkağan	Orta Asya'da Kurulan Türk Devleti

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi, SPSS 23 istatistik paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, deney ve kontrol gruplarında başarı testi puanlarının ön test-son test karşılaştırması yapılmıştır. Bu çalışmada, deney grubu ve kontrol grubu bulunan deneysel bir düzenleme yapılmış ve uygulama öncesi ile sonrasında yapılan başarı puanlarının karşılaştırılması istenmiştir. Deney grubu ön test / son test ve kontrol grubu öntest / sontest şeklinde bir 2x2 deney düzeni oluşturulmuştur. Deney grubu ve kontrol grubundaki öğrencilerin iki ortalamaları arasındaki farklılığın anlamlı olup olmadığını anlamak için bağımlı örneklem t testi kullanılmıştır.

Deney ve kontrol gruplarının ayrı ayrı karşılaştırılması için bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Bağımsız örneklem t testi, iki bağımsız grubun ortalamalarının birbirinden farklı olup olmadığını test etmek için kullanılan bir istatistiksel analiz yöntemidir. Bu analiz yöntemi, karşılaştırılacak olan grupların birbirinden bağımsız olmasını ve bu gruplardan elde edilen ölçümlerin en az eşit

aralıklı ölçek düzeyinde olmasını gerektirir (Durmuş, 2022: 84). Bu sayede, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için güvenilir sonuçlar elde edilebilir. Birbiriyle ilişki içinde bulunan örneklemelerde t-testi değişkenlerin arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını bulmak için kullanılır.

Bağımsız örneklem t-testi, iki ayrı grubun ortalamalarını karşılaştırmak ve aralarındaki farkın rastlantısal mı yoksa istatistiksel olarak anlamlı mı olduğuna karar vermek için kullanılan bir istatistiksel analiz yöntemidir (Büyüköztürk, 2001: 87). Bu test, gruplar arasında potansiyel farkların istatistiksel olarak değerlendirilmesini sağlar ve araştırmalarda güvenilir sonuçlar elde etmeye yardımcı olur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.BULGULAR

Bu bölümde çalışmanın bulgularına burada yer verilecektir. Öncelikle tanımlayıcı istatistik verilerine yer verilmektedir.

3.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Betimsel (tanımlayıcı) istatistik, değişkenlerle ilgili sayısal değerlerin toplanması, özetlenmesi ve sunulmasını sağlayan istatistiksel işlemleri ifade eder. Araştırmanın katılımcıları veya nesneleri ile ilgili özellikleri betimlemeyi amaçlayan bir süreçtir ve evrenin tamamından veya bir örneklem üzerinden elde edilen veriler kullanılarak gerçekleştirilir (Büyüköztürk, 2015: 29). Bu çalışmanın analizinin ilk aşamasında, verilerin betimsel istatistiksel değerlerine odaklanılmıştır.

Aşağıdaki tablo 4'te yer verilen deney grubuna 1, kontrol grubuna 2 kodu verilmiştir. Deney grubunda 43 öğrenci kontrol grubunda ise 35 öğrenci yer almaktadır. Toplam 78 öğrenci mevcuttur. Deney grubundaki öğrenci sayısı yüzdelik olarak %55,1'i; kontrol grubundaki öğrenci sayısı ile yüzdelik olarak 44,9'u oluşturmaktadır.

Tablo 4

Deney ve Kontrol Grubu Kayıp Veri İstatistik Tablosu

Değer	Frekans	%	% Toplam
1	43	55,1	55,1
2	35	44,9	100,0
Toplam	78	100,0	

Aşağıda verilen tablo 5'de ön test ve son teste katılan öğrencilerin cevaplarında kayıp veri olmadığı tespit edilmiştir. 78 öğrencinin tamamından alınan veriler analizlerde kullanılmıştır.

Tablo 5

Kayıp Değer Tablosu

	Durum					
	Geçerli		Kayıp Veri		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ön test	78	100,0%	0	0,0%	78	100,0%
Son test	78	100,0%	0	0,0%	78	100,0%

Analizlerin yapılabilmesi için verilerin normal dağılım göstermesi gerekmektedir. Burada ön test ve son testlerin basıklık çarpıklık değerlerine

bakılmıştır. Tablo 6’da basıklık ve çarpıklık değerleri -2 ile +2 arasında olduğu için normal dağıldığı görülmektedir. Bu aşamadan sonra birde normallik testi yapıp kontrol edilmelidir.

Tablo 6
Frekans Dağılım Tablosu

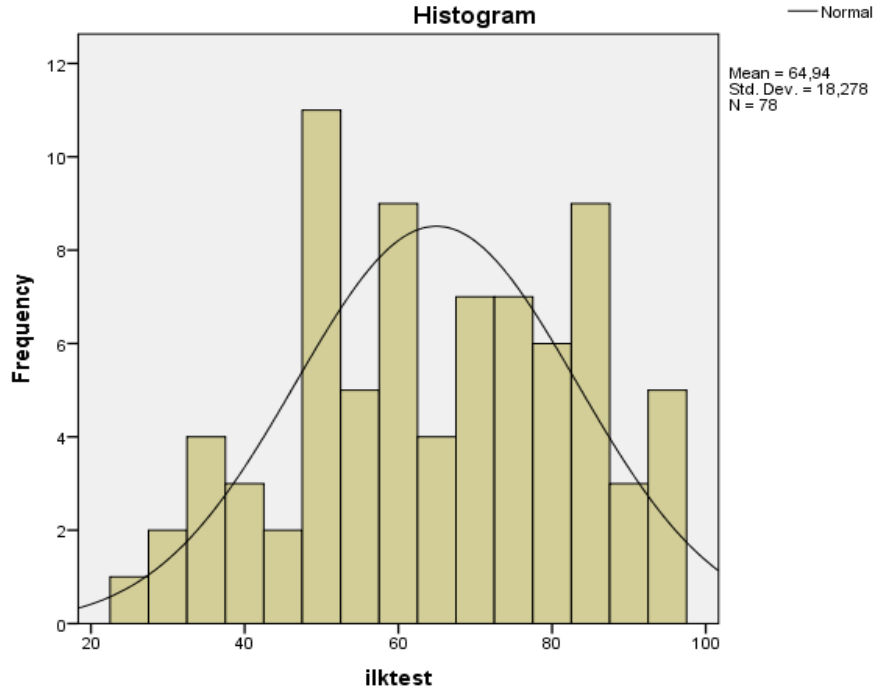
		İstatistik	Standart Hata
Ön test	Ortalama	64,94	2,070
	%95 Güven Aralığı		
	Alt Sınır	60,81	
	Üst Sınır	69,06	
	%5 Hata Payı	65,21	
	Ortalama	65,00	
	Varyans	334,087	
	Standart Hata	18,278	
	Minimum	25	
	Maksimum	95	
	Oran	70	
	Çeyrekler Arası Aralık	30	
	Çarpıklık	-,168	,272
	Basıklık	-,866	,538
Son test	Ortalama	78,78	2,026
	%95 Güven Aralığı		
	Alt Sınır	74,75	
	Üst Sınır	82,82	
	Ortalama	80,19	
	Varyans	85,00	
	Standart Hata	320,251	
	Minimum	17,896	
	Maksimum	25	
	Oran	100	
	Çeyrekler Arası Aralık	75	
	Çarpıklık	-1,045	,272
	Basıklık	,637	,538

Aşağıdaki tablo 7’de verilen normallik testinde Kolmogorov- Smirnov değerlerine göre ön test normal dağılmış son testin ise normal dağılmadığı görülmektedir. Fakat basıklık çarpıklık değerleri -2 ile +2 arasında olduğu için verilerin normal dağıldığı varsayılmıştır. Verilerin normal dağıldığı Histogram ve Q-Q Plot testlerinden anlaşılmaktadır. Tablolara aşağıda yer verilmiştir.

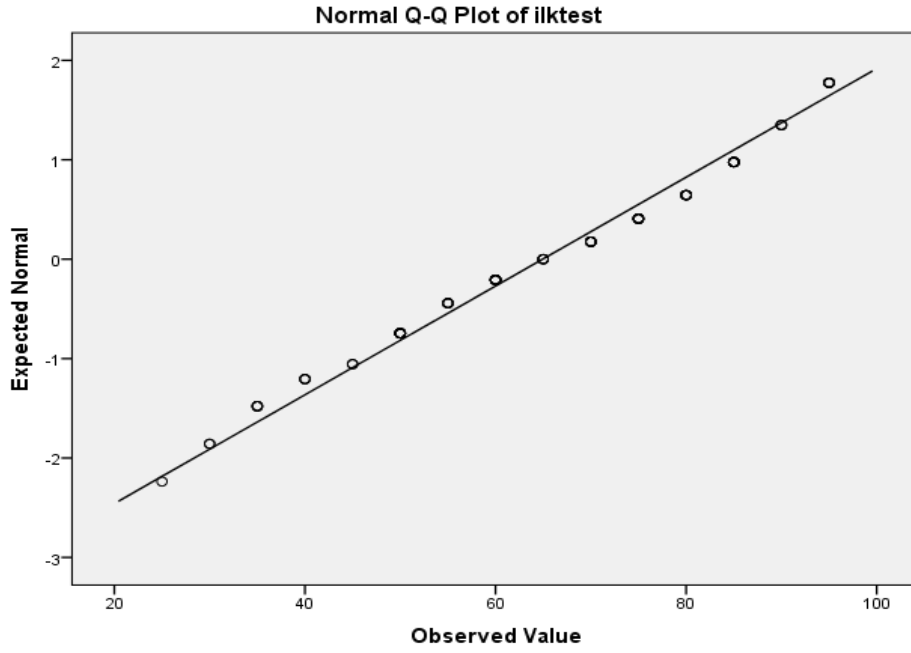
Tablo 7
Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
Ön test	,094	78	,087	,965	78	,030
Son test	,187	78	,000	,900	78	,000

Şekil 9
Ön Test Histogram

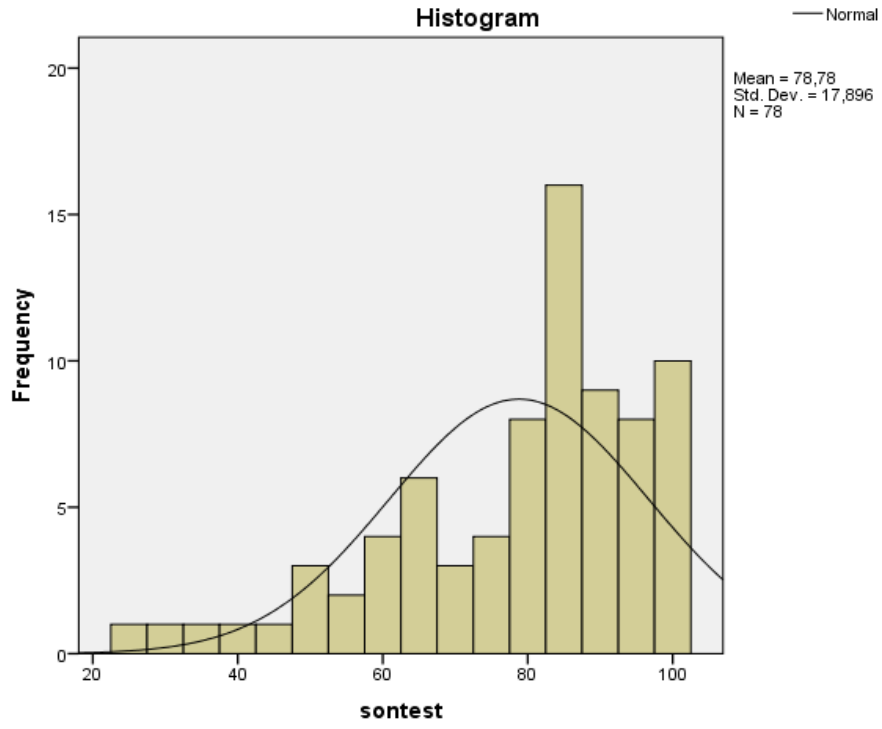

Şekil 10
Normal Q-Q Plot Ön Test Sonuçları

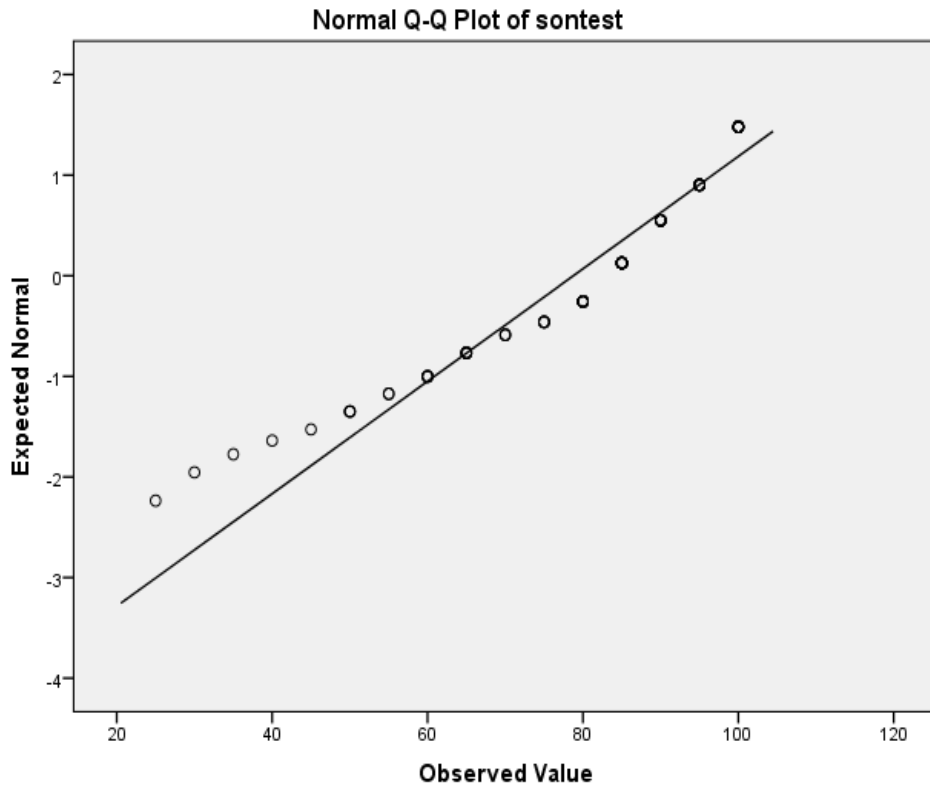
Şekil 11

Son Test Histogram

Şekil 12

Normal Q-Q Plot Grafiği Son Test

Biyografi kullanımı öncesi ile sonrası arasında deney ve kontrol grupları için ön ve son testlerde bir farklılık olup olmadığını anlamak için t testleri yapılacaktır.

3.2. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

3.2.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın birinci alt problemi, ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin öntest puanları farklılaşmakta mıdır?

Tablo 8

DG ve KG öğrencilerinin sosyal bilgiler başarı öntest puanlarının t testi analiz sonuçları

Ön test	Grup	N	X	S	Sd	t	p
	DG	43	65,93	20,507	76	,5300	,598
	KG	35	63,71	15,308			

Yukarıda bulunan tablo 8’de deney ve kontrol gruplarının ön testleri arasındaki farkı belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Deney grubunda 43, kontrol grubunda 35 öğrenci bulunmaktadır. Deney grubunun ortalaması 65,93 kontrol grubunun ortalaması 63,75 bulunmuştur. T değerinin anlamlılık değeri 0,598 çıktığı ($p>0,05$) için iki grup arasındaki fark anlamsızdır. Yani sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin öntest puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Yapılan çalışmada Kültür ve Miras ünitesinin kavram ve kazanımlarına ilişkin, bireylerin bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla yirmi sorudan meydana gelen akademik başarı testi deney ve kontrol grubuna eş zamanlı olarak uygulanmıştır. Bu uygulamanın sonucunda deney ve kontrol grubundaki öğrencilerinin akademik başarıları ve hazır bulunuşluklarının benzerlik gösterdiği konu alanlarında ön bilgilerinin yeterli olmadığı ortaya koyulmuştur. Bu durum aynı zamanda grupların homojenliğini gösterdiği için verilecek biyografi uygulamalarının sonucu akademik başarı testinde de net bir şekilde ortaya konulacaktır.

3.2.2. İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın ikinci alt problemi, ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile

programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin son test puanları farklılaşmakta mıdır?

Tablo 9

DG ve KG öğrencilerinin sosyal bilgiler başarı son test puanlarının t-testi analiz sonuçları

Son test	Grup	N	X	S	Sd	t	p
	DG	43	83,95	14,457	76	2,969	0,004
	KG	35	72,43	19,792			

Yukarıda bulunan tablo 9’da deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son test puanları arasındaki farklılığı belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Son teste katılan deney grubundaki öğrenci sayısının 43, kontrol grubundaki öğrenci sayısının da 35 olduğu görülmektedir. Deney grubunun ortalaması 83,95 kontrol grubunun ortalaması 72,43’tür. T değerinin anlamlılık değeri ,004($p < 0,05$) olduğu için deney grubu ve kontrol grubunun son test skorları arasında farklılık olduğu görülmüştür. Deney ve kontrol gruplarının son testleri arasında oluşan farklılık biyografi uygulamasının akademik başarı üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Her iki grubun da son test ortalamaları yükselmiştir. Fakat biyografi uygulaması yapılan deney grubunun ortalamasının çok daha yüksek olması biyografi uygulamasının akademik başarı üzerinde olumlu etkisini göstermiştir. Bu uygulama yapılırken deney grubu öğrencilerinde Kültür ve Miras ünitesi, konu alanına uygun biyografiler kullanılmış fakat kontrol grubunda ise geleneksel yöntem olarak kabul gören sunuş yöntemi tercih edilmiştir. Elde edilen veriler sosyal bilgiler dersinde kullanılan ve öğretim materyali olan biyografinin ders başarısını artırdığını istatistiksel olarak ortaya koymuştur.

3.2.3. Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın üçüncü alt problemi, ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin fark puanları farklılaşmakta mıdır?

Tablo 10

DG ve KG öğrencilerinin fark puanlarının t test tablosu

Fark testi	Grup	N	X	S	Sd	t	p
	DG	43	18,02	22,123	76	,685	0,046
	KG	35	8,714	26,688			

Yukarıda verilen tablo 10'da deney ve kontrol grubu öğrencilerinin fark puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Deney grubundaki öğrenci sayısının 43, kontrol grubundaki öğrenci sayısının da 35 olduğu görülmektedir. Deney grubunun ortalama fark puanı 18,02 kontrol grubunun fark puanı ortalaması 8,714'tür. T değerinin anlamlılık değeri 0,046 ($p<0,05$) olduğu için deney grubu ve kontrol grubunun fark puanları arasında farklılık olduğu görülmüştür. Elde edilen bu farklılık deney grubunda kullanılan biyografi yönteminin öğrencinin akademik başarısını anlamlı düzeyde arttırdığını ortaya çıkarmıştır.

3.2.4. Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın dördüncü alt problemi, ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin toplam puanları farklılaşmakta mıdır?

Tablo 11

DG ve KG öğrencilerinin toplam puanları t testi

	Grup	N	X	S	Sd	t	p
Toplam testi	DG	43	149,883	27,742	762	,337	0,022
	KG	35	136,142	23,234			

Yukarıda verilen tablo 11'de deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin toplam puanları arasındaki farkı belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Deney grubu öğrenci sayısının 43, kontrol grubu öğrenci sayısının 35 olduğu görülmektedir. Deney grubunun ortalama toplam puanı 149,883 kontrol grubunun ortalama toplam puanı 136,142'dir. T değerinin anlamlılık değeri 0,022 ($p<0,05$) olduğu için deney ve kontrol grubunun toplam puanları arasında farklılık olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuca göre deney grubunda kullanılan biyografi yönteminin kontrol grubunda programa uygun işlenen derse göre öğrencilerin akademik başarısını anlamlı ölçüde arttırdığı görülmektedir.

3.2.5. Beşinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın beşinci alt problemi, ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencilerinin öntest-sontest puanları arasında farklılık var mıdır?

Tablo 12

DG öğrencilerinin sosyal bilgiler öntest-sontest başarı puanlarının t-testi analiz sonuçları

Grup		N	X	S	Sd	t	p
DG	Ön test	43	65,93	20,507	42	5,342	,000
	Son test	43	83,95	14,457			

Yukarıda verilen tablo 12’de biyografi yöntemiyle eğitim verilen deney grubunun öntest-sontest başarı puanları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımlı gruplar t-testi yapılmıştır. Deney grubunun ön test puan ortalaması 65,93 son test puan ortalamasının ise 83,95 olduğu görülmektedir. T değerinin anlamlılık değeri 0,00($p<0,05$) olduğundan anlamlı bir farklılık vardır. Deney grubunun puan ortalamasının 65,93’den son teste 83,95’e yükselmesi başarı puanındaki artışı göstermektedir. Biyografi kullanımının uygulanması anlamlı bir farklılığa sebep olmuştur.

3.2.6. Altıncı Alt Probleme Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın altıncı alt problemi, ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin kültür ve miras ünitesi işlenirken programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin öntest-sontest puanları arasında farklılık var mıdır?

Tablo 13

KG öğrencilerinin sosyal bilgiler öntest-sontest başarı puanlarının t-testi analiz sonuçları

Grup		N	X	S	Sd	t	p
KG	Ön test	35	63,71	15,308	34	1,932	,006
	Son test	35	72,43	19,792			

Yukarıda verilen tablo 13’de programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin öntest-sontest puanları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımlı gruplar t testi yapılmıştır. Kontrol grubunun ön test puan ortalaması 63,71 son test puan ortalaması 72,43’tür. T değerinin anlamlılık değeri 0,006 ($p<0,05$) olduğundan anlamlı bir farklılık vardır. Programa dayalı öğretim

yapılan kontrol grubundaki öğrencilerin sonuçları incelendiğinde ön test ve son test arasında son testin lehine bir artış görülmüştür. Fakat biyografi yöntemiyle eğitim verilen deney grubundaki ön test son test puanları arasındaki fark daha belirgindir. Deney grubuna uygulanan biyografi yönteminin öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığı son test puan ortalamasıyla ortaya konulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde konu alanı olan ‘Kültür ve Miras’ ünitesinde yer alan Türk Devletleri’nin anlatımında kullanılan biyografik metinleri kullanmanın öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Buna bağlı olarak elde edilen veriler ışığında sonuçlar ve öneriler sıralanmıştır.

4.1.Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde bulgular neticesinde ortaya çıkan sonuçlara yer verilmektedir. Problemlerin bulguları sonucunda biyografi kullanımının deney grubunda öğrencilerin başarı öntestleri ve başarı sontestleri arasında farklılık oluşturduğu görülmektedir. Buradan hareketle deney grubuna yapılan bu çalışmanın öğrencilerin akademik başarısını arttırdığı görülmüştür.

Araştırmanın birinci alt probleminde elde edilen bulgular sonucunda biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin öntest puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Başlangıç aşamasında öğrencilerin akademik başarılarının birbirine yakın olduğu grupların homojen olduğu söylenir. Sonuç olarak kullanılacak farklı öğretim yöntem ve teknikler akademik olarak birbirine denk iki grup arasında yapılmıştır.

Araştırmamızın ikinci alt probleminde elde edilen bulgular sonucunda biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin sontest puanlarının farklılaştığı görülmüştür. Görülen bu anlamlı farklılık sosyal bilgiler konu alanlarında kullanılan biyografinin, deney grubu içerisinde yer alan öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığını ortaya koymuştur.

Araştırmamızın üçüncü alt probleminde elde edilen bulgular sonucunda biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin fark puanlarının farklılaştığı görülmüştür. Deney grubunun ortalama fark puanının kontrol grubunun fark puanının ortalamasından fazla olması deney grubunda kullanılan biyografi yönteminin öğrencilerin akademik başarısını anlamlı bir biçimde arttırdığını göstermektedir.

Araştırmamızın dördüncü alt probleminde elde edilen bulgular sonucunda biyografi ile öğretim yapılan deney grubu öğrencileri ile programa dayalı öğretim yapılan kontrol grubu öğrencilerinin toplam puanlarının farklılaştığı görülmüştür. Deney grubunun ortalama toplam puanının kontrol grubunun ortalama puanından fazla olması, deney grubunda kullanılan biyografi yönteminin öğrencilerin akademik başarısını anlamlı ölçüde arttırdığını göstermektedir.

Araştırmamızın beşinci alt probleminde elde edilen bulgular sonucunda biyografi kullanımının deney grubu öğrencilerinin başarı öntest ve başarı sontest puanları arasında deney grubu lehine bir farklılık oluşturmaktadır. Deney grubunda uygulanan biyografi kullanımına dayalı öğretimin öğrencilerin akademik başarısını arttırdığı görülmüştür.

Araştırmamızın altıncı alt probleminde elde edilen bulgular sonucunda kontrol grubunun öntest ve sontest başarı puanları arasında farklılık olduğu görülmektedir. Kontrol grubunun ön test puan ortalaması 63,71 son test puan ortalaması 72,43'tür. Her iki grupta da son testlerde artış görülmektedir. Fakat biyografi yöntemi ile eğitim verilen deney grubunun puanlarının fazla olması biyografi yönteminin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Oruç ve Erdem (2010)'in çalışmalarında biyografi kullanımının öğrencilerin akademik başarısını arttırdığı görülmüştür. Yine aynı çalışmada yazarlar, farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin dersi daha zevkli hale getirdiğini özellikle sosyal bilgilerde uygulanan öğretim yöntemi olan biyografi kullanımının önemli olduğuna değinmişlerdir. Biyografiler sadece kişileri değil dönemi algılamayı, kültürü tanımayı, dönem içerisinde meydana gelen olay ve olguları da ele almaktadır. Bu nedenle uygulayıcı olan öğretmenin, sosyal bilgiler dersinde kullanmış olduğu biyografiler kişilerle birlikte dönemi tanımayı kolaylaştırdığı gibi akademik başarıyı da artıracığı ortaya koymuştur. Erdem ve Oruç'un yapmış olduğu araştırma yaptığımız çalışma ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Gençtürk (2005) sosyal bilgilerinde bir disiplini olan tarih öğretiminin konu alanlarında kullanılan biyografilerin öğrenci başarısı üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında kontrol grubuna düz anlatım yöntemi kullanılmış, deney grubuna ise biyografiye dayalı bir öğretim yöntem tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın sonucu incelendiğinde ise biyografi kullanımı gerçekleşen deney grubunun akademik başarısını artışı istatistiksel olarak ortaya konmuştur.

Erdem(2010)'in yapmış olduğu ‘Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının 7. Sınıf Öğrencilerin Akademik Başarıya Etkisi’ çalışması deney grubunda uyguladığı biyografi kullanımının öğrencilerin akademik başarısını arttırdığı ortaya koymuştur. Yapılan çalışma sosyal bilgiler dersinin farklı konu alanlarında uygulanan biyografi kullanımının deney grubunda başarıyı artırdığını ortaya koymuştur.

Er ve Şahin (2012)'in ‘Sosyal Bilgiler Dersi’nde Biyografi Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri’ alanında yaptıkları çalışma sonu öğrencilerin derslerde biyografi kullanımının akademik başarıyı olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Bu nedenle sosyal bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde toplumda yer alan farklı bireylerin biyografilerine yer verilmesi gerektiğiyle ilgili çeşitli talepte bulunmaları yapılan çalışmayı destekler niteliktedir.

Öğrencilere, konu anlatımında verimi arttırmak için eğitimciler bu konu hakkında çeşitli araştırmalar yapmış ve süreç içerisinde eğitimde uygulanan farklı öğretim yöntem ve teknikler ders başarısında etkili olduğunu ortaya koymuştur(Demirel,2012:70-130). Kullanılan öğretim yöntem ve teknikler içerisinde örnek olay, anlatım, soru-cevap altı şapkalı düşünme beyin fırtınası rol yapma gibi tekniklere öğretmenler çok sık başvurmaktadır(Demirel,2012: 70-130). Yazılan öğretim tekniklerinin dışında da eğitimin içerisinde birçok öğretim yöntem ve teknikleri bulunmaktadır. Ders sırasında kullanılan materyaller dersi daha zevkli hale getirerek konuyu öğrencinin anlaması bakımından destek olmuştur. Sosyal Bilgiler ders kitapları incelendiğinde işlenen konu alanlarında büyük oranda edebi metinlerin göze çarptığı görülmüştür. Edebi ürünlerin sosyal bilgiler dersi kitaplarında kullanılmasının kitabı zenginleştirdiği ifade edilmiştir. Sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan çeşitli edebi türler ise şöyle sıralanabilir; biyografi, fıkra, mektup, piyes, destanlar, günlük gibi(Oruç, 2009:31). Biyografilerin derste materyal olarak kullanılması ve kullanılan biyografiler tercih edilirken öğrenci seviyesine uygun bir şekilde tercih edilmesi öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmıştır.

Araştırmamızdan elde edilen bulgular neticesinde ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında biyografi kullanımının öğrencilerin akademik başarısını arttırdığı görülmektedir.

4.2. Öneriler

Sosyal bilgiler dersinde özellikle kişi temelli konularda kalıcılığı sağlamak ve akademik başarıyı artırmak için edebi temelli metin çalışmaları öğrencilerle yapılmalıdır. Öğrencinin metin üzerinde çalışması sağlanmalı ele alınan dönem her açıdan öğretmen öğrenci etkileşimi ile birlikte değerlendirilmelidir.

Talim Terbiye Kurulu Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılması için ortaya koydukları materyallerde konu alanlarında edebi ürün olan biyografilerin kullanımını kolaylaştıracak düzenlemeler yapması gerekmektedir.

Çeşitli bölgelerden pilot okullar seçilerek bölgenin önemli isimleri örneğin :Kahraman Marşta Sütçü İmam, Gaziantep'te Şahin Bey, Antalya da Ömer Oğlu Hakkı gibi isimler sosyal bilgiler dersinde kullanılan materyallerde yer verilmesi öğrencinin hem bulunduğu çevreyi hem de geçmişini öğrenmesini kolaylaştıracaktır. Özellikle kişilerin öğrencilerin bulunduğu bölgede yetişmiş bireylerden tercih etmek öğrencinin çevresiyle empati kurmasını ve yaşadığı yere uyum sağlamasını kolaylaştıracaktır. Böylece eğitimde gerçekleşmesi beklenen 'yakından uzağa' ilkesi de uygulanmış olacaktır.

Sosyal Bilgiler dersinde olay ve konuların öğretiminde biyografi kullanımını sağlamak öğrencinin yaşam deneyimlerinin zenginleşmesine olanak verir. Kişiler yaşamları boyunca her şeyi tecrübe edemezler. Aslında yaşanan her olay kişinin dışında gerçekleşse dahi birey yaşanmış olayları gözlemleyerek, olay örgüsüne karşı verilmesi gereken tepkiyi öğrenir ve davranışı yaşam becerisi haline getirir. Uygulama sırasında öğrencilerle gerçekleşen görüşmelerimizde konu alanlarında kullanılan biyografilerin dersi daha rahat anlamalarına yardım ettiğini ifade etmişlerdir. Bazı öğrencilerin "Derse olan ilgimiz ve merakımız arttı." demiş olmaları kullanılan biyografilerin öğrencilere fayda sağladığının sözlü olarak ifade edilmiş biçimidir. Öğrencilerle gerçekleşen görüşme sonucu yaptığım akademik başarı testinin de doğruluğunu ispat etmiştir.

Yapılan araştırmanın ortaya çıkardığı sonuç ile sosyal bilgilerde biyografi kullanımının akademik başarıyı artırdığı ortadadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerine her dönem gerçekleştirdikleri il zümrelerinde biyografi kullanımının önemi ile ilgili çeşitli bilgiler verilmeli ve ders anlatım yönteminin iyileştirilmesi gündem maddelerine biyografi kullanımı da eklenmelidir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine biyografi kullanımının önemi ile ilgili çalışmaları dönem sonu hizmet içi eğitim seminerlerinde verilerek biyografi ve

biyografi kullanımının önemi çeşitli örneklerle açıklanmalıdır. Öğretmenin biyografi kullanımının yararının gerekliliğine inanması ve başarının gerçekten artacağı düşüncesi biyografi kullanımının öğretmen tarafından gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bu nedenle biyografinin konu alanlarında verilmesi, materyaller olarak Talim Terbiye tarafından desteklenmesi yeterli değildir. Uygulayıcıya sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımının başarıyı artırdığına inandırmak yapılan çalışmaları uygulayıcıyla paylaşmak biyografi kullanımının artmasını sağlayacaktır.

Biyografi kullanımında öğrencinin yaşları dikkate alınmalı ve biyografi seçimi pedagojik yaklaşımlar çerçevesinde incelenmeli ve tercih edilmelidir.

Sosyal bilgiler dersinde kullanılacak biyografiler sınıf ve konu alanı olarak ayrılmalı, öğretmenin rahat kullanabilmesi adına biyografiler elektronik ortama aktarılmalıdır. Böylece bilgiye rahat bir şekilde ulaşmak uygulayıcıya kolaylık sağlayarak biyografi kullanımının konu alanlarında kullanılmasını yaygınlaştıracaktır.

Somut olmayan kültürel mirasımız toplumumuzun kıymetli değerleridir. Bu mirası anlamak için yaşanan dönemleri yaşanan dönemleri anlamak için de yaşayan kişileri anlamak gerekmektedir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersinde kullanılan her bir biyografi seçiminde hassas davranılmalı, toplum değerlerine sahip çıkma adına biyografi kullanımı arttırılmalıdır.

Biyografiler sadece bireylerin yaşam öykülerinin aktarımı olarak görülmemelidir. Bununla beraber; kişilik, değerler eğitimi, tarihsel zaman çizelgesi ilişkilendirmesi, coğrafya eğitimi, tarihsel empati, edebiyat, spor, arkeoloji, bilim gibi bir çok alanda öğrencinin bilgi sahibi olmasına öğretim faaliyetlerinin gerçekleşmesine katkı sağladığı unutulmamalıdır.

Soyut olan konuların somutlaştırılmasında ve öğrencilerin dersi daha kolay anlamlandırmasında biyografiler kullanılabilir. Her eğitim kademesinde seviye seviyeye biyografiler farklılaştırılabilir bu durumda biyografi her sınıf düzeyine uygulan hale getirilebilir.

Öğrenciler biyografiler sayesinde sadece kişilerin değil dönemin kültürel özelliklerini, yaşam alanlarını, ekonomik özelliklerini de öğrenmesi açısından biyografiler kullanılmalıdır.

Sosyal bilgiler dersinde kullanılan biyografinin önemi hakkında çeşitli seminerler yapılması önerilebilir.

Sosyal bilgiler dersinin içeriğine uygun her kademe için biyografi kullanımı öğretmene yıllık planlarda yol gösterecek şekilde konulmalıdır.

Sosyal bilgiler dersinde, özellikle tarih konularında biyografinin bir materyal olarak kullanılması açısından tekrar düzenlenebilir.

Tarihin akışını değiştiren ve yaşadığı topraklarda ülkesinin kaderine yön veren devlet yöneticilerinin ve kurucularının hayatları anlatılırken öğrencinin topluma mal olmuş bu isimleri nasıl öğrendiği milletimizin ve devletimizin devamlılığı açısından da önem göstermiştir. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi konu alanlarında kullanılan biyografiler yıllık planlara eklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K.Ü. (2007). *Etkili öğrenme ve öğretme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Ağca, H. (1999). *Yazılı anlatım*.İstanbul: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Akbaba, B. (2010). *Tarih nasıl öğretilir-tarih öğretiminde biyografiler*. (Ed. Safran M.) İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Akengin, H. ve Beşir Demir, S. (2021). *Hikâye temelli sosyal bilgiler eğitimi*.Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akın, F. (2002). Sosyal Bilimlerde İstatistik. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Akkuş, Ü. (2007). Müziğin insan sağlığı üzerindeki yeri ve önemi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 2 (1), 98-103.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2009). *Yazılı ve sözlü anlatım*.Ankara: Anı Yayınları.
- Akyüz, Y. (2005). *Türk eğitim tarihi, M.Ö.1000- M.S.2004*. Ankara: Pegem A.
- Akyüz, Y. (2008). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi
- Aslan, E. (2016). *Geçmişten günümüze sosyal bilgiler*. (Ed. D. Dilek) Ankara: Pegem Akademi.
- Alpaslan, G. (2009).*Şiir, yaşam öyküsü, öz yaşam öyküsü*. (Ed. N, Demir ve E, Yılmaz). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ata, B. (1998). *John Dewey ve Türkiye 'de İlköğretimde Tarih Öğretimi (1923-1930)*. Atatürk'ün Cumhuriyetin İlanından Sonraki Hedefleri Sempozyumu.
- Akar, G.A. (2013). *Tanzimattan II. meşrutiyete Türk edebiyatında biyografi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Açıkgöz, Ü. K. (2007). *Aktif öğrenme*. İzmir: Biliş Yayınları.
- Akıntürk T. (1992). *Temel hukuk*.Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları: Ankara.
- Asiltürk, B. (2009). *Edebiyatın kaynağı olarak seyahatnameler*.TurkishStudies International PeriodicalfortheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkic, 4(1), 23-45.
- Balta, E. E. (2013). Bilmecelelerin dil-düşünme bağlamında eğitimdeki yeri ve önemi. *TurkishStudies*, 8(1), 891-899.
- Barton, K.C. (2005). Primarysources in history. *Breaking Through themythssagejournals*,86(10), 745-753.
- Barr, R.,Barth, J. L. veShermis, S. S. (2013). *Sosyal bilgilerin doğası*, (C. Dönmez Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.

- Baş, M.,& Sarıgöz, O. (2018). An examination of teacher candidates' attitude toward teaching profession. *International Journal of Educational Administration and Policy Studies*, 10(4), 25-32.
- Başaran, G. (1998). *Özel öğretim kurumlarının öğrenci çekme politikaları-bir ön araştırma*. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi
- Baytekin, Ç. (2011). *Öğrenme öğretme teknikleri ve materyal geliştirme* (3. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Beldağ, A. ve Aktaş, E. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde edebî eser kullanımına ilişkin öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 953-981.
- Bilen, M. (2006). *Plandan uygulamaya öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Bilgili, A. S. (2009). *Geçmişten günümüze sosyal bilimler ve sosyal bilgiler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Bilgili, A.S. (2012). *Sosyal bilgilerin temelleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Binbaşıoğlu, C. (1988). *Özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.
- Bozkurt, F. (1995). *Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2001). *Deneysel Desenler*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (2.Baskı b.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çelebioğlu, S. (2007). *Türk Edebiyatı'nda modern biyografinin doğuşu*. (Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Çetin, N. (2001). *Biyografi*. Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Çetin, D. S. (2010). Türkiye'de kamu yönetimi reform sürecinin değerlendirilmesi: aksayan ve işleyen yönler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 19 (3) , 23-37.
- Çuhadar, C. ve Yücel, M. (2010). Yabancı dil öğretmeni adaylarının bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğretim amaçlı kullanımına yönelik özyeterlik algıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 27(27), 199-210.
- De Bono, E. (2002). *Altı şapkalı düşünme tekniği*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Değirmenci, T. K. (2018). *Sözlü ve yazılı edebî ürünlerin sosyal bilgiler dersi öğretiminde akademik başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Demir, S. B. ve Akengin, H. (2014). *Hikayelerle sosyal bilgiler öğretimi*. Pegem Akademi, Ankara.
- Demirel, Ö. (2008). *Öğretme sanatı öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2008). *Öğretme sanatı öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2012). *Öğretme Sanatı : Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deveci, H. (2011). *Türk eğitim tarihinde sosyal bilgiler*. (Ed.R. Turan ve K. Ulusoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Dewey, J. (2008). *Okul ve toplum*. (Çevirenler: Hüseyin Avni Başman). Ankara: Pegem Yayınları
- Dilaver, H. H. ve Tay, B. (2008). *Sosyal bilgilerde yapılandırmacılık*. (Ed. Tay, B. ve Öcal, A.). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2002). *Sosyal bilgiler öğretimi. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. (Edt.Cemil Öztürk – Dursun Dilek). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 77-96.
- Demiralp, O. (1999). Yaşamöyküsü mezartaşına yazılır. *Kitap-lık*
- Dönmez, C. (2003). *Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler, sosyal bilgiler konu alanı Ders kitabı inceleme kılavuzu*. (Editör: Cemalettin Şahin) Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık Edebiyat Dergisi. (36), 173-178.
- Duruel, N. (1993). *Hayat, biyografiler, biyografyalar*. Jale Baysal'a armağan. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Durmuş, B., Yurtkoru, S. ve Çinko, M. (2022). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*, İstanbul: The Kitap.
- Duymaz, R. (2005). *Türk atasözlerinin estetiği*. II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri Kitabı. Uluda Üniversitesi Rektörlüğü Kültür Sanat Kurulu Yayınları, Bursa.
- Dündar, Ş. (2008). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğrenme ortamlarının yapılandırmacı özellikler açısından değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Elçin, Ş. (1998), „Atalar Sözü“, Türk Dünyası El Kitabı, 3.C., Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

- Elikesik, M. (2013). *Sosyal bilgiler öğretiminde empati ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin empatik becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Elçin, Ş. (1998), *Halk edebiyatına giriş*. Akçağ Yayınları: Ankara.
- Er, H. (2010). *Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında ilköğretim öğrencilerinin “biyografi” kullanımına ilişkin görüşleri*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, R. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımı*. (Yüksek Lisans Tezi) Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Niğde
- Er, H. ve Körükcü, M. (2016). Biyografiler ile sosyal bilgiler öğretimi. (Ed.H. Tokcan), *Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri* (279-333). Ankara: Pegem Akademi.
- Er, H. (2010). *Sosyal Bilgiler Eğitimi Kapsamında İlköğretim Öğrencilerinin “Biyografi” Kullanımına İlişkin Görüşleri*, (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Erden, M. (1996). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Erden, M. (2000). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Er, H. (2005). *Sosyal bilgiler dersinde biyografi öğretimi: Atatürk’ün hayatı metninin analizi ve yeni bir tasarım* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Ertek, T. (2006). *Temel ekonomi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Farris, P. A. (2004). *Elementary and middle school social studies. An interdisciplinary, multicultural approach*. New York: McGrawHill.
- Fothergill, R.A (1974). *Private chronicles: a study of english diaries*. London: Oxford UP.
- Gaynullina, G. R. (2007). *Seyahetname // Edebiyet beleme: terminnar hem töşençelersüzlege*. Kazan: Megarif, 169-170.
- Garcia, J. and Michaelis, J., U. (2001). *Social studies for children*. Allyn and Bacon, Boston.
- Güzel, A. ve Torun, A. (2004). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Akça Yayınları.
- Gökmen, A. (2018). *Eğitim ve bilim tarihinde nizamiye medreselerinin yeri ve önemi*. (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

- Güngördü, E. (2002). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Gürbüz, S. (2006). *Türkçe öğretmenlerinin şiir türlerinden yararlanma biçim ve düzeyleri*.(Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Hoskins G. (2010). *But if it's in the new papers, it doesn't mean it's true. Developing Critical Reading & Analysis Skills By Evaluating Newspaper Science With Create The American Biology Teacher* 72(7) 415-420.
- Johnson, H. (1925). *Teaching of history in elementary and secondary schools*. New York: The Macmillan Company.
- Kaplan, M. (1979). *Oğuz Kağan destanı (edebi bir tahlil)*. Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Kaplan, M. (1973). *Cumhuriyet devri Türk şiiri*. Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıl Dönümü Yayınları, Ankara.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaymakçı, S. ve Er, H. (2014). *Sosyal bilgilerde biyografi kullanımı*. (Ed. Safran, M.). Pegem Akademi, Ankara.
- Kaya, A. (2011). *Biyografik Eserlerin Tarih Öğretimine katkısı ve İkinci Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Uzanan Sürecin Değerlendirilmesi (Dokuz Eylül Üniversitesi)*
- Karaca, G. (2014). *David Lodge'un biyografik romanlarının karşılaştırmalı incelemesi: author, a author ve a man of parts*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kantemir, E. (1981). *Yazılı ve sözlü anlatım: 1. yazılı anlatım*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kaymakçı, S. ve Er, H. (2009). *Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımı* (Ed: Safran, M). Ankara: Pegem Akademi.
- Kaymakçı, S. ve Er, H. (2014). *Sosyal bilgilerde biyografi kullanımı*. Pegem Akademi, Ankara.
- Kaymakçı, S. (2013). *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Sözlü ve Yazılı Edebî Türlerin Kullanım Durumu. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. (20) 230-255.

- Kaya, A. (2011). *Biyografik eserlerin tarih öğretimine katkısı ve ikinci Meşrutiyet'tenCumhuriyet'e uzanan sürecin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kılıçoğlu, G. (2012). *Sosyal bilgilerin tanımı, Dünya'da ve ülkemizde gelişimi ve önemi*. (Editör: M. Safran). Ankara: Pegem Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2011). *Çocuk edebiyatı*. Kök Yayıncılık.
- Kılıçoğlu, G. (2009), *Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi* (Ed: Safran, M), Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara: Pegem Akademi
- Kıbrıs, İ. ve Er, H. (2010). *Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında ilköğretim öğrencilerinin “biyografi” kullanımına ilişkin görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Korkmaz, Z. (1995). *Anadolu Ağzları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar*. Türk Dili Üzerine Araştırmalar II (232). Ankara: TDK Yayınları.
- Köstüklü, N. (2016). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Levent, A. G.(1973).*Türk edebiyatı tarihi*. TTK Yayınları, Ankara.
- Maden, S. (2008). *Türk Edebiyatında Seyahatnameler Ve Gezi Yazıları* .Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi. 15(37):147-158.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1998). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 4-5-6 7 Komisyon. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul*.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara, MEB Yayınları.
- Milli Eğitim B. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar*. Ankara.
- Moffat, M.P. (1957). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Oran, N. (Çev.),Maarif Basımevi,İstanbul.
- Nadel, I. B. (1984). *Biography: fiction, factand form*.New York: St. Martin'sPress,
- NCSS (1993). *TheSocialStudies Professional*. Washington DC: NationalCouncilfortheSocialStudies.
- Oğuzkan, F. (2000).*Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oruç, C. (2016). Okul öncesi dönem çocuğunda ahlaki değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*. (2), 37-60.

- Oruç, Ş. ve Erdem, R. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi*. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 30, 215–229.
- Özkartal, Z., Sarıgöz, O.,&Dönger, A. (2016). An investigationintovariablenothataffect self efficacybeliefs of peopleworking in educationalinstitutions.*International RefereedAcademicSocialSciencesJournal*, 24, 1–1.
- Öztürk, C. ve R. Otluoğlu (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyal*.Ankara:Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bakış*. C.Öztürk (Ed.). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: MEB Yayınevi.
- Özdemir, E. (1990). *Örnekle - Açıklamalı Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*. Remzi Kitabevi: İstanbul
- Özdemir, E. (1983). *Yazı ve yazınsal türler*.Varlık Yayınları: İstanbul.
- Özdemir, C. (2000). *Roman nedir? Türk yurdu*.Ankara: Pegem A.
- Özdemir, Y. (2007). Öğretmen tükenmişliğini yorumlamada sınıf yönetimi yeterliliğinin rolü. *International Journal of SocialSciences*. (2) 257-263.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A.
- Polat, F. (2006). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ve karşılaştıkları sorunlar:Afyonkarahisar örneği (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, Ankara.
- Saban, A.(2000).*Öğretme ve öğrenme süreci yeni teori ve yaklaşımlar*. Ankara Nobel Yayın Dağıtım.
- Saban, A. (2005). *Öğrenme öğretme süreci*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Safran, M. (2008). *Sosyal bilgiler öğretimine bakış*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Sarıgöz, O. (2013). Sınıfla ve grupla tartışma yöntemlerinin meslek yüksekokulu öğrencilerinin akademik başarılarına etkisi. *Electronic Journal of VocationalColleges*, 3(3), 100-106.
- Sarıgöz, O. (2017). An analyticalstudyrelatedlearningwithFlippedClassrooms Model. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(38), 1-11.

- Sarıgöz, O., & Çermik, Y. (2012). Maslow'un tükenmişlik ölçeği ile myo öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin belirlenerek değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 116-122.
- Sönmez, V. (2008). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu: yeni programa göre düzenlenmiş yeni ders planı örnekleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, E. (2008). *Sosyal bilgiler dersinin tanımı, kapsamı ve ilköğretim programındaki yeri*. (Ed. Ş. Yaşar). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Sözer, E. (1964). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi*. Rehber Yayınları: Ankara.
- Stannard, M. (1966). *The Necrophiliac Art. The Literary Biography Problems and Solutions*. Macmillan Press LTD.
- Şahin, H. (2006). Türk atasözlerinde kadın. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 18, 29-35.
- Şimşek, A. (2006). İlköğretim sosyal bilgiler dersinde tarihsel hikâyeye yönelik öğrenci görüşleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 187-202.
- Şimşek, A. (2009). *Sosyal bilgiler derslerinde bir öğretim materyali olarak edebi ürünler*. (Editör: Mustafa Safran). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Şimşek, A. (2006). *Türkiye'deki sosyal bilgiler öğretimi alanı çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanma bağlamında çağdaş dünyanın neresindedir? II*. Ulusal Çocuk ve Gençlik Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Ankara: Ankara Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Şimşek, A. (2014). *Öğretim tasarımı*. Ankara, Nobel Yayınları.
- Şimşek, Ş. (2017). *Konuşma ve yazma etkinliklerinde şiir metinlerinin kullanımı*. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish. 12(34):371-380.
- Tan, Ş. (2012). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tan, Ş., Kayabaşı, Y. ve Erdoğan, A. (2002). *Öğretimi planlama ve değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tanrıögen, A. (2005). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Lisans Yayıncılık, İstanbul.

- Taşdemir, M.(2010). Ders kitaplarının kullanımında anlama stratejilerinin kullanımı ile başarı arasındaki ilişki üzerine bir durum çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 8(4), 913-947.
- Taşdemir, G. K. (2002). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Hazır EğitimÖğretim Araç-Gereçleri ve Öğretmen Öğrenci İşbirliği ile Hazırlanan Araç Gereçlerle Yapılan Öğrenme Etkinliklerinin Akademik Başarı ve Kalıcılığa Etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Turan, G. (1999). *Bir Yasamın İç Dışı*. Ankara: Kitap-lık Yayınları.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü [TDK]. (1998). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Türk Dil K (2005). *Türkçe Sözlük*.Ankara: TDK Yayınları.
- Türkyılmaz, D. (2007). *Türk dünyasında bilmece*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türkçe Sözlük. (2005).Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Tepebaşılı, F. (2011). *Fabl ile eğitim*. Konya: Çizgi Kitabevi
- Tural, S. (2000). *Tarihten destana akan duyarlılık*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.
- Uysal I.(2006) *Sosyal bilgiler dersinde öğrenmeyi öğretme stratejilerinin, öğrencinin anlama ve yorumlama düzeyine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Konya.
- Uzunboyulu H.,& Sarıgöz, O. (2015). The Evaluation of anthropologicalattitudetowardssocialprofessionalandlifelonglearning in terms of somevariables.*TheAnthropologist*, 21(3), 439-449.
- Ünalın, Ş. (2001).*Türkçe öğretimi*. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Üstel, F. (2016). *Makbul vatandaş 'ın peşinde*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yavuz, K. E. (2005). *Aktif öğrenme yöntemleri*. Ankara: Ceceli Yayınları.
- Yıldırım, D. (1998). *Türk bitiği*. Ankara, Akçay Yayınları.

EKLER

Ek 1. Başvuru Kontrol Listesi

Sayın Araştırmacı, aşağıda bulunan hususların kontrolünü sağlayarak kontrol listesini doldurunuz ve başvurunuzla ekleyiniz.

ÖNEMLİ HUSUSLAR İÇİN KONTROL LİSTESİ	EVET HAYIR
araştırma verilerini en erken bir sonraki ayın ilk haftasından (Etik Kurul kararından) sonra toplamaya başlayacağım. Belirlediğim veri toplama dönemi başlangıç ve bitiş tarihlerini başvurumda belirttim.	x
akademik statüsü gözetilmeksizin veri toplama, veri analizi veya raporlama süreçlerine katkı sağlayacak olan öğretim elemanları ve/veya öğrencilerin isimlerini ve iletişim bilgilerini başvurumda belirttim.	x
veri toplama sahalarını ve verilerin hangi yollarla toplanacağını başvurumda açıkça belirttim.	x
veri toplama araçlarının açık adlarını ve içeriklerinin tamamını başvuruma ekledim.	x
arklı araştırmacıların hazırladığı ölçekler, görüşme formları ve benzeri veri toplama araçları kullanılacak ise her biri için ilgili araştırmacıardan kullanım izni olarak söz konusu izin belgelerini başvuruma ekledim.	x
verileri toplamak için ilgili kurumlardan gerekli araştırma izinlerini alarak başvuruma ekledim veya izin alacağım kurumları başvurumda belirttim.	x
veri toplamak amacı ile her bir katılımcı grubuna uygulanacak olan ölçek, form, görüşme ve değerlendirme gibi araçların ilk sayfasının üstünde de araştırmacıların isimleri ile bir araştırmacının iletişim bilgilerini (mobil telefon numarası) yazdım ve bu araştırmanın Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi bünyesinde yapıldığını belirttim, araştırma ile ilgili bilgi verdim.	x
katılımcılardan kişisel veri toplayacağım araştırmalarda Bilgilendirilmiş Gönüllü Katılımcı Onay Formu düzenleyerek başvuruma ekledim.	x
ğer veriler reşit olmayan bireylerden toplanacaksa Vasi İzin Formu düzenleyerek başvuruma ekledim.	x
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu internet sayfasında yer alan Başvuru Rehberini okudum ve başvurumdaki evrakları aynı sayfada bulunan “Formlar ve Belgeler” bölümündeki örneklerle göre düzenledim.	x

Araştırmacının Adı: Doç. Dr. Servet HALİ Tarih: İmza:

Ek 2. Taahhütname

...../...../202..		
Çalışmanın Tam Adı: “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Akademik Başarıya Olan Etkisi”		
Çalışma Türü : Bilimsel Araştırma Projesi: c Tez: r Diğer: c		
Çalışmadan Sorumlu Yürütücü/Danışman(Adı-Soyadı): Doç. Dr. Servet HALİ		
Adres: MKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü	Telefon (İş/ GSM):	E-posta:s.hali@hotmail.com
05054835976		
Çalışmadan Sorumlu 2. Danışman (varsa)		
Adres:	Telefon (İş/ GSM):	E-posta:
Diğer Görevliler (Yardımcı araştırmacılar, vb.):		
1.	Gül GÜNEY	
2.		
3.		

• **Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesini** okudum. Yönergede belirtilen hususlara uygun olarak çalışacağımı,

• Onay alınmış projelerde ve lisansüstü tezlerde; insanlarla ilgili yapılacak anket, görüşme, gözlem, alan araştırması, uygulama ve incelemelerde sağlık, güvenlik ve insan hakları konularında etik ihlalde bulunmayacağımı, mevcut mevzuat hükümleri ve hukukun genel ilkelerine riayet edeceğimi,

• Çalışmalarımdaki işlemlerde ve çalışma ekibinde yapılacak değişikliklerde Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’nun iznini alacağımı,

• Bu çalışma süresince, beklenmeyen gelişmeleri derhal Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’na bildireceğimi,

• Başvuru formunda verdiğim tüm bilgilerin eksiksiz ve doğru olduğunu,

• Belirttiğim adresin yasal tebligat adresim olduğunu, adres değişikliği halinde, yazılı olarak yeni adresimi bildirmediğim takdirde, aşağıda belirtilen adrese yapılacak tebligatları yasal ve usulüne uygun tebligat olarak kabul edeceğimi,

Taahhüt ederim/ederiz

İmza

İmza

Doç. Dr. Servet HALİ

Gül GÜNEY

Sorumlu Araştırmacı Adı/Soyadı Yardımcı Araştırmacı Adı/Soyadı

Ek 3.Bilgilendirilmiş Gönüllü Katılım Formu

(Lütfen Bu Dokümanı Dikkatlice Okumak İçin Zaman Ayırınız)

Sizi Doç. Dr. Servet HALİ tarafından yürütülen “**Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Akademik Başarıya Olan Etkisi**” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz lütfen bildiriniz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan çıkma hakkında sahipsiniz. Soruları yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onay verdiğiniz biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen formlardaki soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu araştırmadan elde edilecek veriler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız katılım süresince araştırmacıya sorabilir veya aşağıda belirtilen iletişim bilgileri üzerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Araştırma tamamlandığında genel / size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz takdirde, gerekli yerlerin siz ve sorumlu araştırmacı tarafından doldurulduğu bu formun bir kopyası saklamanız için size verilecektir.

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- a. Araştırmanın Amacı: “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Akademik Başarıya Olan Etkisi”
- b. Araştırmanın İçeriği: Deneysel Çalışma
- c. Araştırmanın Nedeni: ☐ Bilimsel Araştırma Tez Çalışması
- d. Araştırmanın Yürütüldüğü Kurum: Mustafa Kemal Üniversitesi

e. Araştırmanın Destekleyicileri:

f. Araştırmanın Öngörülen Süresi: 1 Ay

g. Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 40

h. Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Hatay/İskenderun MEB'e bağlı Resmi Ortaokullar

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya / gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma imkânı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası :

Yukarıda ismi yazılı katılımcıya / gönüllüye tarafımdan araştırmanın amacı, içeriği, yöntemi, fayda ve riskleri, gönüllüye ait haklar konusunda açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca katılımcının / gönüllünün işbu formu ayrıntılı inceleyerek imzalaması sağlanmıştır.

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Doç. Dr. Servet HALİ

İmzası:

İletişim Bilgileri:05054835976

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

Ek 4. Veri Toplama Formu Bilgi Metni
AKADEMİK BAŞARI TESTİ

Sevgili öğrenciler,

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı bünyesinde yürütülmesi planlanan “**Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Akademik Başarıya Olan Etkisi**” başlıklı bu araştırma ile Hatay /İskenderun Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ortaokullarda öğrenim görmekte olan öğrenciler üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Sizlerden alınacak geri bildirimler sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrenme ve öğretme sürecindeki etkililiği hakkında bizlere bilgi verecektir. Bu veriler ışığında öğrenme ve öğretme sürecini yeniden düzenleme imkânı mümkün olabilecektir.

Akademik Başarı Testi formunda şahsınızla ilgili kişisel hiçbir bilgi istenmemektedir. Akademik Başarı Testimiz gönüllülük esasına göre uygulanmakta olup, dilediğiniz takdirde Akademik Başarı Testi uygulamasından çekilebilirsiniz. Çalışmamıza değerli zamanınızı ayırarak sağladığınız katkı için teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Servet HALİ (Proje Yürütücüsü)

HMKU Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

E-Posta: s.hali@hotmail.com

Telefon: 05054835976

Gül GÜNEY (Proje Asistanı)

E-posta: guul.guney.31@gmail.com

Telefon: 05071125642

S-1) Orta Asya da kurulan ilk Türk devletinin adı nedir?

A) Asya Hun Devleti

- B) I. Göktürk Devleti
- C) II. Göktürk Devleti
- D) Uygur Devleti

S-2) Türklerin ilk ana yurdu neresidir?

- A) Kazakistan
- B) Özbekistan
- C) Türkmenistan
- D) Orta Asya

S-3) Asya Hun devletinin bilinen ilk hükümdarı kimdir?

- A) Teoman
- B) Mete Han
- C) Bilge Kağan
- D) Kültigin

S-4) Çinlilerin, Hun Akınlarını önlemek amacıyla yaptıkları savunma duvarının adı nedir?

- A) Berlin Duvarı
- B) Roma Setti
- C) Balkan Duvarı
- D) Çin Setti
- D) Çin Setti

S-5) Orta Asya da ilk kez siyasi birlik sağlayan Türk hükümdarı kimdir.

- A) Bilge Kağan
- B) Tonyukuk
- C) Mete Han
- D) İltiş

S-6) Asya Hun devletinde ilk kez günümüz de de kullanılan onlu sistem hangi kağan döneminde oluşturulmuştur.

- A) İltiş

- B) Mete Han
- C) Teoman
- D) Bilge Kağan

S-7) Asya Hun devletinin en güçlü hükümdarı kimdir?

- A) Mete Han
- B) Kül Tigin
- C) Tonyukuk
- D) Bilge Kağan

S-8) Türk adıyla kurulan ilk Türk devleti hangisidir?

- A) Uygur Devleti
- B) I. Göktürk
- C) II. Göktürk
- D) Asya Hun Devleti

S-9) Bilge Kağan, Kütigin ve Vezir Tonyukuk adına dikilen
Türk tarihinin aydınlatılmasında önemli katkılar sağlayan

Türk tarihin ve edebiyatının ilk yazılı belgesi

Yukarıda özellikleri verilen bilgi aşağıdakilerden hangisidir

- A) Orhun Yazıtları
- B) Ergenekon Destanı
- C) Göç Destanı
- D) Manas Destanı

S-10) Köktürk Devletinin kurucusu kimdir?

- A) Atilla
- B) Balamir
- C) Bumin Kağan
- D) Bilge Kağan

S-11) Din değiştirerek yerleşik yaşama geçen Türk devleti hangisidir

- A) I. Göktürk
- B) II. Göktürk
- C) Hun Devleti

D)Uygur Devleti

S-12) Uygur Devletinin kurucusu kimdir?

A) Kutluk Bilge Kağan

B) Alp Tigin

C) Mete Han

D) Teoman

S-13) Aşağıdaki destanlardan hangisi Uygur devletine aittir.

A) Göç ve Türeyiş

B) Göç ve Ergenekon

C) Manas ve Ergenekon

D) Manas ve Göç

S-14) Türk devletlerin de sanat Uygur devletine kadar taşınabilir malzemelerden meydana gelmektedir. Uygur devletinde sanat ise manastır ve saray yapımı iç mimarinin gelişme gösterdiği görülür.

Türklerde bu sanat alanında meydana gelen değişim aşağıdakilerden hangisini göstermektedir?

A) Komşu devlet ilişkilerinin zayıflaması

B) Konar göçer yaşamdan yerleşik yaşama geçilmesi

C) Ticaret kültürünün gelişimi

D) Ülke sınırlarının giderek gelişmesi

S-15) İlk Türk Devletleri

Din değiştiren ilk Türk devleti.....

Tarihte kurulan ilk Türk devlet.....

Yukarıda özellikleri yazılan devletleri sıralayınız.

A) Uygur Devleti-Göktürk Devleti

B) Göktürk Devleti- Asya Hun Devleti

C) Göktürk Devleti- Uygur Devleti

D) Asya Hun Devleti- Uygur Devleti

S-16) 18 harften meydana Türk alfabesini bulmuşlardır.

Matbaa ve kâğıdı Çin uygarlığından öğrenmiştir.

Türeyiş ve Göç destanlarını yazmışlardır.

Uygurlarda meydana gelen bu gelişmeler hangi alan ile ilgilidir.

- A) Din
- B) Hukuk
- C) Din
- D)Kültür

S-17) Orta Asya da kurulan devletlerle ilgili özelliklere aşağıda sıralanmıştır

I) Tarihte bilinen ilk türk devleti

II) En önemli destanı Ergenekon Destanı

III) Orta Asyada siyasi birliği sağlayan ilk Türk devletidir.

IV) Tarihte yazıyı kullanan ilk Türk devletidir.

Yukarıdaki özelliklerden Göktürlere aittir.

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C)II ve IV
- D) I ve III

S- 18) Orta Asya da ki bozkır kültüründe aşağıdakilerden hangisi yoktur.

- A) Konar göçer yaşam
- B) Dokumacılık
- C) Çadır
- D) Saray

S-19) Orta Asya da kurulan Türk devletlerinde kullanılan onlu sistem ismi verilen günümüzde de birçok devletin kullandığı onlu sistemi ilk kuran devlet kimdir.

- A) Asya Hun Devleti
- B) Avrupa Hun Devleti
- C) Uygur Devleti
- D)Göktürk Devleti

20) Toplumlari derinden etkileyen sosyal ve tarihi olaylari konu alan geneli manzum olan edebi turlere verilen isim asagidakilerden hangisidir.

- A) Makale
- B) Roman
- C) Destan
- D) Hikaye

Ek 5. Etik İzin Başvuru Formu

Kayıt Tarihi:	Protokol No:

ARAŞTIRMANIN ADI: “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Akademik Başarıya Olan Etkisi”	
SORUMLU ARAŞTIRMACI*: Servet HALİ	İMZA
YARDIMCI ARAŞTIRMACILAR: Gül GÜNEY	İMZA
ARAŞTIRMANIN YÜRÜTÜLECEĞİ KURUM**: Milli Eğitim Bakanlığı Hatay/İskenderun Resmi Ortaokullar	

** Tez çalışmalarını yönlendiren akademik danışmanların veya doktora, tıpta uzmanlık ya da sanatta yeterlik eğitimini tamamlamış araştırmacıların araştırmacılar arasında bulunması gerekmektedir*

*** Tez çalışmalarında ilgili Enstitü ya da Fakülte, diğer araştırmalarda proje önerisinde bulunan kurum ya da sorumlu araştırmacının bağlı olduğu kurum belirtilmelidir.*

Araştırmanın Niteliği (Uygun olan kutuyu işaretleyiniz)

- ☒ Araştırma Projesi
- ☐ Doktora/Sanatta Yeterlik Tezi (*Tez Danışmanı*):
- ☐ Yüksek Lisans Tezi (*Tez Danışmanı*): Doç. Dr. Servet HALİ
- ☐ Diğer (*belirtiniz*):

Araştırmanın Türü:

- ☐ Anket
- ☐ Ölçek (*skala*) geliştirme çalışması
- ☐ Dosya taraması
- ☐ Veri kaynakları taraması
- ☐ Sistem-model geliştirme çalışması
- ☐ Ses ve görüntü kayıtları
- ☒ Diğer (*Belirtiniz*): Akademik Başarı Testi

Sorumlu Araştırmacı: Doç. Dr. Servet HALİ**Adı-Soyadı:**Servet HALİ**Unvan:** Doç. Dr.**Görev yeri:** Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi**Telefonu:** 05054835976**e-posta:**s.hali@hotmail.com**Adresi:** MKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü**Diğer Araştırmacılar**

	Unvan, Ad- Soyad	Görev yeri	E-posta	Telefon
1 .	Öğretmen -Gül GÜNEY	Hatay/İskenderu n	guul.guney.31@gmail.co m	0507112564 2
2 .				
3 .				
4 .				

Veri Toplanacak Dönem:

Başlangıç: 2022 Güz Eylül

Bitiş: 2022 Güz-Aralık

Veri Toplanması Planlanan Yerler/Mekanlar, Kurum ve Kuruluşlar:

1. Hatay/İskenderun Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi Ortaokullar
- 2.
- 3.

Eğer veri toplanacak yer sayısı daha fazla ise, son satırı virgül ile ayırarak sıralayınız.

Araştırmayı Destekleyen Kurum/Kuruluşlar:

- ☒ Yoktur
- ☐ Üniversite (belirtiniz):
- ☐ TÜBİTAK
- ☐ DPT
- ☐ Diğer (belirtiniz): Akademik Başarı Testi
- ☐ Uluslararası (belirtiniz):

Başvuru Durumu:

- ☒ Yeni başvuru
- ☐ Tekrar başvuru (revizyon) **Proje No:**
- ☐ Protokol değişikliği
- ☐ Daha önce onaylanmış bir projenin devamı **Proje No:**

1. Araştırma Özeti, aşağıdaki başlıklara göre konunun uzmanı olmayan kişilerce de okunacağı göz önüne alınarak kısa ve olabildiğince basitleştirilerek yazılmalıdır.

Konu: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Akademik Başarıya Etkisi.
6. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Orta Asya’da Kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasi ve ekonomi özellikleri doğrultusunda eğitici biyografi kullanarak, biyografi kullanımının etkililiğini inceleme.

Amaç: Yapılan bu araştırma Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının bireylerin akademik başarıları üzerinde ne gibi bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Sosyal bilgiler , sosyal bilgilerin temel kazanımlarının öğrencilerin yaşları, fiziksel ve ruhsal özellikleri gibi unsurların göz önüne alınarak aktarıldığı öğretim programıdır. Ülkemizde sosyal bilgiler programları kavramların değerlerin ve becerilerin öğretilmesi ilkesine dayandırılır(Yazıcı, 20006) .

Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve bu bağlamda ele alınan biyografilerin kullanımı önem arz eder. Araştırmanın amacı ise sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımını ortaya koymaktır. Sosyal bilgiler dersi disiplinler arası ilişkiler içerisindedir. Bunların arasında psikoloji, tarih, sosyoloji, edebiyat gibi bir çok bilim dalı ile ilişkisi bulunmaktadır. Bunların arasında edebiyat dersi sosyal bilgilerin zenginleştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Özellikle edebiyat alanında kullanılan biyografi sadece bu alana özgü olmayıp sosyal bilgilerde tarihi şahsiyetleri daha iyi anlamamızı ve öğrencilerin empati becerilerini geliştirerek konunun daha somut hale getirilmesi açısından önemlidir. Büyük ve önemli görülen insanların toplum için gereklidir. Bu insanların yaşam hikayeleri toplumu oluşturan bireylerin farklı yönlerini teşkil eder(Oğuzhan, 1997) .

Biyografilerin bir öğretim aracı olarak kullanılması çocuklarda bilim ,sanat ve edebiyat gibi alanlara ilişkin bilgi edinimine ve insanlık sevgisi , doğruya güzele yönelme dayanışma gibi duyguların kazanılmasına katkı sağlar. Çocuklar bu kavramların anlamlarını duysal düzeyde öğrenip ,bunların önemini kavrayarak bilinçlenirler. Yine çocuklar hedef belirleme ve geleceklerine yön verme sürecinde biyografik eserlerden ilham alırlar (Kıbrıs ,2000).

Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının pek çok yararı bulunmaktadır. Bunların bazıları şöyle açıklanabilir: Biyografiler aracılığı ile kişilerin hayatına odaklanarak arka planda geniş bir tarihsel sunum yapılabilir. Biyografiler tarihsel bilgilerin öğretimi sağlar .Öğrencilerin yer ,zaman ,kişiler, savaşlar, barış ,siyasi, sosyal ve ekonomik durum gibi birbirinden farklı bilgi ve belgeleri öğrenmelerine olanak sağlar . Öğrencinin eleştirel düşünme , empati kurma ,karar verme, okuma yazma becerileri ile vatanseverlik, geçmişine saygı duyma , milletini sevmeye gibi değerleri de geliştirir. Öğrencilere insan olma erdemini tüm insanların benzer olduğunu ve farklı kültürdeki ortak unsuru gösterir(levstik ,1995 Maxim 1999).

Kapsam: Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Hatay /İskenderun İlköğretimde öğrenim görmekte olan 6. Sınıf öğrencilerini kapsamaktadır.

Yöntem: Nicel Araştırma yöntemi kullanılacaktır.

Nicel araştırma desenlerinden ön test - son test kontrol gruplu yarı deneysel desenden yararlanılacaktır.

Ön test- son test karşılaştırma gruplu desen, katılımcıların deneysel araştırmanın öncesinde ve sonrasında, bağımlı değişken ile ilgili ölçüme tabi tutulmasıdır.

Bu modelde katılımcılar, deney ve karşılaştırma grubu olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

Tüm değişkenlerin kontrol altına alınmasının mümkün olmadığı durumlarda işe koşulan bu desen eğitim alanındaki deneysel araştırmalarda en sık kullanılan desenler arasında yer alır.

Daha önceden tayin edilmiş deney ve kontrol gruplarının araştırma öncesi rastgele atandığı ön-test son-test kontrol gruplu yarı deneysel desende, bir kez deney öncesi bir kez de deney sonrası ölçümler yapılmaktadır.

Bu çalışmada deneklerin yansız bir şekilde seçilmesi mümkün olmadığından ve çalışmanın iç

geçerliğini tehdit edecek kaynaklardan doğacak hataların önlenmesi arzu edildiğinden ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen tercih edilmiştir.

Seçilmiş Kaynaklar:

er, H. (2005) sosyal bilgiler dersinde biyografi öğretimi Atatürk'ün Hayatı metninin analizi ve yeni bir tasarım yayınlanmış yüksek lisans tezi . Ankara Gazi Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Erkin A(2006) İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgilere karşı tutumları yayınlanmış yüksek lisans tezi Denizli : Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Erçençtürk M. 2005 Tarih Öğretmenliğinde Biyografi kullanımı Yayınlanmış yüksek lisans tezi Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Erkan Ç. 2006 Etkili Sosyal Bilgiler Arayışı Kastamonu Eğitim Dergisi 14(2) 537,544

Ercanmakçı S.ve Er.H 2009 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımı Sosyal Bilgiler Öğretimi Safran M(Ed) Ankara Pegem Akademi

Ertürk , C. Ve Otluoğlu R. 2003 Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi ürünler ve Yazılı Materyaller Pegem Yayıncılık Ankara

Erkan G. Yaşar Ş. VE Sözer E. 1998 Sosyal Bilgiler Öğretimi Eskişehir :Anadolu Üniversitesi Yayınları Ertebioğlu S.(2007) Türk Edebiyatında Modern Biyografinin Doğuşu Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ergüçkan F. 2000 Çocuk Edebiyatı Ankara Anı yayıncılık

Ermışek A. 2004 İlköğretim okulu Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Hikaye Anlatım Yönteminin Etkililiği Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 2(4) 495-509

Ermışek A 2009 Sosyal Bilgiler dersinde bir öğretim materyali olarak edebi ürünler Sosyal Bilgiler Öğretimi Safran M. Ed. Ankara Pegem Akademisi

Erokcun H. 2010 Sosyal Bilgiler ve Edebiyat h. Tokcan Ed. Sosyal Bilgilerde sözlü ve yazılı edebiyat incelemeleri içerisinde 1-24 Ankara Pegem Akademisi

Erkan , Ç. 2006 Etkili Sosyal Bilgiler Arayışı Kastamonu Eğitim Dergisi 14(2)

Ertinmez 1997 Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Klavuzu Ankara :Anı Yayıncılık

Erovan M.T. ve Guzetti B2003 Edebiyat Temelli Sosyal Bilgiler Öğretimi ÇevDoğanay A. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

Eryol Y. 2011 İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Türk Tarihine Yolculuğunun Çocuk Edebiyatı ile İlişkilendirilmesinin Öğrencilerin Empati Becerilerinin Eğitimine Etkisi Yüksek Lisans Tezi Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Manisa

2. Araştırma katılımcılara herhangi bir şekilde yanlış/yanlış bilgi vermeyi, ya da çalışmanın amacını tamamen gizli tutmayı gerektiriyor mu?

☐ Evet ☒ Hayır

Evet ise açıklayınız:

3. Araştırma katılımcıların fiziksel veya ruhsal sağlıklarını tehdit edici sorular içeriyor mu?

☐ Evet ☒ Hayır

Evet ise açıklayınız:

4. Katılımcıların kişilik hakları ve özel bilgileri korunmakta mıdır?

☐ Evet ☒ Hayır

Hayır ise açıklayınız:

5. Araştırmaya reşit olmayan çocuklar, kısıtlı ya da engelliler katılmakta mıdır?

☐ Evet ☒ Hayır

Evet ise açıklayınız:

6. Katılımcılara araştırmanın niteliği hakkında yeterince açık ve anlaşılabilir açıklama yapılmakta mıdır (*gönüllü katılım formu*)?

Açıklayınız: Evet

7. Gönüllü katılımı bozacak ve katılımcıları suiistimal edecek tehditlere karşı ne gibi önlemler alınmıştır?

Açıklayınız: Kurum bünyesinde kendilerini güvende hissedecek bir ortam oluşturulmuştur.

8. Gönüllülerin katılma ve çıkma/çıkarılma koşulları açık ve net olarak belli midir?

Açıklayınız: Evet

9. Beklenen katılımcı sayısı: 40

10. Katılımcıları en iyi tanımlayan seçenekleri işaretleyiniz (*birden fazla seçenek işaretlenebilir*)

- ☐ Okulöncesi Çocuklar
- ☒ İlköğretim Öğrencileri
- ☐ Lise Öğrencileri
- ☐ Üniversite Öğrencileri
- ☐ Çocuk İşçiler
- ☐ Yetişkinler
- ☐ Erkekler
- ☐ Kadınlar
- ☐ İşsiz Yetişkinler
- ☐ Yaşlılar
- ☐ Zihinsel Engelli Bireyler
- ☐ Fiziksel Engelli Bireyler
- ☐ Tutuklular
- ☐ Diğer (*belirtiniz*):

11. Aşağıda yer alan uygulamalardan, çalışma kapsamında yer alacak olanları işaretleyiniz.

- ☐ Anket
- ☐ Mülakat
- ☐ Gözlem
- ☐ Bilgisayar ortamında test/anket uygulamak
- ☐ Görüntü kaydı
- ☐ Ses kaydı
- ☒ Diğer (*belirtiniz*): Akademik Başarı Testi

Ek 6. Veli/Vasi Formu

(Lütfen Bu Dokümanı Dikkatlice Okumak İçin Zaman Ayırınız)

Velisi / vasisi olduğunuz’i Gül GÜNEY tarafından yürütülen “**Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Akademik Başarıya Olan Etkisi**” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz lütfen bildiriniz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkı bulunmaktadır. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya sorabilir veya aşağıda belirtilen iletişim bilgileri üzerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Araştırma tamamlandığında genel / size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Velisi / vasisi olduğunuz’in bu araştırmaya katılmasını kabul ettiğiniz takdirde, gerekli yerlerin siz ve sorumlu araştırmacı tarafından doldurulduğu bu formun bir kopyası saklamanız için size verilecektir.

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- a. Araştırmanın Amacı: “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Biyografi Kullanımının Akademik Başarıya Olan Etkisi”
- b. Araştırmanın İçeriği: Deneysel Çalışma
- c. Araştırmanın Nedeni: ☐ Bilimsel Araştırma Tez Çalışması
- d. Araştırmanın Yürütüldüğü Kurum: Mustafa Kemal Üniversitesi
- e. Araştırmanın Destekleyicileri: Yoktur
- f. Araştırmanın Öngörülen Süresi: 1 Ay
- g. Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 40
- h. Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Hatay /İskenderun MEB’e bağlı Resmi Ortaokullar

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce veliye / vasiye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılım istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, katılımcıların üzerine düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkânı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı.** Bu çalışmanın istenildiği zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakılabileceği ve bırakıldığı takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağını anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya, velisi / vasisi bulunduğum adlı şahsın katılmasına kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın onay veriyorum.

Veli / Vasinin (kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:

İmzası :

Yukarıda ismi yazılı veliye / vasiye tarafımdan araştırmanın amacı, içeriği, yöntemi, fayda ve riskleri, gönüllüye ait haklar konusunda açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca velinin / vasinin işbu formu ayrıntılı inceleyerek imzalaması sağlanmıştır.

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Doç. Dr. Servet HALİ

İmzası:

İletişim Bilgileri: - - - - -

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

Ek 7. Milli Eğitim Müdürlüğü İzin Belgesi**MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİNE****11/08/22**

BAŞVURU NO	20220811469198955
ÜNİVERSİTE ADI	MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
ENSTİTÜ ADI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BÖLÜM ADI	SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ
UNVAN	ÖĞRENCİ
T.C. KİMLİK NUMARASI	
KONU	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BİYOGRAFİ KULLANIMI
ARAŞTIRMA TÜRÜ	YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖRNEKLEM GRUBU	ÖĞRENCİ
KAPSAMI	OKUL/ KURUM
İLLER	HATAY
KURUM TÜRLERİ	RESMİ ORTAOKUL
İLETİŞİM BİLGİLERİ	ADRES MODERN EVLER MAHALLESİ

ÖZGEÇMİŞ

Öğrenim Durumu:

İlkokul:Asım Gündüz İlk Okulu

Orta Okul: Fahrettin Altay Orta Okulu

Lise:Hassa Lisesi

Lisans:Gazi Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

İş Deneyimi

Şırnak Güçlükönak MEB. Akçakuşak Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Şırnak Güçlükönak MEB. Gümüşyazı Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Şırnak Güçlükönak MEB. Boyuncuk Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Şırnak Güçlükönak MEB. Damlabası Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Hatay Kırıkhan MEB. Bektaşlı Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni Hatay

İskenderun MEB. Namık Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni

